

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
БІБЛІОТЕКА ДВНЗ "ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ"
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ: ПОШУК НОВИХ ФОРМАТІВ

МАТЕРІАЛИ

*XVII Міжнародної науково-практичної конференції
17–18 травня 2018 року*

Київ – Тернопіль
2018

УДК 026:61]-043.86(477):005.745(06)
С83

Редакційна колегія:

***Павленко Р. І. (відповідальний редактор), Остапенко Т. А.
Бортник Н. М. Кірішева О. М. Науменко С. М. Хміль О. О.***

Комп'ютерний набір: *Науменко С. М., Хміль О. О.*

Видано за фінансової підтримки видавництва “Нова Книга”
(м. Вінниця)

Видавництво “Нова Книга” не несе відповідальність
за достовірність наведених даних та посилань

Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції (17–18 травня 2018 року, м. Тернопіль) / Нац. наук. мед. б-ка України, Б-ка ДВНЗ “Терноп. держ. мед. у-т ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України”, Терноп. обл. наук. мед. б-ка . – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 172 с.

ISBN 978-966-382-700-1

Збірник матеріалів містить доповіді керівників бібліотек та бібліотечних фахівців XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів», яка відбулася 17-18 травня 2018 року.

Видання адресовано працівникам бібліотек різних типів і форм власності, керівникам галузі культури, викладачам, аспірантам, студентам Університету культури і мистецтв.

УДК 026:61]-043.86(477):005.745(06)

ISBN 978-966-382-700-1

© Національна наукова медична
бібліотека України, 2018
© Бібліотека ДВНЗ “Тернопільський
державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ
України”, 2018

ЗМІСТ

- 7 **Вітальне слово**
Корда Михайло Михайлович
- 8 *Проців Олена Ярославівна*
- 9 **Адаптація бібліотек до умов цифрової культури**
Павленко Раїса Іванівна
- 13 **Polskie dziedzictwo medyczne w Kijowie na
przełomie XIX i XX ww.**
Krzysztof Królikowski
- 20 **Портрет національної наукової медичної
бібліотеки України очима її читачів та
шанувальників**
Остапенко Тетяна Анатоліївна
- 23 **Нові напрями адміністративної стратегії
Національної наукової медичної бібліотеки
України**
Відьма Аурелія Вячеславівна
- 28 **Електронний каталог як основний інформаційний
ресурс бібліотеки ТДМУ, основа якісного
забезпечення інформаційних потреб студентів**
Проців Олена Ярославівна, Гаврищак Ігор Іванович
- 34 **Вчені Національної академії наук України та
їх участь у становленні бібліотек, розвитку
бібліотечної справи**
Солоїденко Галина Іванівна
- 37 **Вовлечение персонала библиотеки в процесс
внедрения системы менеджмента качества**
Дрешер Юлия Николаевна

- 43 **Модель співпраці бібліотеки і кафедр медичного університету**
*Киричок Ірина Василівна,
М'ясоєдов Валерій Васильович,
Садовниченко Юрій Олександрович*
- 46 **Сучасний формат роботи бібліотеки ВДНЗУ "УМСА"**
Боровик Ольга Борисівна, Бак Оксана Василівна
- 49 **Чи є майбутнє у медичних бібліотек України?**
Науменко Світлана Михайлівна
- 55 **Популяризація наукових знань в академічній бібліотеці**
Захарова Наталія Борисівна
- 58 **Яскравий приклад успішної співпраці між Україною та Польщею**
Кірішева Олена Миколаївна
- 68 **Онлайн-журнал "biblioteka.med.com"**
*Цаберябова Інна Михайлівна,
Захаренко Вікторія Іванівна*
- 72 **Тенденції розвитку медичної бібліотеки Сумського державного університету: історія, сучасність, перспективи**
*Крицька Ольга Василівна,
Капленко Ірина Миколаївна*
- 76 **Бібліотечне обслуговування медиків Хмельниччини – нові реалії**
Козак Ірина Миколаївна
- 80 **Розвиток комфортного інформаційно-комунікаційного середовища бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова**
Мельник Майя Ігорівна

- 86 **Партнерство з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)**
Овечкіна Галина Богуславівна
- 89 **Бібліотека Буковинського державного медичного університету: новий формат роботи у сфері представництва наукових досягнень вишу**
Цимбал Валентина Іванівна
- 92 **Доктор Брезме. Життя, присвячене людям. (Видатні лікарі Чернігівщини, випускники Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського)**
Яременко Надія Дмитрівна
- 95 **Основні тенденції розвитку медичних бібліотек в Україні**
Глицька Ірина Володимирівна
- 98 **Книгозбірні Галицьких лікарських товариств як основа фонду Львівської обласної наукової медичної бібліотеки**
*Лозинська Ярослава Михайлівна,
Розна Лариса Петрівна*
- 109 **Місце бібліотеки і роль читання в житті сучасних студентів**
Попіль Лілія Богданівна
- 114 **Наукова бібліотека ДУ „Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України”: до 90-річчя з дня заснування**
Кричун Світлана Борисівна
- 122 **Борислав – наше місто та історія створення медичного коледжу**
Рижова Чеслава Йосифівна

- 129 **Медичні працівники фронту і тилу Інституту в роки Другої світової війни**
Немирович-Булгакова Оксана Іванівна
- 132 **Дрогобицька міська медична бібліотека в контексті історії міста Дрогобича**
Мицан Ірина Володимирівна
- 140 **Формування нових напрямів і форм інформаційно-бібліотечної діяльності відповідно до сучасних вимог освіти у ВНЗ України (з досвіду роботи бібліотеки вищого державного навчального закладу України “Буковинський державний медичний університет”)**
*Ширенкова Аліна Олександрівна,
Задерей Софія Іванівна*
- 143 **Інноваційні форми інформаційної діяльності бібліотек. Власні онлайн-видання – додатковий інструмент залучення користувачів**
Захаренко Вікторія Іванівна
- 149 **Объекты управления качеством в библиотерапии**
Дрешер Юлия Николаевна
- 158 **Інформетрія – ідея нового й стратегічно важливого для університету напрямку роботи бібліотеки**
Хитик Валентина Іванівна
- 161 **Створення сучасного простору університетської бібліотеки: необхідність, можливість, реальність**
*Киричок Ірина Василівна,
Гаєва Наталя Дмитрівна,
Неговєлова Оксана Анатоліївна*
- 168 **Формування нових напрямів і форм інформаційно-бібліотечної діяльності відповідно до сучасних вимог. Нові послуги та сервіси наукової бібліотеки ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС**
Н. В. Шестак

Вітальне слово

Корда Михайло Михайлович

Ректор ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України", професор

Шановні учасники конференції та гості нашого міста!

Радий вітати вас у Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського на XVII Міжнародній науково-практичній конференції "Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів".

Місце бібліотеки в культурному просторі країни залежить від освіченості та професіоналізму працівників – спеціалістів високої кваліфікації. Саме їх повсякденна робота сприяє удосконаленню та розвитку діяльності книгозбірні.

Упевнений, що цей форум зібрав фахівців, відданих шляхетній справі – збереженню і передачі знань, інформації, забезпеченню безпервної освіти і зв'язку поколінь.

Вважаю, що це чудова нагода для фахівців з різних міст України і з-за кордону обмінятися досвідом, новими напрацюваннями, досягненнями, ознайомитися з сучасними тенденціями розвитку бібліотечної галузі.

Перекоаний, що професіоналізм, знання, досвід бібліотекарів дають усі можливості ефективно розвивати бібліотечну систему з використанням новітніх технологій.

Висловлюю щире подяку за співпрацю в організації конференції Національній науковій медичній бібліотеці України, Українській бібліотечній асоціації, Тернопільській обласній науковій медичній бібліотеці.

Бажаю учасникам науково-практичної конференції плідної роботи, творчого натхнення, цікавих нових знайомств і приємних вражень від спільної роботи під час форуму, гостинності нашого університету і міста загалом.

Вітальне слово

Проців Олена Ярославівна

директор бібліотеки ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України”

Шановні колеги, учасники, гості конференції!

Від імені колективу бібліотеки ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України” щиро вітаю вас із початком роботи XVII Міжнародної науково-практичної конференції “Стратегія розвитку медичних бібліотек України: пошук нових форматів”.

Поза сумнівом, ця конференція стане ще одним важливим етапом на шляху інноваційного розвитку медичних бібліотек України, досягнення ними нових вершин, перетворення в сучасні інформаційні центри для науковців, студентів, практикуючих лікарів, дієвим поштовхом для втілення цікавих ідей у практику бібліотечної роботи.

Попереду у нас з вами багато планів і задумів, реалізовувати які можна лише об’єднавши зусилля. І я впевнена, що цей форум посилить інтеграцію медичних бібліотек, забезпечить взаємне збагачення досвіду їх роботи концептуальними підходами щодо формування інформаційного простору нашої держави та його вагомій складовій – ресурсу з медичних питань, який ми спільно формуємо, та подальшого розвитку галузевого інтегрованого інформаційного ресурсу. А високий фаховий і представницький рівень учасників зібрання дасть можливість виробити пропозиції та рекомендації, які сприятимуть вдосконаленню бібліотечно-інформаційного забезпечення медичної освіти і науки.

Щиро дякую за співпрацю і допомогу в організації та проведенні конференції адміністрації Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Національній науковій медичній бібліотеці України, Українській бібліотечній асоціації, Тернопільській обласній науковій медичній бібліотеці.

Бажаю всім учасникам конференції плідної та конструктивної роботи й успіхів у втіленні запланованого.

Гарного вам настрою та незабутніх вражень від нашого квітучої Тернопільщини!

Адаптація бібліотек до умов цифрової культури

Павленко Раїса Іванівна

Генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України

Нобелівський лауреат Еліот дав таке визначення культурі:

“Культуру можна навіть просто визначити як те, що робить життя вартим того, щоб жити. Висока цивілізація взагалі неможлива там, де немає умов для процвітання культури.”

Бібліотеки, що існують протягом тисячоліть, як найперша бібліотека України при Софіївському Соборі, є тим унікальним середовищем, де людина збагачується інтелектуально, емоційно та професійно завдяки доступу до надбань науки і культури, великому обсягу інформації.

Серед найвидатніших бібліотек світу:

- Олександрійська бібліотека (Єгипет).
- Бібліотека останнього царя Ассирії Ашшурбаніпала (Ніневія).
- “Бібліотека Гете” (з 1797 по 1832 поет був її читачем).
- Бібліотека Конгресу США – найбільша за всю історію людства (75 млн томів), 1800 рік.
- Бібліотека Лауренціана (Флоренція), побудована за проектом Мікельанджело.

- Британська бібліотека – 2-га у світі після Бібліотеки Конгресу США (150 млн).

До першої двадцятки бібліотек світу належить і Національна бібліотека ім. Вернадського, 1918 р., з фондом понад 15 млн прим.

Зараз існує чимало неформальних визначень бібліотеки:

- бібліотека – це сховище знань;
- бібліотека – це лоцман у безмежному морі інформації;
- бібліотека – це скарбниця знань;
- бібліотека – це душевні ліки (саме таким був напис над входом у бібліотеку фараона Рамзеса II);
- бібліотека – це колосальний концентрат спресованого часу;
- бібліотека – це поєднання тисячоліть людської думки;
- бібліотека – це відображення Всесвіту;
- бібліотека – це будинок, де мешкають книги, або місце, де людина може побути наодинці з книгою.

Нині бібліотеки опинилися в епіцентрі історичного сформованого конфлікту між Гутенбергом та Інтернетом.

На думку директора бібліотеки університету Південної Кароліни (США) та автора книги-атласу “Нове бібліотекознавство” Девіда Ленкеса, останнім часом девізом бібліотек є “Традиції + інновації”. Звісно, основним скарбом бібліотек були і залишаються книги, але доступ до інновацій – це додаткове джерело позитивного впливу бібліотек на суспільство.

Відомо, що бібліотека існує не сама для себе, а магістраль її розвитку лежить у площині «читач, споживач, користувач, пошуковець». Високоінтелектуальні технології перетворюють бібліотеки на фабрики знань.

Головною метою всіх бібліотечних інновацій є підвищення рівня бібліотечно-бібліографічної діяльності для максимально повного задоволення інформаційних, освітніх і культурних запитів читачів. Рівень інноваційної діяльності є одним із критеріїв оцінювання роботи бібліотеки. Із 2016 р. ІФЛА реалізує Міжнародну адвокаційну програму, котра передбачає підвищення активності бібліотечного сектору в реалізації Порядку денного ООН до 2030 р. і Глобальних цілей розвитку, а також обізнаності урядів та громадськості країн щодо ролі бібліотек у цих процесах.

Визначені спільнотою Глобальні цілі стабільного розвитку до 2030 р. відкривають перед бібліотеками нові можливості на національному рівні. Доступ до інформації та бібліотек сприяє розвитку всіх сфер діяльно-

сті, зокрема й охорони здоров'я. Завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям сьогодні є можливість доступу до бібліографічних і повнотекстових ресурсів з бібліотекознавства, бібліографознавства і книгознавства, в т. ч. зарубіжних повнотекстових мережевих ресурсів.

Інноваційний шлях розвитку, всебічне оновлення діяльності забезпечують виконання бібліотеками соціальної місії, котру на них покладає суспільство. Здійснення інноваційної діяльності потребує насамперед підвищення рівня бібліотечно-бібліографічної діяльності, виходу за межі звичних форм роботи й перетворення на модерні громадсько-публічні центри з різноманітними функціями.

Враховуючи виклики сьогодення, бібліотеки намагаються використовувати у своїй діяльності різноманітні форми роботи, які завдяки актуальному змісту, творчому підходу, нетрадиційним назвам здатні привертати до себе увагу користувачів бібліотек, а також залучати до них нових відвідувачів.

Однією з нових форм обслуговування користувачів є залучення їх до роботи з електронними сервісами. Фундаментом для створення якісно нових бібліотечних послуг, що ефективно застосовуються в сучасній світовій та вітчизняній бібліотечних практиках, є Інтернет як платформа створення позитивного іміджу, що зрештою і формує нову парадигму діяльності бібліотек. Використання вільного доступу до Інтернету значно розширює й оновлює коло бібліотечних послуг.

Із інновацій останніх років важливими є інтерактивні методи роботи. Інтерактивність означає взаємодіяти, перебувати з кимось в режимі діалогу. Практика показує, що знання, які надаються людині в готовому вигляді, засвоюються на 50–60 %, а те, в чому людина приймає безпосередню участь, – на 90 %. Саме інтерактивні методи допомагають не тільки сформулювати певний набір знань, але й пробудити тягу до самоосвіти, реалізації своїх здібностей, розвивають ініціативу, загострюють емоційне сприйняття, розширюють світогляд і активізують пізнавальні інтереси. Виступаючи в ролі модератора, бібліотекар повинен уміти моделювати такі ситуації, які сприяють вільному обміну думками.

Настав час мати в бібліотеках групи соціологічних досліджень і статистики. Потрібно ширше представляти себе в електронному світі, постійно формувати у себе електронний ресурс, створювати національний сегмент Інтернету, забезпечити читача в будь-якому куточку Землі.

Одним із ключових напрямів діяльності повинне стати удосконалення нормативно-правової бази, приведення стандартів у відповід-

ність до міжнародних, а також модернізація матеріально-технічної бази та інформ-технологічної інфраструктури бібліотек. Для цього завжди необхідне гарантоване бюджетне фінансування і реформування механізмів отримання та використання надходжень з інших джерел фінансування.

Одним із головних чинників впровадження інноваційної моделі інформаційно-бібліотечного обслуговування є зміна ролі та функцій бібліотекаря в новому інформаційно-освітньому середовищі. Успішність інновацій в організації роботи відділу залежить від персоналу, його фахового рівня та готовності до змін. Нові форми роботи вимагають від бібліотекаря високого професіоналізму, готовності до інновацій, вміння розвивати та підтримувати інформаційні компетенції користувачів бібліотеки. Сьогодні для підвищення кваліфікації кадрів широко використовуються дистанційні форми навчання: вебінари, відеолекції, онлайнві тренінги та майстер-класи, інтернет-конференції, скайп-зустрічі.

Впровадження в практичну діяльність, поряд з традиційними, інноваційних форм роботи є запорукою успіху в роботі бібліотеки.

Але в цьому напрямі треба ще багато працювати, використовуючи досвід зарубіжних бібліотек, які є культурним та освітнім центром, показовим вектором, в якому напрямку варто рухатись усім сучасним бібліотекам.

Україна дуже відстала від бібліотек США і Європи, і необхідні кардинальні зміни в епоху великого технологічного розвитку. Ми повинні шукати свої шляхи, які відповідають національним інтересам.

Polskie dziedzictwo medyczne w Kijowie na przełomie XIX i XX ww.

Lek. Krzysztof Królikowski

Okręgowa Izba Lekarska w Warszawie

im. Prof. Jana Nielubowicza

Polska Biblioteka Medyczna w Kijowie

im. Prof. Zbigniewa Religi

Email: k.krolikowski@oilwaw.org.pl

Słowo dziedzictwo jest słowem niezwykle szlachetnym. Celem niniejszej pracy jest pokazanie i przypomnienie polskiego dziedzictwa medycznego miasta Kijowa na przełomie XIX i XX ww.

Historia medyczna nieraz opisywała tak zacne postacie jak prof. Ludwik Górecki, prof. Włodzimierz Lindeman, prof. Aleksander Januszkiewicz, prof. Ignacy Fonberg, prof. Konrad Wagner, prof. Ignacy Hofman, prof. Izidor Kopernicki i wielu innych. Poza znacznym udziałem w życiu akademickim miasta kasztanów i cerkwi – Kijowa, nie można zapomnieć o lekarzach Polakach, pracujących w szpitalach miejskich, prowadzących prywatne kliniki, prywatną praktykę i wreszcie założycielach Polskiego Towarzystwa Lekarskiego w Kijowie, powstałego w roku 1906. Polska przychodnia a dokładnie lecznica braci Makowskich wiąże się z wydarzeniami historii powszechnej – zabójstwem Piotra Stołypina, premiera Imperium Rosyjskiego. W Kijowie poza wspomnianą lecznicą braci Makowskich istniała Lecznicza Sofijowska znana potocznie lecznicą polską. Takie nazwiska, jak Maria Ingardenowa, Maria Werkenthin, Eugenia Lewicka, ale i Władysław Izidor Antoniewicz-Woysym, Aleksander Białopolski, Bolesław Błażejowski, Aleksander Borsuk, Tadeusz Dąbrowski, Wieńczysław Doński, Zygmunt Gilewicz, Kazimierz Humiecki, Jan Korczakowski, Waław Ksieniewicz, Władysław Stanisławski, Szczepan Wacek, Czesław Wincz, i wielu innych.

Polacy w Kijowie do roku 1920 byli znaczącą grupą, wywarli duży wpływ na rozwój miasta, także w medycynie. Pomimo opuszczenia grodu nad Dnieprem, wiedza zdobyta na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu św. Włodzimierza promieniowała na inne ośrodki medycyny w Polsce.

Profesorowie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu św. Włodzimierza

Rok 1834 był rokiem szczególnym to właśnie w tym roku Car Mikołaj I wydał rozporządzenie o utworzeniu w Kijowie Uniwersytetu. Jego bazę stanowiły dwa ośrodki akademickie: Akademia Medyko Chirurgiczna i Liceum Krzemienieckie a także biblioteka Króla Stanisława Augusta. Dziesięć lat później w roku 1841 powstał Wydział Lekarski. Jego pierwszym Dziekanem został prof. Włodzimierz Karawajew – absolwent Uniwersytetu w Dorpacie, zresztą tak, jak większość kadry naukowej nowego Wydziału. Kierownikiem Zakładu histologii i embriologii był prof. Łomnicki, a Zakładu patologii ogólniej Kierownik Prof. Włodzimierz Lindeman.

Wspomniałem już o pierwszych anatomach, chirurgach, warto także przypomnieć pierwszego profesora terapeutę – Fiodora Cycurina.

Prof. Fiodor Cycurin (1814–1895) został pierwszym kierownikiem kliniki chorób wewnętrznych. Swoją pracę doktorską o durze brzuszny obronił u wieku 27 lat. Pracował w Niemczech, Francji, Szwajcarii, Włoszech. Warto przypomnieć, iż jego pacjentem był sam Mikołaj Gogol. Wszystko zmieniło się podczas wizyty Cara Aleksandra II w Kijowie w 1857 r. Wtedy to prof. Cycurin został mianowany prezydentem Akademii Medyko Chirurgicznej w Warszawie. Na nowym stanowisku zastąpił jako człowiek przychylny Polakom. Ze wspomnień tamtych lat zapisał się pozytywnymi zgłoskami.

Nie można zapomnieć także o Chemii Klinicznej. Założycielem pierwszego laboratorium chemicznego był Polak Ignacy Fonberg (1801–1891). Profesor wykładał chemię organiczną, nieorganiczną i analitykę. Zajmował się także farmakologią.

Pewnego razu kiedy Car wizytował Uniwersytet, zapytał Profesora, czy nie pochodzi ze znanej rodziny von Berg. Usłyszał jedynie: „Nie, Wasza Cesarska Mość, jestem synem wileńskiego kowala.” Car uśmiechnął się i podał profesorowi rękę.

Ciekawą postacią był również kierownik Zakładu ogólnej patologii Nikanor Chrzęszczewski (1836–1906), uczeń Roberta Wirchowa. W 1869 r. otrzymuje zakład patologii ogólnej UK. Stworzył histofizjologię. Opracował metodę przyżyciowego barwienia naczyń chłonnych i krwionośnych. Do jego uczniów należeli: Betz, Sklifosowski, Górecki, Afanasjew.

Profesorowie Uniwersytetu mieli też spory udział w powstaniu Pogotowia Ratunkowego w Kijowie. Dzięki inicjatywie grupy lekarzy, w tym Polaaków. F. Rynkowskiego, P. Mokiewskiego i O. Lizowa 6 lutego 1881 r. odbył się pierwszy dyżur. Płace były bardzo słabe, ale chętnych do pracy było wielu w tym też profesorowie, jak np. Janowski. On też był zastępcą zwierzchnika pogotowia w latach 1888 do 1891 r.

Inni profesorowie absolwenci, uczniowie Wydziału Lekarskiego UK:

- Prof. Konrad Wagner – kierownik kliniki chorób wewnętrznych.
- Prof. Włodzimierz Lindeman – kierownik katedry fizjopatologii.
- Prof. Ludwik Górecki – kierownik kliniki chorób wewnętrznych, wybitny dermatolog.
- Prof. Włodzimierz Wysokowicz – kierownik zakładu patomorfologii.
- Prof. Antoni Trzecielski – kierownik zakładu farmakologii.
- Adam Wrzosek (Kijów, 1898) – Profesor patomorfologii i historii medycyny.
- Zygmunt Radliński (Kijów, 1899) – Profesor Chirurgii w Warszawie.
- Władysław Melanowski (Kijów, 1912) – Profesor Instytutu Oftalmicznego w Warszawie.
- Stefan Bagański (Kijów, 1916) – profesor histologii w Łodzi.
- Włodzimierz Filiński (Kijów, 1916) – Profesor Chorób Wewnętrznych w Warszawie.
- Feliks Przesmycki (Kijów, 1915) – Profesor Mikrobiologii i Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie.
- Rajmund Barański (Kijów, 1917) – Profesor Pediatrii w Warszawie i Minister Zdrowia i Opieki Społecznej PRL.
- Stanisław Torokan-Popowski (Kijów, 1917) – Profesor Pediatrii Łódzkiej Akademii Medycznej.
- Adam Kwasowski (Kijów, 1919) – Profesor Okulistyki w Poznaniu.
- Ignacy Hoffman (Kijów) – Dziekan i profesor fizjopatologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego.
- Aleksander Januszkiewicz Profesor chorób wewnętrznych Uniwersytetu Wileńskiego.
- Ludwik Skubiszewski Profesor patomorfologii uniwersytetu Poznańskiego.
- Edward Czarnecki – Profesor Patologii ogólnej i fizjologii Akademii Medycznej w Poznaniu.

Szpital Rzymskokatolicki był nie jedyną polską placówką służby zdrowia Kijowa. Prace ukończono w 1913 r. pod nadzorem arch. K. Iwanickiego.

Gmach mieścił przychodnię, oddziały: Interny i Chirurgii i zapasowe piętro. Obecnie instytut Neurochirurgii.

Nie można pominąć wkładu Polaków na innych wydziałach, jak choćby Prof. Edward Czarnecki (1892–1970). Ukończył gimnazjum w Połtawie. Rozpoczął studia medyczne w Kijowie w 1913 roku. Ukończył w 1917 i rozpoczął pracę jako asystent w Klinice dermatologicznej do roku 1919. W roku 1920–21 kierownik szpitala przeciwzakaźnego i naczelnik lekarza szpitala fabrycznego (1921–22) w Zaporozżu Kamieńskim k. Jekatyronosławia. Po opuszczeniu Kijowa przenosi się na Uniwersytet Stefana Batorego zostając starszym asystentem Katedry Patologii Ogólnej i Doświadczalnej, w 1939 zostaje profesorem Katedry fizjologii. W czasie okupacji prowadzi nauczanie na tajnym wydziale lekarskim w Wilnie. Po 1946 obejmuje katedrę fizjologii człowieka Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1947–1949 rektor AM w Poznaniu, następnie kierownik katedry fizjologii, następnie prorektor i ponownie rektor w latach 1952/53.

W działalności społecznej był naczelnikiem Izby Lekarskiej Wileńsko-Nowogrodzkiej w latach 1934–1936.

Aleksander Januskiewicz (1872–1955) ukończył studia medyczne w Kijowie. Studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu św. Włodzimierza w latach 1893–1899. W roku 1906 uzupełniające studia na uniwersytecie w Berlinie.

Tuz po studiach, w latach 1899–1904 pracuje jako asystent Katedry i Kliniki Szczegółowej i Terapii Chorób Wewnętrznych profesora Witalija P. Obrazcowa. W latach 1904–14 zostaje asystentem IV katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych. W 1920 ordynator oddziału chorób wewnętrznych szpitala Ujazdowskiego. W roku 1921 zostaje profesorem zwyczajnym, w tym że roku obejmuje Katedrę I klinikę Szczegółowej Patologii i Terapii Chorób wewnętrznych, rok później zostaje dziekanem wydziału lekarskiego w latach 30–32 rektor Uniwersytetu Stefana Batorego, a następnie kierownik Katedry i kliniki Chorób Wewnętrznych. Po wojnie osiadł w Kaliszu, wybitnie przyczynił się do rozwoju Druskieniki.

Izydor Kopernicki (1825–1891) uczęszczał do gimnazjum w Kijowie w latach 1839–44 studiował medycynę w Kijowie, doktorem wszech nauk został w Kijowie w 1857 a w 1876 na UJJ. Do 1863 pracował jak prosektor w Katedrze Anatomii Uniwersytetu św. Włodzimierza.

August Kwaśnicki (1839–1931) studiował medycynę w Kijowie w latach 1857–62, następnie kontynuował pracę naukową na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Władysław Izydor Woysym-Antoniewicz (1871–1941) studia medyczne odbywał na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie, które ukończył w 1899, był ordynatorem lecznicy Sofijskiej nazywanej Polskiej. Antoniewicz był jej stałym ordynatorem pod kierunkiem prof. Bronisława Kozłowskiego. Po przerwaniu pracując jako lekarz w majątku pod Kijowem, powrócił i rozpoczął prace w ambulatorium Czerwonego Krzyża i w pogotowiu ratunkowym, specjalizował się w chirurgii i prowadził prywatną przychodnię założoną przez Polskie Towarzystwo Lekarskie w Kijowie. W czasie Pierwszej wojny pełnił funkcję lekarza szpitala polowego w Kijowie. W 1920 powraca do Polski, otrzymując przydział pracy w szpitalu wojskowym w Modlinie, pracując kolejno we Włocławku i Toruniu. Po 1926 roku lekarz kasy chorych i więzienia okręgowego w Toruniu. Zamordowany przez Niemców w obozie Stutthof w 1941 roku.

Aleksander Białopolski (1866–1948?) ukończył studia medyczne w Kijowie w 1893. Pracował jako lekarz wojskowy. W 1918 roku wstąpił do armii ukraińskiej, w 1920 roku był lekarzem armii bolszewickiej gen. Judenicza. Powrócił do Polski i rozpoczął prace w szpitalu polowym, następnie przeszedł szlak z armią ukraińską. W 1924 otrzymał polskie obywatelstwo i rozpoczął pracę w 8 Wojskowym Szpitalu Okręgowym w Toruniu.

Bolesław Błażejowski (1890–1940) ukończył studia medyczne w Kijowie, specjalista chirurgii i ginekologii. W 1918 pracował w szpitalu w Lanckoronie. W 1920 awansowany na kapitana. Od 1924 roku zostaje lekarzem nadetatowym w 8 batalionie sanitarnym w Toruniu, od 1927 w Bydgoszczy gdzie pełnił funkcję komendanta Szpitala Rejonowego. Od 1929 roku komendant 8 wojskowego Szpitala Okręgowego w Toruniu. Został zamordowany w Katyniu.

Aleksander Borsuk (1877–1928) studiował medycynę na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie. Praktykował w Orle i Petersburgu. Powołany do Wojska rosyjskiego w 1914 roku. Był trzykrotnie przez bolszewików skazywany na śmierć, uciekł do Bobrujska i ocalał, w 1921 roku otrzymał stanowisko kierownika rejonu sanitarnego w Bydgoszczy. A następnie został ordynatorem Oddziału Neurologicznego 8 Wojskowego Szpitala okręgowego w Toruniu.

Tadeusz Dąbrowski (1885–1942) ukończył gimnazjum w Kijowie, studiował medycynę na Uniwersytecie św. Włodzimierza, który ukończył w 1912 roku. Pracował jako lekarz wojskowy i w Klinice Dermatologii i Syfilidologii UK. Od 1920 roku ordynator Oddziału skórno-wenerologicznego Szpitala Ujazdowskiego; pozostawał tam do 1926, po czym przeniesiony na stanowisko ordynatora w Szpitalu Wojskowym w Modlinie, a następnie w Stanisławowie. Zmarł na gruźlicę w oflagu IIB w Arnswalde.

Wieńczysław Doński (1883–1977) studiował w Kijowie medycynę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu św. Włodzimierza. Pracował jako lekarz wojskowy w armii rosyjskiej od 1918 do 1920. Pracował w klinikach kijowskich. Pełnił funkcje lekarza oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej, w 1939 dostał się do Oflagu. Po wojnie pracował jako lekarz szkolny.

Zygmunt Gilewicz (1880–1960) studiował w Kijowie medycynę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu św. Włodzimierza. Zmuszony przerwać studia i rozpocząć pracę, powrócił w 1907 roku. Po zakończeniu studiów został asystentem prof. Konrada Wagnera w Klinice Chorób Wewnętrznych, następnie w latach 1910–14 pracował w Klinice Patologii Ogólnej prof. Włodzimierza Lindemana, gdzie też się doktoryzował. Po uzyskaniu doktora pracował jako ordynator Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu św. Włodzimierza. Tę pracę szczególnie cenili prof. Włodzimierz Lindeman. Pracował w przychodni polskiej w Kijowie a następnie otworzył własną fizjoterapeutyczną przychodnię. W 1922 został dowódcą 8 batalionu Sanitarnego W 1928 pracował w CIWF. Jego imię nosi aula na AWF.

Kazimierz Humiecki (1893–1962) ukończył wydział Lekarski Uniwersytetu św. Włodzimierza, studia kontynuował w Warszawie. Pracował w klinice prof. Gluzińskiego w Warszawie a następnie w Szpitalu Wolskim, a także jako asystent Państwowego Zakładu Higieny.

Jan Korczakowski (1894–1940) ukończył studia medyczne na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie. Zaciągnięty w 1917 roku do armii rosyjskiej. W 1918 roku po wstąpieniu do Wojska Polskiego zostaje lekarzem naczelnym 34 pułku piechoty a następnie ordynatorem szpitala polowego, kolejno był lekarzem marynarki. Był starszym ordynatorem oddziału chirurgicznego 8 Wojskowego Szpitala Okręgowego w Toruniu. Zginął prawdopodobnie w obozie w Starobielsku w 1940 roku.

Wacław Ksieniewicz (1889–1940) studiował medycynę w Kijowie. Po zakończeniu studiów służył w armii rosyjskiej. W 1920 wstąpił do Wojska Polskiego. Od 1924 lekarz 8 Wojskowego Szpitala Okręgowego w Toruniu. Zamordowany w Katyniu w 1940 roku.

Władysław Stanisławski (1869–1929) ukończył gimnazjum w Kijowie studiował medycynę na Wydziale Lekarskim uniwersytetu św. Włodzimierza. Ukończył studia, pracował w klinice Dermatologicznej w Kijowie a następnie został ordynatorem oddziału skórno-wenerycznego szpitala miejskiego 1918.

Szczepan Wacek (1895–1980) ukończył studia medyczne na wydziale lekarskim Uniw. Św Włodzimierza. Był kierownikiem polskiej jadłodajni aka-

demickiej w Kijowie, 1918 wstąpił do wojska polskiego jako lekarz i saper. Ukończył studia w 1924 roku pracował w 8 Wojskowym Szpitalu Okręgowym w Toruniu, w 1929 roku zostaje przeniesiony do CWSan gdzie kontynuował specjalizację na oddziale ocznym dr Karola Karnickiego i Zygmunta Żołędziowskiego, dodatkowo szkolił się u prof. Władysława Melanowskiego. Przewodził działalność konspiracyjną w Szpitalu Ujazdowskim.

Czesław Wincz (1877–1938) w latach 1899–1907 studiował medycynę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie. Został przymusowo wcielony do armii rosyjskiej. Ukończył studia na Uniwersytecie Juriewskim w Dorpacie (ob. Tartu). Pracował w Szpitalu w Grodnie. Był lekarzem wojskowym i piastował wiele funkcji związanych z wojskową służbą zdrowia.

Piśmiennictwo:

Łysiak M., Przybyszewski K. Sylwetki lekarzy toruńskich XIX i XX wieku toruń 2009 Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Słownik Uczni Polscy tom I i tom II Warszawa.

Портрет Національної наукової медичної бібліотеки України очима її читачів та шанувальників

Остапенко Тетяна Анатоліївна

Заступник генерального директора ННМБУ

В. Сухомлинський

““ Бібліотека – це той храм, де завжди народжується і зберігається духовність. Пам’ятаймо, що у давнину бібліотеку називали “дім життя”, “притулок мудрості”, “аптека для душі”. ””

Запропонована читачам книга “Бібліотека у намісті слова” стала результатом плідної роботи авторського колективу – генерального директора бібліотеки Р. І. Павленко, заступника генерального директора бібліотеки Т. А. Остапенко, кандидата медичних наук, письменника і журналіста Ю. Г. Віленського.

Матеріалом для її створення послужили відгуки читачів, друзів та партнерів з “Книги почесних гостей” бібліотеки. Ці записи віддзеркалюють багатогранну діяльність Національної наукової медичної бібліотеки України, яка впродовж своєї багаторічної історії перетворилась на гостинний Дім Книги. Багатопланова діяльність на ниві просвітництва,

активні нововведення, численні партнерські зв'язки сприяли зростанню авторитету бібліотеки не тільки в Україні, а й за її межами.

Істотно важливим кроком і етапом у становленні та розвитку Бібліотеки стало отримання історичної будівлі славнозвісної родини київських меценатів Терещенків по вул. Толстого, 7. Тож цілком закономірно, що саме в цій ошатній оселі родини Терещенків, девізом життя яких було “Прагнення до суспільної користі”, знайшла свою домівку її величність Книга.

Нова оселя спонукала й до нового розвитку Бібліотеки, до нових наукових, мистецьких, освітніх починань та ініціатив. Новаторством та творчим пошуком характеризується діяльність бібліотеки в цей час.

Особливого розвитку набула бібліотека за часів незалежності України, коли громадськість світу, зокрема українська діаспора з усіх континентів, відчула в бібліотеці свого однодумця. Новим змістом наповнилась робота бібліотеки – налагодження та зміцнення міжнародних контактів. Саме в ці роки бібліотеку відвідали 127 іноземних делегацій лікарів та бібліотечних працівників, які залишили свої записи в Книзі почесних гостей. Географія вражає: Канада, США, Монголія, Китай, Корея, Японія, Німеччина, Франція, Іспанія, Греція, Польща та ін.

Надзвичайно змістовною є співпраця бібліотеки з нашими польськими партнерами – Окружною Лікарською Палатою Польщі та бібліотекою медичного університету у Варшаві. Знаменною подією стало відкриття 12 жовтня 2016 р. в ННМБУ Польської медичної бібліотеки, а в 2017 р. присвоєння їй ім'я всесвітньовідомого кардіохірурга Збігнева Релігі.

Із часом бібліотека перетворилася на особливе за наповненням, аурою, моральним кліматом місце зустрічей, думок, вражень. Набирає обертів культурно-просвітницька діяльність бібліотеки. Організація зустрічей з відомими діячами науки і культури, письменниками, лікарями, літературні, музичні та творчі вечори визначились як окремий напрям діяльності ННМБУ. Хвилююча атмосфера цих заходів надихає гостей висловити слова вдячності про отримані позитивні емоції та враження в Книзі відгуків бібліотеки.

І логічним стало створення її “Золотої книги” – Книги відгуків почесних гостей ННМБУ, в якій нині понад 600 цікавих записів, побажань, відгуків. Ця Книга – своєрідний літопис діяльності бібліотеки, де через призму думок читачів відкривається дивовижна її історія, насичене подіями життя, традиції однієї з найвідоміших в Україні книгозбірні. Літопис Національної наукової медичної бібліотеки України – це і панорамний портрет української медичної спільноти в єднанні з нашими однодумцями у світі.

В цьому унікальному іміджевому виданні “Бібліотека у намисті слова” вперше узагальнено у фактах та особистостях все інтригуюче розмаїття насиченого життя ННМБУ. Перед вами, шановні колеги, видання, яке відображає історію і здобутки бібліотеки словами гостей та читачів у книзі відгуків.

Книга складається з 7 цікавих розділів:

- Друзі Дому Книги;
- Видатні медики – читачі й патріоти Бібліотеки;
- Громадські та політичні діячі в наших стінах;
- У дзеркалі наших міжнародних зв’язків;
- Бібліотека як мистецько-культурний центр;
- Художній дивосвіт у Бібліотеці;
- Бібліотека очима колег.

У книзі багато світлин та цікавих ілюстрацій. Автори натхненно працювали над документальними свідченнями і сподіваються, що книга зацікавить широке коло читачів.

Хочеться щиро подякувати усім, хто свого часу здобував і формував нинішній бездоганний імідж бібліотеки і хто сьогодні натхненною самовідданою працею примножує і ширить славу Національної наукової медичної бібліотеки.

Нові напрями адміністративної стратегії Національної наукової медичної бібліотеки України

Відьма Аурелія Вячеславівна

Заступник генерального директора ННМБ України з питань інформаційних технологій

Р. Уотерман

“ Стратегія необхідна, оскільки майбутнє непередбачуване. ”

У сучасному світі країни, організації та люди неминуче конкурують одне з одним, тому стратегія як проста ідея визначення належних цілей і завдань та результативного поєднання наявних ресурсів для їх виконання – є логічною альтернативою руху за течією.

Не варто чекати революції в системі, щоб відчутти переваги певної адміністративної стратегії. Пристрасність, відданість справі й фокус на стратегії завжди окуповуються. Зрозуміло, наскільки марними є ілюзії, що поодинокими зусиллями можливо миттєво трансформувати систему, однак із чогось потрібно починати.

Зважаючи на те, що бібліотеки взагалі, а медичні бібліотеки зокрема, є *знаннєвими організаціями*, перед ними постає завдання внутрішнього перетворення та пристосування до нових реалій глобального інформаційного співтовариства, що у разі успіху відкриває неабиякі можливості.

Knowledge-Based Agency – знаннєва установа, тобто установа, що широко використовує знання у своїй діяльності та досягає успіху за рахунок генерації й використання знань.

Знаннєві організації особливі тому, що їх основна мета – виготовляти нематеріальні блага, цінність яких також прив'язана до креативності й інноваційності, які генеруються в процесі їх створення. Для того щоб бібліотеки були по-справжньому знаннєвими установами, ними необхідно стратегічно керувати.

Адміністративна стратегія – це набір інструментів, розроблених спеціально для досягнення максимальної взаємодії стратегічного мислення на системному, організаційному та індивідуальному рівнях. Одна з ключових перспектив адміністративної стратегії – задоволення потреб клієнта / користувача.

Можна сформулювати три основні причини, з яких бібліотеки зацікавлені у своїх клієнтах / користувачах – оптимізація використання ресурсів, постійне вдосконалення діяльності, а також дисциплінованість і сумлінність. А клієнти, з якими бібліотека співпрацює регулярно й інтенсивно, надають нам особливий шанс прослідкувати неперервний, системний вплив роботи бібліотеки, навчитись чогось нового крізь призму потенціалу самих користувачів.

Одним із ключових аспектів інновацій у стратегічному управлінні є відкриття нових, ще не усвідомлених потреб клієнтів. Справжні інновації в роботі з клієнтами полягають у тому, щоб знайти ті характеристики пропонованих нами продуктів і послуг, які користувачі раніше недооцінювали чи взагалі не помічали, та інвестувати в них.

Наприклад, нині, в “епoxy Вікіпедії”, більшість читачів, імовірно, надали б перевагу статтям, які готують експерти належного рівня. Але успіх Вікіпедії полягає в тому, що її засновники усвідомили – клієнти готові поступитися цією преференцією заради більшої доступності, свіжішої інформації та майже необмеженої кількості статей.

Стратегію, що базується на виявленні нових потреб клієнтів та реорганізації сильних і слабких сторін нашої пропозиції, вперше було описано в дослідженні “Стратегія блакитного океану”, бестселері В. Чан Кіма та Рене Моборн.

Через дедалі більше урізання фінансування та відсутність законодавчої бази, бібліотекам стає неможливим надати своїм клієнтам все й одразу – можливість отримати обслуговування в повному обсязі онлайн та найновішу актуальну легітимну інформацію. Тому сутність адміністративних інновацій має дедалі більше узгоджуватися з логікою “блакитного океану” – розуміння того, які потреби є насправді ключовими (чи навіть так: які з них будуть ключовими за рік, п'ять років чи десятиліття), а якими клієнти готові пожертвувати, коли йдеться про ширший пакет послуг.

Бібліотеки мають робити пріоритети на інвестиціях в інструменти зі створення та обміну знаннями. Це сукупність інформаційних ресурсів, яка складається із баз даних, на підставі наявних бібліотечних фондів і системи каталогів, та електронної бібліотеки (репозитарію).

Оптимальним варіантом для роботи бібліотек було б, звичайно, якби всі каталоги були терміново переведені в електронну форму, а на їх основі створено профільні бази даних, які б повніше та всебічніше розкривали фонд. Але, розуміючи високу вартість такого переведення, важливо підійти до цього прагматично та зосередитися на забезпеченні зручності користування базами даних, розуміючи: якщо пошукова система громізка, то всі зусилля, витрачені на створення бази даних, будуть марними. Потрібно завжди пам'ятати, що користувачі бібліотек найчастіше використовують дуже інтуїтивні пошукові системи, такі як Google. Подобається нам, бібліотекарям, це чи ні, але користувачі порівнюватимуть механізми пошуку в базах даних / електронних каталогах нашої бібліотеки з цими майстерно виконаними інструментами. Нікого не цікавлять складні технічні пояснення або виправдання. Тому бази даних повинні містити все, але водночас лише те, що має важливе значення для стратегії бібліотеки.

Контент веб-сторінок бібліотек, розсилка електронною поштою, присутність у соціальних мережах – також важливі інструменти реалізації стратегії бібліотеки як знаннєвої установи. Змістовно наповнюючи цей інструментарій, потрібно зважати, що стратегія не може бути спрямована одночасно на все, що є корисним і вигідним. Стратегія – це мистецтво жертвувати чимось заради вищого пріоритету. Стратегія об'єднує всі аспекти роботи бібліотеки навколо її пріоритетів.

Що стосується IT-систем, то це може бути, наприклад, здатність вчасного впровадження функціональної системи без перевищення бюджету або посилення контролю над послугами. А створюючи цифрову (електронну) бібліотеку, ми маємо спиратися на постулат про те, що відсканований нами матеріал завжди має відповідати критеріям фактичної важливості та їх практичного використання.

Національною науковою медичною бібліотекою України в рамках втілення загальної ідеї розвитку та оновлення, на підставі ретельного аналізу:

- потреб користувачів в електронній інформації та послугах;
- комплектування фонду бібліотеки новими надходженнями;
- фізичного стану фонду бібліотеки;
- ризику безповоротної втрати надбань (книжкових пам'яток), що входять до переліку культурної спадщини, – технологічно і мето-

дологічно опрацьовано та розпочато втілення в життя трьох нових проектів: проект із створення бази даних авторитетних файлів українських медиків-науковців; проект оцифрування (дигіталізації) книжкових пам'яток, що входять до переліку культурної спадщини, та електронний архів ННМБУ.

Створення й застосування бази даних авторитетних файлів українських медиків-науковців сприятиме розв'язанню таких проблем:

- забезпечення якості опрацювання документів;
- уніфікування введення інформації, внаслідок чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок;
- здійснення релевантного пошуку в електронному каталозі та базах даних;
- прискорення опрацювання документів завдяки багаторазовому використанню раніше створених авторитетних записів;
- можливість організації міжбібліотечного обміну авторитетними записами на різних рівнях співпраці;
- коректне відображення інформації в наукометричних базах даних, що відповідно впливає на пошук і визначення цитованості публікацій;
- зменшення трудових і фінансових затрат на опрацювання документів.

Бібліотеки все ще є найважливішими та найавторитетнішими джерелами знань. Тому вони повинні відповідати потребам і вимогам своїх користувачів: бути доступними, оперативними, інноваційними, інформаційно підтримувати освітні та наукові потреби і запити студентів, науковців та дослідників. Також бібліотека покликана виконувати й іншу функцію – надійно зберігати наявні фонди та особливо – книжкові пам'ятки, що входять до переліку культурної спадщини. Саме на цей пріоритетний напрям діяльності бібліотеки спрямовані проекти дигіталізації та електронного архіву (репозитарію) ННМБУ.

Завдяки проекту дигіталізації буде створено цифрові аналоги книжкових пам'яток, які стануть доступними великій аудиторії на необмеженій території. Поширення електронних автентичних історичних документів сприятиме популяризації спадщини минулого, пропагуванню культурної ідентичності. Оцифрування інформації відкриває абсолютно нові можливості поширення матеріалів. Можуть стати публічними матеріали, до яких бібліотека зазвичай не дає доступу.

Метою створення електронного архіву (репозитарію) ННМБУ є постійний, швидкий, повнотекстовий доступ до наукових, дослідницьких та методичних матеріалів з глобальної мережі Internet в режимі реального часу. Електронний архів ННМБУ створено на основі вільного та відкритого програмного забезпечення DSpace, яке отримало поширення і розвиток у багатьох наукових та освітніх установах країн світу і призначене для упорядкування та зберігання цифрових даних.

Веб-орієнтований інтерфейс, відкрита архітектура та підтримка відкритих стандартів дозволяють легко інтегрувати DSpace в будь-яку інформаційну науково-дослідницьку інфраструктуру.

Репозитарій ННМБУ надає можливості:

- збереження будь-яких даних в електронній формі: книг, статей, тез, препринтів, матеріалів конференцій, фото-, відео-, аудіоматеріалів, сканованих об'єктів, наборів дослідницьких даних, дистрибутивів програмного забезпечення, будь-чого у вигляді файлів;
- повнотекстовий пошук та перегляд за фондами, збірниками, авторами, назвами, ключовими словами;
- колективне наповнення, редагування та рецензування з розподілом прав доступу;
- керування авторськими правами поданих матеріалів (авторський договір супроводжує кожен поданий автором примірник матеріалу);
- обмін даними за протоколом *Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH)*, що дозволяє створювати сервіси з використанням метаданих із багатьох репозитаріїв – спеціалізовані пошукові системи, дисциплінарні, територіальні та міжнародні реєстри електронних архівів і публікацій.

Також ці проекти дуже важливі в реалізації адміністративної стратегії тому, що об'єднують фахівців різних відділів бібліотеки, задіяних у їх реалізації, надаючи їм змогу отримати нові знання та навички, підвищити професійний рівень.

Складні завдання, що стоять перед медичними бібліотеками в епоху глобальної конкуренції та скорочення бюджетних ресурсів, означають те, що спосіб організації роботи має змінитися. Розуміння неминучості цих тенденцій і змін необхідне, оскільки у постійно змінюваній реальності переможцями стають тільки ті, хто сьогодні готується жити в майбутньому світі.

Електронний каталог як основний інформаційний ресурс бібліотеки Тернопільського державного медичного університету, основа якісного забезпечення інформаційних потреб студентів

Проців Олена Ярославівна

*Директор бібліотеки ДВНЗ
"Тернопільський державний
медичний університет імені
І. Я. Горбачевського МОЗ України"*

Гаврищак Ігор Іванович

*Доцент кафедри української мови
ДВНЗ "Тернопільський державний
медичний університет імені
І. Я. Горбачевського МОЗ України"*

В умовах впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери суспільного життя, реалізація основних функцій університетських бібліотек: інформаційне забезпечення, необмежений доступ до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів, інформаційний супровід навчального та наукового процесів – покладається у тому числі й на веб-сайт бібліотеки. Сьогодні він розглядається фахівцями як інструмент, що дає змогу виконувати функції, притаманні бібліотеці у віртуальному просторі, та надає додаткові можливості користувачській аудиторії. Представлення бібліотечних ресурсів у мережі Інтернет сприяє не лише формуванню позитивного іміджу бібліотеки (і як наслідок – університету), а й робить її "відкритою" для віддаленого користувача.

Одне з головних завдань бібліотеки університету – створення і представлення на сайті електронного каталогу (ЕК) як багатофункціонального бібліографічного ресурсу, що має задовольняти потреби всіх користувачів Інтернету. ЕК поступово стає основою інформаційного обслугову-

вання та базовим інформаційним продуктом університетської бібліотеки в сучасних умовах.

ЕК – це систематизована бібліографічна база даних, яка поєднує функції традиційних (алфавітного, систематичного, предметного, топографічного) карткових каталогів і картотек бібліотеки, забезпечує якісний, оперативний, багатоаспектний пошук інформації і надає її у зручній для користувача формі (враховуючи можливість представлення результатів пошуку як у роздрукованому вигляді, так і шляхом запису на електронні носії інформації) та в будь-якому режимі (при безпосередньому відвідуванні бібліотеки або в режимі on-line).

До функцій, що надають ЕК переваги та відрізняють його від традиційних каталогів, можна віднести наступні:

- електронний облік бібліотечного фонду;
- можливість електронного замовлення видань;
- електронна книговидача;
- інформація про місцезнаходження та доступність примірника документа у будь-який момент часу;
- електронна перевірка фонду (інвентаризація) тощо.

Доступ до ЕК у мережі Інтернет, можливість мобільного пошуку інформації в зручній для користувача час та додаткові сервіси роблять його одним із найпопулярніших бібліотечно-бібліографічних ресурсів.

Основними критеріями ефективності ЕК та його адекватності запитам користувачів є:

- 1) спрощена процедура авторизації для доступу до БД;
- 2) широкі можливості для пошуку, навігації та отримання інформації завдяки консультаціям, навчальним матеріалам та гіперпосиланням, що допомагають непідготовленим користувачам орієнтуватися в ЕК;
- 3) інтуїтивний інтерфейс пошуку.

Однією з умов покращення якості ЕК університетських бібліотек є постійний моніторинг їхнього стану, визначення найвдаліших рішень та перспектив його розвитку на веб-сайтах.

Електронний каталог надійно ввійшов у життя бібліотеки Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Він об'єднує і систематизує ресурси книгозбірні й пропонує їх користувачам в доступному логічному вигляді, забезпечуючи умови для створення відкритого інформаційного простору та реалізації принципу загальної доступності інформації.

Виконуючи основну інформаційно-пошукову функцію, ЕК нашої бібліотеки використовує сучасне програмне забезпечення та технічні засоби, які дозволяють створити комфортне середовище для користувачів, забезпечує широкий спектр сервісних можливостей: швидко встановити наявність і місцезнаходження документа у фонді бібліотеки; забезпечити пошук необхідних даних на робочому місці або вдома, сформувавши запит тощо.

Вдосконалюючи інформаційно-пошукові можливості електронного каталогу, працівники бібліотеки ТДМУ не лише здійснюють бібліографічний опис видань, але й розкривають їх зміст, що значним чином допомагає студентам орієнтуватися в наявному інформаційному масиві. Останнє дозволяє нам стверджувати, що, крім інформаційної функції, ЕК нашої бібліотеки виконує також педагогічну функцію, сприяючи інтелектуальному та професійному розвитку особистості майбутніх лікарів.

ЕК бібліотеки ТДМУ формується на базі програмного забезпечення ІРБІС-64.

На даний час до нього введено весь фонд навчальної та наукової літератури: підручники, навчальні посібники, методичні видання. Обсяг ЕК бібліотеки становить понад 122 000 бібліографічних записів.

Слід зазначити, що ЕК нашої бібліотеки містить бібліографічні записи на весь фонд бібліотеки, а не тільки на нові надходження та ретроконверсію за обмежений період.

База даних ЕК постійно поповнюється новими надходженнями.

Використання АБІС "ІРБІС" дає можливість здійснювати максимально повний опис усіх видів і типів документів – однотомних, багатотомних, серіальних, періодичних видань, статей з будь-якого вищевказаного виду документів та документів на електронних носіях і комп'ютерних файлів. Докладна деталізація елементів бібліографічного опису робить можливим при їх одноразовому введенні багаторазове використання для отримання різних вихідних і переглядових форм, сценаріїв пошуку. Автоматичний формально-логічний контроль частини даних та звірка на дублетність дозволяє уникнути дублювання бібліографічного опису на вже наявні у фонді бібліотеки документи.

ЕК є складовою частиною довідково-пошукового апарату, центральною ланкою бібліотечно-інформаційної системи та основним інформаційним ресурсом бібліотеки, на базі якого формується цілий комплекс бібліотечно-бібліографічних послуг. Він:

- розкриває склад та зміст бібліотечного фонду друкованих та електронних документів;
- забезпечує вільний доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки та реалізацію багатоаспектного інформаційного пошуку;
- сприяє оперативному й повному задоволенню інформаційних запитів усіх категорій користувачів бібліотеки, підвищенню якості підготовки фахівців університету та рівня наукових досліджень, що проводяться навчальним закладом;
- виконує інформаційні, пошукові та довідкові функції.

Найважливішою характеристикою якості пошукових можливостей ЕК є його лінгвістичне забезпечення. Тому в процесі наукової обробки документів працівники бібліотеки ТДМУ використовують тезаурус MeSH (Medical Subject Headings). Застосування цього тезаурусу як засобу індексування галузевої літератури дає можливість найбільш повно й точно передавати зміст документу. Разом з тим потрібно зазначити, що у MeSH відсутні терміни, які відображають національні особливості, сучасний стан наукових досліджень, теорії і практики окремих галузей вітчизняної медичної науки. Тому, якщо певний термін (поняття) відсутній у MeSH, каталогізатори бібліотеки ТДМУ вписують його у поле “Предметні рубрики” ІРБІС. Таким чином, користувачі нашої бібліотеки отримують можливість здійснювати пошук інформації, використовуючи потенціал двох тезаурусів, що сприяє більш повному задоволенню їх інформаційних потреб.

Крім того, у програмному середовищі ІРБІС для пошуку в ЕК пропонується ще близько 20 параметрів: за автором, назвою, роком видання, видавництвом, кількісними характеристиками, назвою серії, УДК, ББК, ISBN та ISSN, локальними класифікаціями, можливий пошук за різними варіаціями заголовка (основний, паралельний тощо), предметними та географічними рубриками, ключовими словами та ін. Такий широкий спектр параметрів пошуку сприяє найповнішому задоволенню інформаційних потреб користувачів.

Результати пошуку виводяться на екран у вигляді списку та доповнюються повною інформацією про примірник. Користувачі також мають можливість роздрукувати як весь перелік видань, отриманий у результаті пошуку, так і інформацію про окреме видання.

Додаткові пошукові можливості ЕК забезпечують тематичні БД, які входять до його структури:

- каталог книг бібліотеки ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського (формується з 2015 р.);

- каталог дисертацій, авторефератів дисертацій, магістерських робіт (формується з 2016 р.);
- предметний каталог статей з фахових періодичних видань (формується з 2015 р.);
- систематична картотека статей з періодичних видань (формується з 2016 р.);
- краєзнавча картотека (формується з 2016 р.);
- картотека праць викладачів ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського (формується з 2015 р.);
- каталог цінних і рідкісних видань (формується з 2016 р.);
- каталог журналів і продовжуваних видань (формується з 2016 р.).

Для службового використання створюється база даних “Користувачі”, ведення якої тісно пов’язане з електронним каталогом.

Виділення баз даних серед усього документного масиву бібліотеки не лише значно доповнює та розширює пошукові можливості ЕК бібліотеки університету, але й дає можливість використовувати їх для виконання практично всіх типів довідок (тематичних, фактографічних, адресних, бібліографічних уточнень та ін.), а також для підготовки сигнальних інформаційних листів про нові надходження тощо.

Використання АБІС “ІРБІС” дозволяє генерувати в бібліотеці не лише бібліографічні, а й повнотекстові бази даних (електронну бібліотеку) на основі ЕК. Планується розпочати роботу над створенням електронних колекцій навчально-методичних матеріалів (конспекти лекцій, методичні посібники, навчальні програми, методичні вказівки тощо), електронних версій періодичних видань університету; підручників видавництва “Укрмедкнига”.

Формування електронної бібліотеки сприятиме вирішенню таких завдань:

- забезпечення навчального і наукового процесів необхідними інформаційними джерелами;
- збереження наукової спадщини вчених університету, документів і матеріалів, що відображають історію університету, наукову і педагогічну діяльність професорсько-викладацького складу;
- відображення і поширення інформації про актуальні наукові розробки і дослідження, що ведуться в університеті;
- вирішення проблеми книгозабезпечення навчального процесу;
- вирішення проблеми з недостатністю площ для розміщення фондів;
- забезпечення збереження документів.

Важливим позитивним моментом у роботі над створенням ЕК та баз даних є об'єднання бібліотек у спільних проектах. Це не тільки забезпечує ширший доступ до інформаційних ресурсів, але й значно скорочує витрати часу на традиційні бібліотечні процеси та формує новий тип міжбібліотечних відносин. Тому, врахувавши позитивний досвід світового бібліотечного співтовариства, бібліотека ТДМУ у 2016 році стала членом корпорації медичних бібліотек та бере участь у формуванні Зведеного каталогу медичних бібліотек України на базі єдиного програмного забезпечення АБІС ІРБІС, використання міжнародного формату подання бібліографічних даних та електронного тезаурусу предметних рубрик MeSH.

Участь у корпоративному проекті дозволяє забезпечити максимальну повноту, оперативність та якість формування бібліографічного ресурсу, уникнути дублювання записів, зменшити витрати часу, поліпшити доступ споживачів інформації до ресурсів бібліотек.

Отже, досвід роботи бібліотеки ТДМУ дозволяє стверджувати, що ЕК сьогодні є основним інформаційним ресурсом університетської бібліотеки у сучасному веб-просторі, основою її відкритого інформаційного простору та головною ланкою інформаційної системи, об'єднуючи й логічно завершуючи її.

Відкритий інформаційний простір бібліотеки дозволяє, з одного боку, спростити, а з іншого – поглибити і поліпшити освітній процес в університеті. Адже, якщо студентам не потрібно докладати особливих зусиль і проводити складні маніпуляції для пошуку інформації, то це є важливим аргументом на користь використання додаткової інформації під час навчання.

Тому колектив бібліотеки ТДМУ своїм головним завданням вважає якнайповніше задоволення інформаційних потреб студентів університету в зручній для них формі; забезпечення освітньої та наукової діяльності університету інформаційною підтримкою, що відповідає сучасним вимогам і можливостям; здійснення комплексного управління бібліотечними процесами на основі єдиної бази даних – електронного каталогу бібліотеки.

Вчені Національної академії наук України та їх участь у становленні бібліотек, розвитку бібліотечної справи

Солоіденко Галина Іванівна

Провідний науковий співробітник Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Розвитку бібліотечно-інформаційної системи НАН України, до складу якої нині входять Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ), Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника (ЛННБ) та 95 бібліотек наукових установ із сукупним документно-інформаційним фондом понад 30 млн прим., сприяє діяльність Інформаційно-бібліотечної ради НАН України – постійно діючого дорадчого органу Президії НАН України.

Потреба “планово організувати та координувати бібліотечну справу всієї Всеукраїнської академії наук у цілому” виникала регулярно і вимагала створення постійно діючих колегіальних органів. Особливої гостроти це питання набуло у складні для ВБУ та наукових установ ВУАН часи (20–30-ті рр. ХХ ст.). Саме в цей період були створені й розпочали роботу Бібліографічна та Бібліотечна комісії ВУАН.

У 1927–1929 рр. координаційну роботу проводила Бібліографічна комісія ВУАН під головуванням акад. Михайла Васильовича Птухи, яка шляхом опитування провела генеральний облік наукових установ, їх бібліотек та стану бібліографічної роботи в УСРР. 11–14 квітня 1927 р. було організовано перший Пленум Бібліографічної комісії ВУАН, який

визначив основні проблеми бібліографії в Україні, її обсяг, значення, завдання, накреслив шляхи розвитку та методи координації діяльності у межах Академії наук. Комісія розпочала видавничу діяльність, випустивши спеціальний "Методологічний збірник" (1928, т. 1) і видання бібліографій П. Куліша та Ф. Вовка, планувала провести бібліографічний з'їзд у 1928/1929 рр., проте у зв'язку з політичними процесами в ВУАН подальшу діяльність комісії було припинено.

Створення Бібліотечної Комісії ініціював директор Всенародної бібліотеки України Степан Пилипович Постернак, а Президія ВУАН у 1929 р. ухвалила відповідну Постанову. Діяльність колегіального органу вчених, назва якого упродовж майже століття змінювалась – Бібліотечна комісія, Бібліотечна рада, Інформаційно-бібліотечна рада, – була спрямована на організацію раціональної роботи всієї бібліотечно-інформаційної системи НАН України. До складу Ради входили, як правило, провідні вчені Академії наук України, директори Бібліотеки, фахівці у галузі бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, згодом – з науково-інформаційної діяльності та інформаційних технологій.

В різні роки Раду очолювали відомі вчені, зокрема академіки НАН України О. І. Білецький, К. І. Білодід, В. М. Русанівський, І. К. Походня, М. В. Птуха, В. В. Немошкаленко, які, усвідомлюючи зростаючу роль інформації в суспільстві, високе громадське призначення бібліотеки та бібліотечної професії, зробили відчутний внесок у розвиток бібліотечно-інформаційної системи. У 2003 р. Головою ІБР було призначено Генерального директора НБУВ, академіка НАН України О. С. Онищенко, який очолює її і нині.

Слід відзначити і роль Юрія Олексійовича Меженка, який у 1946 р. виступив з пропозицією створити при Бібліотеці академії наук керівний центр мережі бібліотек системи АН УРСР та власноруч підготував "Тимчасове положення про керівництво мережею бібліотек наукових установ АН УРСР"¹.

Архівні документи свідчать про надзвичайно широкий діапазон проблем, які порушувались і вирішувались ученими – членами Рад з метою покращення забезпечення установ Академії науковими виданнями, про постійне сприяння в цій роботі з боку Президії Академії. Самим фактом свого існування бібліотеки наукових установ най-

¹ Вісті ВУАН. – 1929. – № 9–10. – С. 16.

частіше зобов'язані подвизництву вчених. Основою фондів багатьох інститутських бібліотек стали книжкові зібрання та колекції засновників і провідних учених інститутів – О. О. Богомольця, Т. І. Вяземського, Б. Д. Грінченка, М. К. Грунського, В. І. Данилова, С. О. Зернова, А. Ф. Іоффе, Р. Є. Кавецького, О. О. Ковалевського, М. М. Крилова, П. А. Тутковського, І. М. Францевича – понад 60 особистих колекцій і бібліотек, а також зібрання наукових праць, архіви багатьох поколінь співробітників наукових установ.

Директор та організатор Інституту онкології (нині Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології) Ростислав Євгенович Кавецький блискуче знав зміст і розташування фонду бібліотеки, незмінно радів книжковим новинкам і високо цінував рідкісні хвилини усамітнення в читальному залі. Він увів чудову традицію – відвідувати з усіма гостями бібліотеку, розповідав про особливо цінні видання, вважаючи книгозбірню предметом особистої гордості. Р. Є. Кавецький любив повторювати: “якщо театр починається з вішалки, то інститут починається з бібліотеки”.

Значну допомогу бібліотекам у справі комплектування іноземною літературою надавали відомі українські вчені О. О. Богомолець, М. М. Гришко, М. М. Крилов, А. Ю. Кримський, О. В. Палладін, Є. О. Патон, Б. С. Чернишов, І. І. Шмальгаузен та інші. Вони уважно стежили за новинками зарубіжної літератури і використовували свої особисті та наукові зв'язки для активізації міжнародних книгообмінних контактів. “Велику науку не можна робити без літератури – це фундамент науки”, – говорив на зборах Академії наук УРСР в 1932 р. засновник Інституту біохімії та його директор, а в 1946–1962 рр. президент АН УРСР О. В. Палладін.

На жаль, неможливо поіменно представити всіх учених – членів бібліотечних рад і комісій різних періодів, зусиллями яких забезпечувались належний рівень і ефективність рішень ради, зміцнення її ролі як керівного, координаційного та методичного центру бібліотечно-інформаційної системи НАН України. Їх активна різностороння діяльність знайшла висвітлення на сторінках видань, присвячених 100-літньому ювілею Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Вовлечение персонала библиотеки в процесс внедрения системы менеджмента качества

Дрешер Юлия Николаевна

Директор Республиканского медицинского библиотечно-информационного центра МЗ Республики Татарстан, лауреат премии правительства РФ в области образования, заслуженный работник культуры Республики Татарстан, заслуженный работник здравоохранения РФ, доктор педагогических наук, профессор, г. Казань, Россия

Ответственность

Внедрение системы менеджмента качества (СМК) в библиотеках и библиотечно-информационных центрах, которое еще сравнительно недавно могло бы рассматриваться как экзотика, становится сегодня все более осознаваемой необходимостью. Причина тому – существенное изменение отношения к этим учреждениям вследствие широкого распространения Интернета, разнообразных гаджетов и электронных носителей информации. Если библиотеки не смогут предоставлять потребителю услуги, имеющие свойства, которыми заведомо не обладают ресурсы во Всемирной паутине, и не обеспечат высокое качество таких услуг, то попросту прекратят свое существование как общественный институт.

Решить эту проблему невозможно без построения эффективной и постоянно совершенствуемой СМК. На этом пути возникает масса организационных, технологических и психологических проблем. О последних следует сказать особо. Если, например, на промышленном

предприятию СМК воспринимается как нечто вполне само собою разумеющееся (здесь производится продукция, которую можно “пощупать руками”, и понятие о ее качестве вполне предметно), то внедрение такой системы в библиотеке связано с преодолением вполне объяснимых психологических барьеров. И здесь руководство организации должно сыграть роль в вовлечении персонала в деятельность по внедрению, значимость которой невозможно переоценить. Знаем это по опыту, приобретенному в процессе внедрения СМК в Республиканском медицинском библиотечно-информационном центре (ГАУ “РМБИЦ”, Татарстан, Казань).

Можно выделить несколько типов отношения сотрудников к организации:

1. *Удовлетворенность* подразумевает, что человека в целом устраивает организация, в которой он работает. Он доволен определенными составляющими, например, зарплатой, условиями труда, возможностями обучения, и будет продолжать здесь работать, но не прикладывая особых усилий.

2. *Лояльность* означает, что сотруднику нравится организация и он готов трудиться здесь еще долгое время, оставаясь преданным работником, но по-прежнему не прилагая лишних усилий.

3. *Вовлеченность* считается наивысшим уровнем, когда человек радеет за свою организацию, выкладывается и старается работать как можно лучше. Таким образом, вовлеченность можно определить как состояние эмоциональной и интеллектуальной приверженности организации, которая побуждает сотрудника выполнять работу как можно лучше.

Наши исследования показывают, что вовлеченность имеет сильную корреляцию с такими результатами деятельности, как совокупный доход сотрудников, производительность, текучесть кадров и удовлетворенность потребителей.

По данным Gallup, в среднем отношение числа вовлеченных сотрудников к числу активно не вовлеченных в штате компаний составляет примерно 2:1, в то время как у лидеров рынка этот показатель равен примерно 10:1. Иначе говоря, доля сотрудников, не заинтересованных в успехе организации, не удовлетворенных содержанием труда, не видящих перспектив личного и профессионального роста, не принимающих корпоративную культуру и не видящих в коллегах своих друзей, может находиться в интервале от 10 до 30% от общего числа сотрудников.

Если в организации, оказывающей информационно-библиотечные и библиографические услуги, трудится 10 специалистов (заведующий отделом обслуживания, заведующий научно-библиографическим отделом и т. д.), то недостаточная вовлеченность даже одного из них почти гарантированно означает потерю около 5 % производительности организации. Если же их не 10, а 5, один невовлеченный профессионал “недодает” организации не менее 10 % ее производительности.

Откуда взялись приведенные значения? Дело в том, что в организациях профессионалы (носители основной компетенции, на которой основано позиционирование организации на рынке) должны принимать участие отнюдь не только в оказании услуг. Существенная доля времени каждого профессионала должна быть посвящена деятельности по внедрению СМК, поддержанию качества предоставления услуг, собственному профессиональному развитию и профессиональному развитию коллег.

В силу масштаба деятельности и с учетом специфики организаций эту работу почти невозможно поручить специализированным службам (уполномоченные по качеству, менеджеры, консультанты по качеству и т.п.). Эффективно выполнять такую “непрофильную” работу удается лишь вовлеченным сотрудникам – тем, кто принимает цели и интересы организации, искренне заинтересован в ее успехе и связывает с ним собственные планы и амбиции.

Разумеется, кроме профильных специалистов, в организациях рассматриваемого типа трудятся бухгалтеры, инженеры и т. п. Эти сотрудники должны быть как минимум лояльны к организации: ориентированы на длительное сотрудничество, дисциплинированы, удовлетворены условиями и содержанием труда. Вовлеченность вспомогательного персонала менее критична для результативности внедрения СМК, но может сказаться на рациональности деятельности.

Рассмотрим, как формируется и развивается вовлеченность работников во внедрение СМК.

1. Вовлечение персонала во внедрение СМК начинается с максимально полного информирования сотрудников о внедрении этой системы.

2. Следующий шаг – добиться правильного понимания поставленных целей. Также важно, чтобы сотрудник видел связь своей работы с общими задачами менеджмента качества. Для этого необходимо организовать систему обратной связи, позволяющую убедиться, что работники

все понимают правильно. Обратная связь может быть как централизованной, так и персональной.

Наиболее действенный инструмент обратной связи на уровне организации – это ежегодный мониторинг мнений персонала, проводимый с помощью анкетирования. Результаты анализа доводятся до сведения всех руководителей, перед которыми ставится задача провести в своих коллективах информационные совещания, ответить на вопросы персонала, наиболее часто задаваемые на том или ином этапе внедрения СМК, и выяснить, что волнует непосредственных подчиненных.

Также хорошо зарекомендовала себя в ГАУ “РМБИЦ” практика проведения ежемесячных совещаний непосредственно в структурных подразделениях, на рабочих местах в отделах. Предварительно в течение месяца собирались вопросы персонала (через почтовые ящики и электронную почту), после чего они систематизировались и направлялись руководителям, к которым были обращены (заведующим отделами комплектования, обслуживания, книгохранения и т.д.). Структурные подразделения по графику посещают руководители и ведущие специалисты. Общаясь с сотрудниками, руководство сначала отвечает на поступившие заранее вопросы, а затем на текущие.

3. Следующий уровень вовлеченности работников – поддержка и принятие задач, которые возникают в связи с внедрением СМК. Здесь важно заинтересовать работников, продемонстрировав им выгоды (как материальные, так и нематериальные). Важно показать, что вовлеченность в выполнение задач повышает статус работника, доверие к нему со стороны руководства, предоставляет ему дополнительные возможности (касающиеся как собственного роста, так и непосредственного участия в принятии решений по развитию организации).

При внедрении в центре системы менеджмента качества нами были приняты соответствующие решения, выявлены “узкие” места, начата работа по реализации намеченных планов. Однако по прошествии первых четырех лет высшее руководство не заметило особого эффекта от своих усилий в этом направлении. Было решено пересмотреть подход к вовлечению рядового персонала в выполнение данной задачи и запустить проект “обучения действием”, построенный по каскадному принципу.

Первой приняла в нем участие управленческая команда (директор, зам. директора, главный инженер, главный специалист, заведующие отделами). Поскольку все руководители уже хорошо владели теорией, обучение проходило в форме подготовки проекта улучшения. Каждый

руководитель подразделения выбирал наиболее важную задачу по своему направлению и разрабатывал проект ее решения. При этом он должен был включить в проект своих подчиненных (заведующих секторами, ведущих библиотекарей, ведущих библиографов), которым поручалось выполнение отдельных частей общей задачи. По итогам защиты проектов принимались управленческие решения (создание новых отделов, пересмотр структуры центра, создание Координационного совета, разработка новой редакции Концепции развития центра). В частности, каждое нижестоящее подразделение получало целевую установку по направлению поиска путей улучшения.

На среднем уровне управления проводилось уже более глубокое теоретическое обучение, так как за пять лет с начала внедрения системы менеджмента на этом уровне сменилось несколько сотрудников и важно было сформировать у всех единое понятийное поле.

Такое же обучение проводилось и на уровне исполнителей. Практически перед каждым работником была поставлена задача выявить возможности повышения эффективности деятельности, выдвинуть рационализаторское предложение и осуществить (либо организовать) его реализацию.

Для активизации участия персонала в данной работе было сделано следующее:

- организовано соревнование по числу предложений от каждого структурного подразделения;
- введена премия за инновации, которая выделялась лучшим по итогам деятельности подразделения;
- обязали руководителей докладывать о результатах данной работы на ежемесячном заседании научно-методического совета;
- изменено положение об аттестации (любое продвижение по службе стало возможным только при условии, что сотрудник разработал и внедрил какое-либо предложение);
- была создана рубрика “Внедряем СМК” в журнале “Медицинские библиотеки России”, в которой описывались реализуемые проекты.

В результате уже через год работа по данному направлению активизировалась, многие инициативы, которые до этого по тем или иным причинам тормозились, были, наконец, реализованы.

4. Четвертый уровень вовлеченности работников предполагает не только знание, понимание и поддержку СМК, но и ее активное продви-

жение, привлечение сторонников. Сотрудники, которые демонстрируют данный уровень вовлеченности, – это лидеры мнений, “агенты изменений”. Оценить, насколько развит в организации этот уровень вовлеченности работников, можно с помощью определения доли персонала, который участвует в корпоративных конкурсах, выдвигает предложения, выступает с инициативами.

5. И, наконец, максимальный уровень вовлеченности работников характеризуется участием в разработке новых корпоративных задач. Сотрудники, имеющие такой уровень вовлеченности, – это творцы, которые сами создают настоящее и будущее организации, участвуют в работе органов управления, причем не только в качестве руководителей, но и как инициаторы любых инноваций (рационализаторы, победители конкурса инициатив, члены общественных советов).

Период внедрения СМК – самое удобное время для оптимизации, разработки каких-либо недостающих методов, инструментов и т. д. Вовлекая персонал в проектную работу, мы получаем “мягкое внедрение изменений” и увлеченных сотрудников, которые преданно относятся к своей организации.

Модель співпраці бібліотеки і кафедр медичного університету

Киричок Ірина Василівна

Директор наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету

М'ясоєдов Валерій Васильович

Проректор з наукової роботи Харківського національного медичного університету

Садовниченко Юрій Олександрович

Старший викладач кафедри медичної біології Харківського національного медичного університету

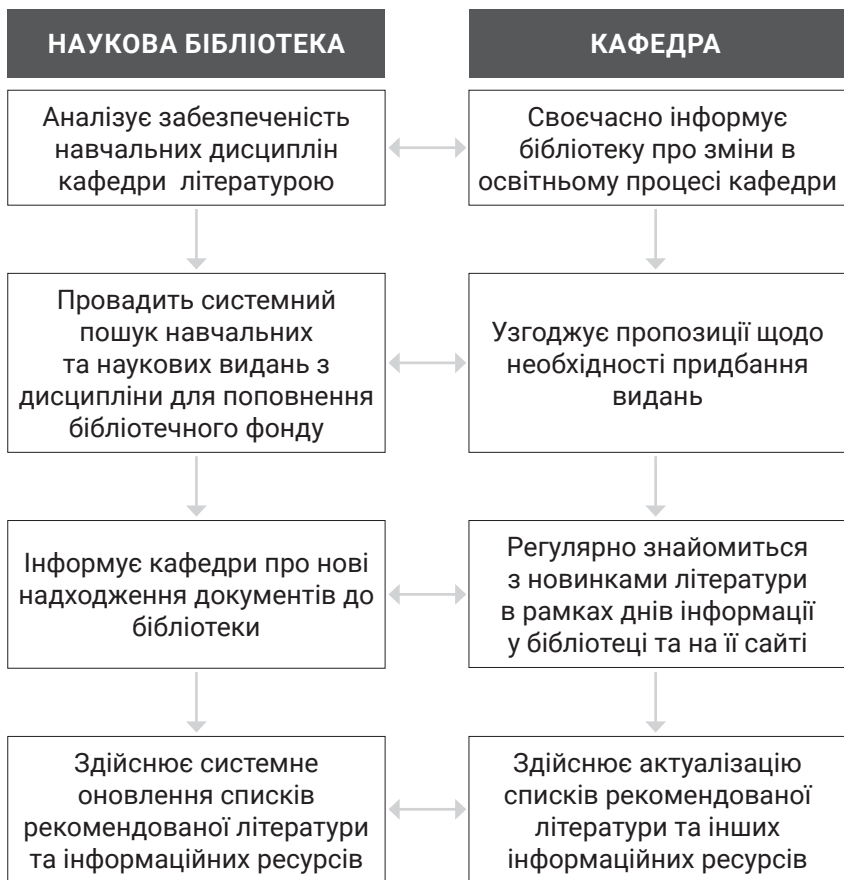
Становлення інформаційного суспільства лише на початкових етапах розв'язувало проблему вільного доступу до інформації, тоді як досягнення критичної маси інформаційних об'єктів у поєднанні з поширенням недостовірних відомостей призвели до фрагментації інформаційного простору й утруднення орієнтації у ньому. Ці процеси зумовлюють необхідність доповнення функцій бібліотек класифікацією та селекцією інформації при поповненні фондів. Проте оцінювання якості видань у різнопланових вузьких галузях знань може бути проблемним для бібліотечних працівників. У цьому сенсі результативною стає співпраця з викладачами кафедр, що дозволяє зацікавленим сторонам мати свої зиски.

В Харківському національному медичному університеті (ХНМУ) створено модель співпраці між Науковою бібліотекою (НБ) та кафедрами щодо придбання для бібліотечного фонду необхідної літератури для раціонального забезпечення навчального процесу та наукових дослі-

джень. Модель представлено на прикладі взаємодії з кафедрою медичної біології (див. рис.). У рамках співпраці сторони проводять:

- **аналіз забезпечення навчальних дисциплін літературою:** бібліотека аналізує наявність підручників/посібників, рік та мову видання, кількість примірників та відсоток забезпечення; *кафедра* своєчасно інформує бібліотеку про зміни в освітньому процесі щодо введення нових дисциплін і курсів, перейменування їх назв;
- **системний пошук навчальних та наукових видань з дисципліни** для поповнення бібліотечного фонду: *бібліотека* вивчає пропозиції видавництва України, в першу чергу – профільних, видань ВНЗ України, офіційних представників зарубіжних видавництв, новинки у глобальній мережі тощо, визначає наявність у фонді певного видання (рік видання, кількість примірників) та інформує кафедру за допомогою адресної розсилки; *кафедра* узгоджує пропозиції з бібліотекою, складає замовлення на придбання документів у необхідній кількості примірників за ліцензійними умовами;
- **інформування про нові надходження:** *бібліотека* щомісяця формує для свого сайту електронний анотований бюлетень “Нові надходження видань”, організує дні інформації, виставки надходжень для ознайомлення співробітників та студентів з новинками літератури; *викладачі кафедри* та студенти регулярно знайомляться з новинками літератури в рамках днів інформації та на сайті бібліотеки;
- **системне оновлення списків рекомендованої літератури:** *бібліотека* надає інформацію про наявність та кількість у своєму фонді навчально-методичної літератури по дисциплінах; *кафедра* визначає основні, додаткові матеріали й такі, що мають застарілу інформацію та не рекомендовані для опрацювання.

Такий підхід дає можливість раціонально використовувати кошти на придбання літератури та формувати фонд необхідними виданнями, які будуть рекомендовані кафедральними колективами. Перспективним напрямом є залучення широкого загалу студентів до обговорення якості навчальної літератури. Це, у свою чергу, сприятиме оптимізації навчально-виховного процесу та підвищить інформаційну компетентність всіх учасників освітнього процесу.

Модель співпраці Наукової бібліотеки та кафедр Харківського національного медичного університету

Сучасний формат роботи бібліотеки ВДНЗУ “УМСА”

Боровик Ольга Борисівна

Директор бібліотеки Вищого державного навчального закладу України “Українська медична стоматологічна академія”, м. Полтава

Бак Оксана Василівна

Бібліограф 1 категорії Вищого державного навчального закладу України “Українська медична стоматологічна академія”

У наш час розвиток технологій відбувається настільки стрімко, що установлені вимоги натепер уже не актуальні. Це стосується також і бібліотек. Читачі масово стають віртуальними користувачами, виші змінюють свою роботу, а бібліотека позиціонує себе як інтелектуальний центр науки, що сприяє формуванню інноваційного освітнього середовища. Наразі книгозбірня виконує нові функції, які ще декілька років тому взагалі не асоціювалися з бібліотечною діяльністю. У статті порушено питання тієї частини практичної діяльності бібліотеки, яка не характерна для класичної бібліотечної роботи. Але те, що саме бібліотека виконує безліч нових процесів, свідчить про успішне інтегрування у новітню систему освіти.

Соціальні мережі академії

Соціальні мережі продовжують набувати популярності, і з кожним днем все більше й більше користувачів Інтернету реєструються і починають свою активну діяльність у найпопулярнішій мережі – Facebook. Бібліотека ВДНЗУ “УМСА” також уже багато років використовує цю потужну платформу у своїй професійній діяльності. Присутність у соцмедіа – не данина моді, а необхідність, викликана бурхливим розвитком сучасного інформаційно-комунікаційного простору.

Натепер найефективнішою платформою серед сайтів, блогів, соцме-реж, груп є Facebook. Тут бібліотека публікує новини, комунікує з читачами, поширює фото- та відеоматеріали. Facebook для книгозбірні ВДНЗУ “УМСА” – це: додатковий ресурс; платформа для реалізації проєктів; можливість заявити про себе; можливість безпосередньо спілкуватися з колегами, читачами, дізнаватися їхню думку, побажання, зауваження; можливість інформувати про діяльність; інструмент маркетингових досліджень.

Аналізуючи найефективніші публікації, можемо впевнено сказати, що оптимальним дописом є *короткий текст + кілька фото*, після нього йдуть найпродуктивніші діалоги з читачами й публікації мають найкращий відгук.

Натепер багато бібліотек мають власні сторінки в соціальних мережах. Але особливістю практичної діяльності бібліотеки вишу є те, що вона адмініструє не тільки власну сторінку, а й академічну. Саме на бібліотекарів було покладено цю важливу місію. А це означає, що не тільки новини, публікації, а й відповіді на всі запитання, коментарі студентів, викладачів, абітурієнтів, кваліфіковано пишуть наші працівники. Для цього бібліотека взаємодіє з усіма підрозділами академії.

Робота з Facebook полягає не тільки в розміщенні новин, а й у постійній підтримці зв'язку з користувачами. Оперативні відповіді формують привабливий образ співробітників академії, як професіоналів своєї справи. Розміщуючи контент у Facebook, потрібно аналізувати статистику. Так, за останні роки значно зросла кількість користувачів, які заходять на сторінки з мобільних пристроїв. Існує суттєва різниця між ними та тими, хто заходить із ПК: з комп'ютера заходять один раз і на триваліший час (проглянути стрічку новин, роздивитися фото, профілі друзів, написати пост), мобільний користувач – до 30 разів у день на декілька хвилин (перевірити повідомлення, поставити like, прочитати заголовки). Все це слід враховувати і знати, на яку аудиторію орієнтуватися. Адміністратор постійно контролює зміст сторінок. Отже, бібліотека ВДНЗУ “УМСА”, завдяки роботі з соціальними мережами, завжди перебуває в “авангарді академії”: через неї пропускаються новини, події, повідомлення, вступна кампанія; таким чином, бібліотека є активним учасником усіх академічних процесів.

Фотосервер. Зібрати фото і відео архів ВДНЗУ “УМСА” на одному сервері: таке завдання постало після того, як академія зіткнулася з розпорошеністю цих матеріалів, неможливістю за потреби швидко знайти

потрібне фото. Бібліотеці було доручено адмініструвати, наповнювати, контролювати цей сервер. І натепер це ще один вид діяльності, який не стосується класичних бібліотечних процесів, але завдяки йому бібліотека затребувана всіма підрозділами та кафедрами академії: вони приходять до бібліотеки, щоб покласти матеріали на сервер, а також взяти потрібні фото чи відео та використати для будь-яких своїх цілей. У результаті візит викладача до бібліотеки не обмежується тільки обміном фото, часто починається робота саме з бібліотечних питань.

Центри електронних відпрацювань. Наказом ректора академії в лютому 2017 року бібліотеці було передано 2 центри електронних відпрацювань пропущених занять і незадовільних оцінок з 74-ма комп'ютерами. За залами закріпили чотирьох бібліотечних працівників для контролю за роботою та організацією відпрацювань. Знову ж таки, це невласлива функція для бібліотеки, але разом із тим, це новий вид діяльності, і те, що саме бібліотека успішно виконує поставлені завдання, свідчить про актуальність підрозділу, мобільність і здатність навчатися новому. Робота в залах напружена. Особливо велике навантаження на працівників напередодні написання КРОКів та в кінці весняного семестру. Протягом року напрацьовувався досвід, вносилися зміни до регламенту, графіків роботи. Натепер це дуже важлива частина роботи навчального закладу, і виконує її бібліотека, що надає їй авторитету серед працівників вишу. Бібліотека продовжує займатися традиційними видами діяльності, а також роботою, яка стала необхідною за останні роки: ведення власного веб-ресурсу, робота з академічним репозитарієм, робота з наукометричними базами тощо. Але час диктує свої правила, і те, що бібліотека починає знову освоювати нові, не властиві їй раніше функції, гарантує актуальність підрозділу доти, поки існує сам виш.

Чи є майбутнє у медичних бібліотек України?

Науменко Світлана Михайлівна

Головний бібліотекар відділу організаційної та науково-методичної роботи ННМБ України

Розмірковуючи над сучасними тенденціями розвитку медичних бібліотек, хочеться сказати: надія помирає останньою. Надія на те, що наші керівники різного рівня все-таки зрозуміють, що нищення бібліотек нічого доброго не принесе нашому суспільству, зокрема медицині, що законотворення на цьому процесі копійки повернуться невідворотними втратами в майбутньому, що всевітня мережа, на яку вони так уповають, не така вже й всесильна, особливо в медицині.

Останнім часом обласні наукові медичні бібліотеки України зазнають значних, далеко не кращих змін. Спираючись на закон України "Про місцеве самоврядування", виконавча влада багатьох областей не знаходить нічого кращого, як під виглядом реорганізації ліквідувати медичні бібліотеки. Нікого не турбує, що нищення бібліотек, в тому числі й медичних, – акт зневаги до цінностей української культури і надбань медицини і ці дії матимуть у майбутньому вкрай негативні наслідки. Чи доцільно у час реформування медичної галузі реорганізувати обласні наукові медичні бібліотеки, порушуючи права медичних працівників на забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей, позбавляти саме медичних фахівців, практикуючих спеціалістів кваліфікованого науково-інформаційного забезпечення їх діяльності? Невже незалежна Україна має прославитись перед світовою медичною спільнотою ще й у такий спосіб?

Певно, що кожен господар сам вирішує, як розставляти меблі у своїй хаті, але ж для цього необхідно враховувати інтереси всіх членів родини. Та й для того, щоб впорядкувати свою оселю, не обов'язково знищувати

все, що надбано до цього. А кількома попередніми поколіннями наших колег надбано немало. По крихтах збиралась медична література, облаштовувались приміщення. Усіма силами намагались допомагати медичним працівникам в їх нелегкій роботі, максимально забезпечувати потрібною літературою та медичною інформацією. Було створено мережу медичних бібліотек, яка складалася з понад 800 медичних бібліотек різних рівнів. У кожній області обласна наукова медична бібліотека – це не лише інформаційний, але й організаційно-методичний центр медичних бібліотек свого регіону.

Більшість наших обласних медичних бібліотек було створено в страшних 30-х роках і в тяжкий післявоєнний період. У часи голоду та післявоєнної розрухи медичні бібліотеки були необхідними українській громаді. А що зараз? Сучасній українській родині вони не потрібні. Замість того, щоб створювати умови для повноцінного розвитку медичної бібліотеки та інформації в області, воліємо (перепрошую) “зіпхнути” цей головний біль, передаючи обласні медичні бібліотеки або медичним коледжам, або відділам в універсальні обласні бібліотеки, або й зовсім їх ліквідувати. Нікого не турбує, що бібліотеці медичного коледжу фонд медичної бібліотеки просто не потрібен. У них свої функції, свої завдання, і бібліотечно-інформаційним забезпеченням медичних працівників лікувальних закладів, а тим більше медичною наукою, вони не займатимуться.

Відділ медичної літератури обласної універсальної бібліотеки з обмеженою площею та двома-трьома співробітниками не зможе розмістити навіть десятої частини фонду обласної медичної бібліотеки, як не зможе виконувати й того об'єму роботи, який здійснювала обласна наукова медична бібліотека. Адже всі ці роки діяльність обласних наукових медичних бібліотек – головних методичних центрів свого регіону – була спрямована на повноцінне медико-інформаційне забезпечення медичної освіти та науки; бути потужними базами для самоосвіти та підвищення кваліфікації практикуючих лікарів та розвитку медичної науки. Втрата хоча б однієї з цих ланок призведе до руйнування цілісної системи інформаційного забезпечення не лише практичної охорони здоров'я, а й медичної освіти та науки всієї країни!

Замість того, щоб дати медичним бібліотекам можливість розвиватись, підняти до європейського рівня, воліємо просто від них відмовитись. *“З метою оптимізації використання бюджетних коштів...”* лише за минулий рік мережа медичних бібліотек зменшилась на 40 бібліотек. Справа навіть не в кількості. До цього часу скорочувались ме-

дичні бібліотеки при лікувальних закладах, яким бракує коштів навіть на найнеобхідніше, не кажучи вже на придбання хоча б кількох фахових періодичних видань. Функції бібліотечно-інформаційного забезпечення медичних працівників цих закладів узяти на себе обласні наукові медичні бібліотеки в кожному регіоні. Так, із понад 31 тис. обслужених користувачів Дніпропетровська ОНМБ майже 90 % обслуговує за договорами про інформаційне обслуговування. Вінницька ОНМБ за угодами про співпрацю обслуговувала понад 60 колективних абонентів – медичних закладів області. Серед них: обласні лікарні, госпіталь для інвалідів війни, диспансери, міські медичні заклади, центральні районні лікарні. У бібліотеці повністю комп'ютеризовані основні процеси, щороку бібліотека здійснювала бібліотечно-інформаційне забезпечення понад 12 тисяч спеціалістів медичної галузі області. Опікуючись збереженням історії медицини Вінниччини, бібліотека накопичувала краєзнавчі бази даних "Охорона здоров'я Вінниччини", "Наукові публікації лікарів Вінниччини" та ін. І що? Бібліотека стала не потрібною місцевій владі. Її реорганізують у відділ медичної літератури при обласній універсальній бібліотеці та переселяють в інше приміщення. Чи буде бібліотека медичного коледжу, чи й універсальна обласна наукова бібліотека, так опікуватись медичною галуззю області?

Наказом Рівненської обласної ради "Про припинення комунального закладу Рівненська ОНМБ" ліквідовано одну з кращих медичних бібліотек України – Рівненську ОНМБ, адже як можна назвати приєднання обласної медичної бібліотеки до бібліотеки медичного коледжу? Одним помахом руки прийнято рішення про ліквідацію Херсонської ОНМБ, яка також входить до числа кращих обласних медичних бібліотек України. Припиняє існування у своєму статусі Житомирська ОНМБ. Прийнято рішення утворити з бібліотеки відділ медичної літератури обласної універсальної бібліотеки ім. О. Ольжича.

Як сказав один з обласних керівників, "Проблеми я взагалі у цьому не бачу. Бібліотечний фонд буде збережено. На сьогодні на вашу бібліотеку в рік з обласного бюджету виділяється 1 млн 870 грн: 200 тисяч йде на оплату комунальних послуг, а все інше, більше 1,5 мільйона – на зарплати. Двадцять чоловік – для чого? Для того, щоб туди прийшло два з половиною відвідувачі в місяць?"

А один з депутатів взагалі запропонував "Давайте ці 2 млн грн, які ми маємо зекономити (на бібліотеці), спрямуємо на відцифровку найбільш цінних матеріалів, які є в бібліотеці. І це є більше користі, ніж витратити

їх... Хто на сьогоднішній день ходить у бібліотеку? Всі ресурси є в Інтернеті, а яких немає – їх туди просто потрібно залити” (кінець цитати) (Газета “Житомир-інфо”).

Ось так, “залити інформацію” – і не потрібні більше ніякі бібліотеки, нові технології, інформаційні бази тощо. Хочеться запитати: А хто буде її “заливати”, я вже не кажу про дотримання “Закону України про авторське право і суміжні права” і до якого європейського рівня ми дійдемо з такою психологією?

“...Беда, коль сапоги начнет тачать пирожник...”

І ця біда не обійшла стороною більшість обласних медичних бібліотек України. Лише за 2016–2017 роки до нас звернулись Кіровоградська, Рівненська, Одеська, Херсонська, Волинська, Вінницька, Житомирська обласні наукові медичні бібліотеки, які опинились під загрозою реорганізації. Просто деяким керівникам вистачило здорового глузду не руйнувати не ними створене; іншим, на жаль, гроші були важливішими.

Хочу ще навести цитату “Якщо нинішні депутати забули, що вони лише тимчасові обранці територіальної громади, та будуть ліквідовувати книгозбірні, зовсім не ними започатковані, то гріш їм ціна” (журналіст газети “Волинь-нова” Кость Гарбарчук).

Статтю 15 Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” прописано: “доцільність реорганізації та ліквідації бібліотек, що є у державній та комунальній власності, визначається відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування **за погодженням** із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв”. Отже, питання реорганізації та ліквідації, в даному випадку медичної бібліотеки такого рівня, повинно погоджуватись також із Міністерством охорони здоров'я України.

Крім того, в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” у Главі 2 – “**Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад**”, статтю 32 обумовлено: Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, “до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать: **сприяння роботі** творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, роботи з молоддю”. **Сприяння, а не ліквідація**. А якщо реорганізація, то розумна – із збереженням функцій бібліотеки та інтересів медичної громади області. Слід також

зазначити, що для реорганізації бібліотеки необхідно вмотивувати її доцільність, довести, що в результаті її здійснення буде досягнуто позитивний ефект; зміцниться матеріально-технічна база бібліотеки, покращиться рівень обслуговування.

У Закарпатті обласна наукова медична бібліотека вже кілька років функціонує у складі Закарпатського обласного медико-інформаційного центру. Звичайно, статус інший, але залишились функції, робота з практикуючими лікарями, лікувальними закладами, незмінним залишився і склад користувачів бібліотеки.

Одеську обласну наукову медичну бібліотеку реорганізовано у Відділ бібліотечних ресурсів Комунального неприбуткового підприємства "Центр здоров'я та комунікацій". До цього підприємства, крім бібліотеки, увійшли: КУ "Одеський обласний центр здоров'я" та Одеські курси підвищення кваліфікації молодших медичних і фармацевтичних спеціалістів. В основному зберігся і колектив бібліотеки, її фонди і, сподіваємося, функції.

Якщо вже реорганізація така необхідна, то слід хоча б підійти до цього питання розумно, виважено, зберігаючи інтереси медичної громади, а не знищувати напрацьоване десятиліттями. Але, на жаль, в цьому процесі "власність імущими" керує, як правило, не прагнення покращити інформаційне забезпечення та рівень інформаційного обслуговування медичної громади, а бажання зекономити на малозахищених та неприбуткових організаціях, якими є бібліотеки, або забрати їх приміщення.

Зі свого боку, Національна наукова медична бібліотека України робить усе можливе для збереження мережі медичних бібліотек. Ми постійно звертаємось до голів обласних державних адміністрацій, директорів департаментів охорони здоров'я з офіційними листами про недоцільність ліквідації медичних бібліотек, з проханням не нищити справу кількох поколінь. Що, зекономивши копійки, ми втратимо набагато більше. Заручилися підтримкою Міністерства культури України. Генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки Павленко Р. І. ініціювала звернення до в. о. міністра охорони здоров'я пані Супрун з проханням розібратися в ситуації, не дозволяти огульно нищити надбане попередніми поколіннями, а дати медичним бібліотекам хоча б найменшу можливість розвитку. Тим більше, що за ці роки ними напрацьовано великий потенціал. Із 2004 року діє проект "Система корпоративної каталогізації. Зведений електронний каталог медичної періодики", що значно скорочує витрати бібліотек на передплату фахових видань, а медичні праців-

ники мають можливість користуватись інформаційними ресурсами всієї країни, і не тільки. Крім забезпечення новою медичною інформацією користувачів, медичні бібліотеки збирають та накопичують матеріали з історії розвитку медицини регіону, нинішні досягнення та напрацювання. Національною науковою медичною бібліотекою формується електронна база даних "Медицина України", куди кожна обласна бібліотека подає інформацію діяльності та історію розвитку медицини свого регіону. Розпочато створення відкритого електронного архіву (репозитарію), до якого кожна медична установа чи науковець можуть подавати свої матеріали, монографії і таке інше для довготривалого зберігання тощо. Нарощуються можливості для більш ефективного дистанційного обслуговування користувачів. Знищення хоча б однієї ланки в цій чіткій налагодженій системі мережі медичних бібліотек (обласної медичної бібліотеки) створить величезну невідтвориму втрату цілого пласта медичної інформації регіону. Не кажучи вже про те, що медичні працівники позбудуться можливості долучатись до медичних інформаційних джерел.

Враховуючи все, що діється нині в Україні з медичними бібліотеками, і якщо вже без цього не можна обійтись, можливо, варто було б розробити розумну модель реорганізації та звернутися з колективним листом від обласних медичних бібліотек та асоціації працівників медичних бібліотек до до інстанцій, які зможуть знайти розумне вирішення цієї проблеми?

Популяризація наукових знань в академічній бібліотеці

Захарова Наталія Борисівна

Старший науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Успішність і ефективність соціокультурної діяльності впливає на затребуваність бібліотеки в суспільстві та піднесення її іміджу. У той самий час зростання інформаційно-комунікаційного потенціалу суспільства протягом останнього десятиріччя сприяє розгортанню інноваційних процесів у діяльності бібліотек, запроваджуються нові комунікаційні засоби, відбувається трансформація соціокультурної діяльності. Одним з важливих форматів цієї діяльності є науково-інформаційні заходи, які традиційно, протягом багатьох років проводить Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) для своїх численних користувачів. Адже для НБУВ, яка є не тільки національною, а й академічною установою, що входить до структури Національної академії наук України, важливим напрямом роботи була і залишається популяризація наукових знань. Основний бібліотечний ресурс сьогодні набув цифрового характеру, а сучасний читач став віддаленим. І в цих умовах все залежатиме від того, зуміє чи не зуміє бібліотека залишитися масово затребуваною для нових типів користувачів інформації. Тут для бібліотеки двері в майбутнє – відчинені або зачинені. НБУВ, як і кожна бібліотека, має свою стратегію і програму розвитку, бачення, викликаного появою нового типу грамотності, культури і, відповідно, нових технологій і механізмів задоволення вічної потреби людини в інформації. У цих умовах бібліотечне мислення потребує масштабного інноваційного насичення, готовності до результативної конкуренції з аналогічними структурами. Для такої установи, як НБУВ, – це наяв-

ність багатого універсального фонду, що загалом представляє всю писемну спадщину України; багатий історичний досвід науково-інформаційного обслуговування; функціонування вже готової та історично випробуваної інформаційної бібліотечної мережі; усталені традиції широких міжнародних інформаційно-бібліотечних зв'язків. Така бібліотека має солідні переваги у конкуренції з іншими інформаційними структурами. Спираючись на них і ведуться пошуки нових форм і методів нарощування бібліотечного конкурентоспроможного потенціалу. Зокрема в НБУВ – великий інформаційний потенціал. Активно розвивається спеціальний веб-сайт інформаційно-аналітичних підрозділів НБУВ: Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки та Фонду Президентів України – Центр досліджень соціальних комунікацій для поширення оперативної науково-аналітичної, політологічної та юридичної інформації, працюють підрозділи Інституту бібліотекознавства та ін. Читачі бібліотеки активно користуються сайтом НБУВ, адже дистанційне обслуговування стало нормою в бібліотечній діяльності. В сучасних умовах робота академічної бібліотеки значною мірою залежить від домінуючих у суспільстві базових цінностей, які впливають на вибір основних функцій, форм і методів соціокультурної діяльності. Практичний досвід свідчить про необхідність постійного творчого розвитку традиційних форм і методів цієї діяльності бібліотеки. Бібліотечні заходи (наукові конференції, академічні читання, круглі столи, семінари, книгознавчі та бібліотекознавчі студії, презентації, тематичні виставки тощо) служать засобами популяризації книги, розкриття змісту бібліотечного фонду, збагачення духовного світу людини, розвитку її творчих здібностей і комунікативних можливостей.

Беззаперечно основними заходами для популяризації наукових знань в академічній бібліотеці мають бути саме комплексні наукові заходи. Так, у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського щороку (з 1989 р.) проводяться міжнародні наукові конференції, тематика яких залежить від актуальності проблем, що стоять на даний час перед бібліотеками України. Серед них: “Інноваційна модель наукової бібліотеки XXI століття”, “Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів”, “Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору”, “Бібліотека. Наука. Комунікація” та ін. Щороку відбувалися заходи, присвячені Дню слов'янської писемності і культури, які включали Міжнародну конфе-

ренцію Комісії зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів; засідання Комісії зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів. Традиційними стали щорічні читання академіка В. І. Вернадського, тематика яких завжди викликає значний інтерес науковців. Зокрема, цього року XXVIII читання були присвячені темі "В. І. Вернадський і становлення фундаментальної науки в Україні", на яких, крім цікавих наукових доповідей, відбулося відкриття книжкової виставки і презентація видання "В. І. Вернадський і Україна: з листування".

Серед заходів, які є активною формою популяризації наукових знань, – круглі столи, лекторії, зустрічі з провідними вченими. Так, у рамках "Всеукраїнського фестивалю науки", приуроченого до професійного свята науковців – Дня науки, проводяться такі комплексні наукові заходи. Їх мета – оприлюднення наукових досягнень НАН України й максимальне поширення та популяризація інформації про діяльність українських учених серед молоді. Фестиваль науки супроводжується книжковими виставками та проведенням екскурсії по бібліотеці. Визначною подією 2016 р. стало відкриття Клубу юних науковців "Інтелект майбутнього" в рамках реалізації партнерського проекту НБУВ та Київської Малої академії наук учнівської молоді – "Юні науковці – агенти позитивних змін".

Соціокультурна діяльність НБУВ досить різнопланова і в сучасних умовах проводиться з використанням інноваційних форм і методів роботи, активно використовуючи телекомунікаційні засоби, а популяризація наукових знань була і залишається пріоритетним напрямом цієї діяльності.

Яскравий приклад успішної співпраці між Україною та Польщею

Кірішева Олена Миколаївна

*Вчений секретар Національної наукової
медичної бібліотеки України*

Відкриття на базі Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ) першої в світі польської медичної бібліотеки, що функціонує поза межами Польщі, демонструє постійний інтерес до України як перспективної європейської країни з боку польських партнерів. Про правильну стратегію поведінки керівництва бібліотеки засвідчує той факт, що міжнародний проект, започаткований наприкінці 2010 року, переріс у довгострокове партнерство із залученням міжнародної допомоги у вигляді постійного поповнення документального фонду ННМБУ найновішими зарубіжними виданнями польською та англійською мовами, виграного гранту на сучасну комп'ютерну техніку у вигляді 80 персональних комп'ютерів та потужного книжкового сканера, взаємні візити до обох країн, участь у міжнародних наукових форумах, безкоштовні курси для працівників бібліотеки з вивчення польської мови тощо.

12 жовтня 2017 року в Національній науковій медичній бібліотеці України відбулась подія міжнародного значення: Польській медичній бібліотеці присвоєно ім'я видатного польського кардіохірурга Збігнева Релігі.

На урочистостях були присутні поважні гості з Польщі: Маршалок Сенату Речі Посполитої пан Станіслав Карчевські, Голова Окружної Лікарської Палати у Варшаві пан Анджей Савоні, декан V відділу Польської академії наук пан професор Вітольд Ружилю, проректор Варшавського медичного університету пані професор Барбара Гурницька, удова все-

світньовідомого польського кардіохірурга Збігнева Реліги пані доктор Анна Вайщук Реліга, Надзвичайний і Повноважний Посол Польщі в Україні пан Ян Пекло та інші поважні особи.

З української сторони участь в урочистостях узяли: пан Віталій Цимбалюк – доктор медичних наук, професор, президент Національної академії медичних наук України, пан Анатолій Свінціцький – професор, голова Спілки українських лікарів польського походження, пан Іван Сорока – пре-

На знімку: справа Мішель Терещенко з дружиною на урочистому прийомі в Національній науковій медичній бібліотеці України

На знімку зліва: доктор медичних наук, професор, президент Національної академії медичних наук України Віталій Цимбалюк з генеральним директором Національної наукової медичної бібліотеки України Раїсою Павленко

На знімку справа: генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України Раїса Павленко з деканом V відділу Польської академії наук паном професором Вітольдом Ружилом

На знімку: 11 жовтня 2017 року – урочистий прийом та концерт в Національній науковій медичній бібліотеці України

зидент Українського медичного клубу та інші представники медичної спільноти України. Завітав також нащадок славнозвісної родини меценатів Терещенків Мішель Терещенко з дружиною.

Пан Мішель Терещенко відзначив, що у цьому будинку завжди цінували розум і знання. Надзвичайно приємно, що цей дім продовжує збирати під своїм дахом визначних людей свого часу.

Напередодні візиту до Києва Маршалок Сенату Речі Посполитої пан Станіслав Карчевські сказав: *“До Києва їдемо для того, аби надати польській лікарській бібліотеці ім'я професора Збігнева Релігу. Іду з його дружиною, пані Анною, та сином пана професора, спільно візьмемо участь у тих урочистих заходах. Та бібліотека має дуже великі колекції, якими можуть користуватися українські та польські студенти, а також лікарі”.*

11 жовтня в Національній науковій медичній бібліотеці України відбувся урочистий прийом польської делегації та концерт віртуозів Кшесимира Дембського (рояль) та Анни Юркштович (спів) із Польщі, Євгена Крука (скрипка) з України. Прозвучали твори Кшесимира Дембського.

Концерт відбувся завдяки Польсько-Українському фонду імені Ігнація Яна Падеревського.

12 жовтня відбулось урочисте засідання, на якому з вітальним словом виступила генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України, заслужений працівник культури України пані Раїса Павленко. У своїй промові вона нагадала, як рівно рік тому за підтримки Посольства Республіки Польща в Україні у святковій атмосфері відбулось урочисте відкриття першої в Україні Польської медичної бібліотеки. Цій події передувала п'ятирічна співпраця. Пані Раїса Павленко подякувала представникам Посольства Республіки Польща в Україні за безцінну допомогу у вигляді 80 комп'ютерів і потужного сканера – це виграний бібліотекою грант.

Голова Окружної Лікарської Палати у Варшаві пан Анджей Савоні подякував адміністрації Національної наукової медичної бібліотеки України за плідну співпрацю та зазначив, що з польської сторони патронат проекту взяла на себе Окружна Лікарська Палата у Варшаві, що об'єднує 33 тисячі лікарів. Згадав, що ідея створення Польської медичної бібліотеки належить польському лікареві Кшиштофу Кроліковські, який вчився у Києві, і пані Раїсі Павленко, яка одразу ж підхопила таку ідею і дала поштовх до її реалізації. Він нагадав: "Наразі українські лікарі та студенти-медики мають доступ до найновішої медичної літератури – книг та періодичних видань польських видавництв польською та англійською мовами. Серед польських видань чільне місце належить книгам із приватної колекції літератури видатного польського кардіохірурга Збігнева Релігі". Пан Анджей Савоні пригадав, як пані Раїса Павленко разом зі своїм заступником з наукової роботи пані Тетяною Остапенко відвідували Польщу, і які сильні враження залишилися у польських лікарів від їх виступу на з'їзді Полонії медичної у червні 2016 року. Цю подію висвітлювала польська преса: *Wspolpraca Narodowej naukowej medycznej biblioteki Ukrainy z polskimi partnerami: historia i perspektywy rozwoju / R. Pawlenko, T. Ostapenko // Wiadomosci Lekarskie. – 2016. – T. 519, № 3, cz. 1. – С. 402–403.*

Маршалок Сенату Речі Посполитої пан Станіслав Карчевські під час своєї промови навів слова генерального директора Національної наукової медичної бібліотеки України, заслуженого працівника культури України Раїси Павленко, які вже стали крилатими: "Бійтеся лікаря, який не читає, більше самої хвороби". Він відзначив великий вклад Національної наукової медичної бібліотеки України у розвиток партнерських відносин між Україною та Польщею та вручив Почесну відзнаку Сенату Республіки

На знімку: Вручення Маршалком Сенату Речі Посполитої паном Станіславом Карчевські Почесної відзнаки Сенату Республіки Польща генеральному директору Національної наукової медичної бібліотеки України пані Раїсі Павленко на урочистостях 12 жовтня 2017 року

Польща генеральному директору Національної наукової медичної бібліотеки України пані Раїсі Павленко. Свій виступ пан Станіслав Карчевські закінчив словами: *“Вірю, що бібліотека продовжить розвиватися, розширяться та працювати заради польських та українських лікарів. Ми підтримуємо Україну і будемо надалі підтримувати”.*

Маршалок Сенату Речі Посполитої пан Станіслав Карчевські та голова Польсько-Українського фонду імені Ігнація Яна Падеревського пан Адам Бальо подарували портрет професора Збігнєва Реліґи для Польської медичної бібліотеки.

З української сторони виступив президент Національної академії медичних наук України пан професор Віталій Цимбалюк, голова Спільки українських лікарів польського походження пан професор Анатолій Свінціцький та Президент Українського медичного клубу пан Іван Сорока, який вручив почесні відзнаки Українського медичного клубу “Гордість медицини України” Маршалкові Сенату Речі Посполитої пану Станіславу Карчевські та пані доктору Анні Вайщук Релізі.

На знімку: Вручення Маршалком Сенату Речі Посполитої паном Станіславом Карчевські та Головою Польсько-Українського фонду імені Ігнація Яна Падеревського паном Адамом Балью портрета польського кардіохірурга Збігнева Релігі генеральному директору Національної наукової медичної бібліотеки України пані Раїсі Павленко на урочистостях 12 жовтня 2017 року

*На знімку зліва: Президент Українського медичного клубу пан Іван Сорока (в центрі) вручає почесні відзнаки Українського медичного клубу "Гордість медицини України" пану Станіславу Карчевські (справа) та пані Анні Вайщук Релізі (зліва)
На знімку справа: генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України Раїса Павленко, Голова Окружної Лікарської Палати у Варшаві пан Анджей Савоні та удова Збігнева Релігі пані доктор Анна Вайщук Релігі*

Заключним акордом стало виконання саксофоністом улюбленої мелодії професора Збігнева Реліґи у прекрасній Золотій залі Національної наукової медичної бібліотеки України, стіни якої прикрашали картини доктора медичних наук, академіка Національної академії медичних наук України, директора Інституту геронтології НАМН України pana Владислава Безрукова.

Після урочистого зібрання відбулась церемонія надання імені видатного польського кардіохірурга Збігнева Реліґи Польській медичній бібліотеці. Офіційне відкриття пам'ятної дошки здійснили пані доктор Анна Вайшук Реліґа та Маршалок Сенату Речі Посполитої пан Станіслав Карчевські.

Генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України пані Раїса Павленко в інтерв'ю польському радіо зазначила: *"Ми пишаємось тим, що саме в нашій бібліотеці вперше у світі відбулась така церемонія присвоєння імені польського лікаря бібліотеці поза межами Польщі. Сподіваємось на багаторічну плідну співпрацю та розвиток добросусідських відносин між Україною та Польщею".*

На знімку: син
Збігнева Реліги пан
Ґжегож у Польській
медичній
бібліотеці
біля виставки,
присвяченої
батьку. Пан
Ґжегож пішов по
стопам батька –
став кардіологом

На знімку: момент
офіційного
відкриття
пам'ятної дошки
12 жовтня 2017
року удовою
Збігнева Реліги
пані Анною
Вайщук Релігію
та Маршалком
Сенату Речі
Посполитої паном
Станіславом
Карчевські

На знімку: удова Збігнєва Реліґи пані Анна Вайщук Реліґа (в центрі) залишає свої враження у Золотій книзі відгуків. Зліва від неї заступник генерального директора ННМБУ з наукової роботи пані Тетяна Остапенко, справа – генеральний директор ННМБУ пані Раїса Павленко

Цаберябова Інна Михайлівна

*Директор Дніпропетровської
обласної науково-медичної
бібліотеки*

Захаренко Вікторія Іванівна

*Заступник директора з інноваційної
роботи та організації технологіч-
них процесів Дніпропетровської об-
ласної науково-медичної бібліотеки*

Освіта сучасних лікарів починається у вищому навчальному закладі й не закінчується до кінця життя. Тому необхідність самоосвіти не залежить від досвіду, стажу роботи, віку лікаря. Безперервний розвиток професіоналізму та підвищення кваліфікації складають основу якісної медичної допомоги. Самоосвіта – це процес самостійного навчання поза стінами будь-якого навчального закладу. Вона необхідна для творчої і відповідальної людини будь-якої професії, тим більше – для професії з підвищеною відповідальністю за життя і здоров'я людини, саме якою є професія лікаря.

У сучасному суспільстві користь від самоосвіти не викликає ні в кого сумнівів. Але для лікаря самоосвіта – це запорука професіоналізму та успішності.

Сучасні та майбутні лікарі, які лише отримують медичну освіту, – в основному мережеве покоління, для яких електронний спосіб отримання інформації є нормальною складовою життя. Поява наукових мережевих спільнот, електронних журналів, архівів та інших технологічних інновацій сприяла тому, що науковці та фахівці звертаються до наступних форм організації: обміну повідомленнями, але вже електронними і за допомогою цифрових носіїв, де інформація подається оперативніше, часто в режимі реального часу. Первинних джерел занадто багато, і в них важко знайти потрібну інформацію через брак часу.

Розуміючи проблему і намагаючись максимально її розв'язати в рамках своїх технічних можливостей, бажаючи не тільки надати фахову інформацію у зручній формі, а й сприяти популяризації наукових досліджень, досвіду практичної медицини Дніпропетровського регіону, ДОНМБ підійшла до цього наступним чином: було вирішено видавати власне інтернет-видання. Мета, яку бібліотека ставила перед собою при створенні онлайн-журналу "biblioteka.med.com", досить проста і прозора – максимально спростити та структурувати доступ до професійної інформації для медичних фахівців регіону. Додатковою метою було створення порталу для ширшого просування власного сайту бібліотеки в мережі інтернет, адже частина сторінок сайту онлайн-журналу та більшість матеріалів містить прямі посилання на сайт бібліотеки.

Втілення ідеї журналу йшло поетапно:

1 етап – розробка концепції майбутнього журналу, яка розпочалась з аналізу питань.

Хто ми?

Ми бюджетна організація, яка забезпечує інформаційну підтримку професійної діяльності медичної спільноти регіону, якій потрібні актуальна інформація з фахових питань, новини медицини регіону, історія.

Що ми хочемо?

Наша мета у полягає у висвітленні передового досвіду практичної медицини області, наукових досліджень науковців регіону, подій і випадків. Популяризація сторінок сайту бібліотеки.

Як ми цього досягнемо?

Шляхи досягнення поставлених завдань бібліотека реалізує через:

- щоденну роботу зі збору та аналізу інформації;
- комунікацію з практичними лікарями та науковцями медичної академії;
- мережу Інтернет і соціальні мережі.

Які критерії оцінки успішності нашої діяльності?

Позитивною оцінкою діяльності бібліотеки, безумовно, є збільшення кількості відвідувань наших ресурсів. У колі наших друзів. У відчутті добре зробленої роботи після робочого дня. У змінах довкола, що ми їх плекали і висвітлювали. У довірі читачів. У можливості через N років озирнутися і залишитися задоволеними побаченим.

2 етап – визначення періодичності виходу журналу та його назви.

Періодичність журналу визначається за такими критеріями: обсяг наданої інформації → кількість потрібного часу на підготовку інформації,

(людино-годин згідно з типовими нормами) → реальна кількість працюючих та технічні можливості бібліотеки, професійність персоналу.

Назва повинна відповідати своїй аудиторії і змісту журналу, спонукаючи читачів ознайомитися зі змістом видання.

3 етап – визначення структури журналу (змістовна частина журналу).

Проводиться вибір тем, які будуть до нього включені. Ця робота полягає в розробці змісту журналу таким чином, щоб читачі могли легко орієнтуватися, про що цей журнал. На цьому етапі створюється макет обкладинки.

4 етап – визначення формату журналу, тобто кількість рубрик та їх наповнення.

Після проведеної підготовчої та технічної роботи, у 2014 році на сайті бібліотеки окремою сторінкою, у тестовому режимі, вийшов перший випуск електронного журналу. На початковому етапі наша бібліотека випускала журнал 5 разів на рік. Далі ми визначили, що оптимальним є випуск журналу чотири номери на рік, з обсягом інформації 18–25 одиниць матеріалу. А починаючи з 2017 року бібліотека започаткувала випуск спеціалізованого онлайн-видання на окремій платформі саме для фахівців практичної медицини регіону.

В журналі “biblioteka.med.com” діють основні рубрики:

- Охорона здоров'я і суспільство (рубрика висвітлює актуальні питання у сфері охорони здоров'я України).
- В фокусі (інформація для фахівців усіх спеціальностей).
- Статті авторів Дніпропетровщини.
- Видатні лікарі та науковці України.

Міжнародний досвід медичної допомоги та додаткові, лише як сторінки сайту:

- Медичні журнали (перехід на медичні журнали ДОНМБ).
- Електронний каталог (перехід на електронний каталог ДОНМБ).
- Розмістити статтю (інформація для авторів регіону, яким чином вони можуть розмістити статтю на сайті журналу).
- Зворотний зв'язок.
- Новини.

Онлайн-журнал “biblioteka.med.com” – з нашої точки зору, є своєрідним містком між лікарем та інформацією, засобом підвищення своєї кваліфікації шляхом вивчення передового досвіду інших фахівців у різних областях медицини.

Пройшовши досить великий шлях, як для онлайн-видання, на власному досвіді та помилках, ми можемо визначити, **що успіх проекту не може бути результатом щасливого випадку.**

По-перше – створення електронного журналу тісно пов'язане з відповідним плануванням і розумінням основних положень його створення.

По-друге – ідея онлайн-журналу є одним із ключових факторів, від яких залежить його подальша доля. Тому треба ретельно визначити та вибрати питання, які необхідно вирішити. Не слід націлюватись на вирішення глобальних, всеохоплюючих проблем; необхідно обмежитись тією конкретною проблемою, яку можна вирішити у вказані терміни та за кошти, які можна витратити в рамках цього проекту.

Створення журналу – це процес керівництва та координації людських, матеріальних та фінансових ресурсів, застосування сучасних методів і техніки управління для досягнення визначених у проекті результатів за складом та обсягом робіт, вартістю, часом, якістю та задоволення інтересів кінцевого користувача інформації.

Тенденції розвитку медичної бібліотеки Сумського державного університету: історія, сучасність, перспективи

Крицька Ольга Василівна

*Завідувач медичної бібліотеки
Сумського державного універси-
тету*

**Капленко Ірина
Миколаївна**

*Директор бібліотеки Сумського
державного університету*

Історія створення філіалу бібліотеки Сумського державного університету в медичному інституті розпочалася разом з історією самого медичного інституту, заснованого у 1992 році у складі Сумського фізико-технологічного інституту як факультет. Як відзначає ректор СумДУ Васильєв А. В., “саме ідея створення на той час медичного факультету стала визначальним фактором для переформатування філософії розвитку суто технічного закладу вищої освіти в університет класичного типу”. Особисті контакти ректорату, деканату, бібліотеки, всіх викладачів, які працювали на той час на факультеті, дали позитивні результати у формуванні початкового фонду навчальної та наукової літератури. Вагомий внесок зробили лікарі обласних, районних, місцевих лікарень та бібліотеки закладів освіти міст України.

З розвитком Медичного інституту розвивається і бібліотека: у 2017 році філію бібліотеки реорганізовано і на її базі створено медичну бібліотеку загальною площею 570 кв.м з книгосховищами, абонементом, двома читальними залами на 106 користувацьких місць (читальна зала навчально-методичної, наукової, художньої літератури та рідкісних видань, навчально-методичної та наукової літератури зі спеціальності “Сто-

матологія”). Нині медична бібліотека є науковим, навчальним, інформаційним і культурно-просвітницьким підрозділом інституту.

Високий рівень інформатизації бібліотеки Сумського державного університету дозволяє ефективно впроваджувати нові технології, постійно вдосконалювати бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів, освітньої та наукової діяльності університету в цілому. “За автоматизацію та комп’ютеризацію технологічних циклів бібліотечно-інформаційної діяльності, створення якісного освітнього середовища” вже в 2009 р. бібліотека СумДУ, складовою якої є і медична бібліотека, стала переможцем Всеукраїнського конкурсу й отримала диплом “Бібліотека року”. Із 2003 року всі бібліотечні процеси здійснюються на основі програмного забезпечення “УФД. Бібліотека”. Наявність у кожного користувача пластикового електронного читачького квитка дозволяє користуватися фондами усіх підрозділів інформаційно-бібліотечного комплексу. Документи записуються в електронний формуляр шляхом сканування і контролюються користувачами за допомогою електронного підпису. Загальний фонд бібліотеки університету складає 3,1 млн примірників, у т. ч. фонд медичної літератури – понад 200 тис. примірників. Значна увага приділяється оновленню фондів якісною сучасною літературою. Протягом двох останніх років за рекомендаціями викладачів медичного інституту було придбано в медичну бібліотеку понад 50 назв унікальних і надзвичайно цінних видань компанії Elsevier.

Електронний каталог (<http://lib.sumdu.edu.ua>) повністю відображає всі види наявних у бібліотеці видань, забезпечує багатоаспектний і швидкий пошук, надає можливості віддалено замовити друкований примірник, завантажити електронну версію видань видавництва університету, переглянути персональний електронний формуляр.

Щорічно збільшується фонд “Електронної бібліотеки”. Наразі шлях доступу до електронних видань став ще зручнішим завдяки впровадженню технології qr-кодування. Бібліотека оснащена найсучаснішим обладнанням для перегляду, зчитування та запису інформації будь-якого формату. Зони Wi-Fi забезпечують роботу користувачів з власними мобільними пристроями.

Створений у 1999 р. сайт бібліотеки СумДУ (<http://library.sumdu.edu.ua>) забезпечує доступ як до власних, так і до світових інформаційних ресурсів. За результатами першого Всеукраїнського конкурсу бібліотечних інтернет-сайтів бібліотека СумДУ зайняла перше місце у номінації “Кращий

сайт бібліотеки вищого навчального закладу". Репозитарій СумДУ (<http://essuir.sumdu.edu.ua>) щороку посідає перші позиції за результатами світових рейтингів. На сьогодні колекція праць науковців медичного інституту складає понад 12 тис. публікацій із загальної кількості архіву 65 тис.

Головною метою інформаційного простору бібліотеки університету є відповідати запитам користувачів. У 2017 році Сумський державний університет отримав доступ до електронних наукових баз даних Web of Science та Scopus за кошти держбюджету за результатами конкурсу, проведеного МОН. До цього року університет постійно передплатував доступ до Scopus за власні кошти. Бібліотекою організовуються тріал-доступи до повнотекстових комерційних ресурсів, що надаються СумДУ в рамках проекту ElibUkr та Консорціуму "Інформатіо". З платформи Електронного каталогу надається доступ до відкритих навчальних онлайн-курсів провідних університетів світу, в тому числі й медичного інституту СумДУ. Постійно оновлюється та поповнюється на сайті бібліотеки інформаційний тематичний ресурс "Медичні науки", який складається із розділів "Універсальні інформаційні бази", "Інформаційні бази з медицини та суміжних дисциплін", "Освітні інформаційні бази", "Інформаційні ресурси для практичного лікаря", "Дисертації, автореферати, патенти", "Електронні архіви. Репозитарії", "Медичні журнали". За результатами анкетування, використання сформованих блоків дозволяє забезпечити користувачам медичного інституту оперативний доступ до необхідної і достовірної інформації в режимі онлайн та зекономити час на пошук релевантної інформації. З метою оволодіння навичками роботи з ресурсами бібліотеки традиційно для першокурсників на початку навчального року проводяться лекції "Основи інформаційної культури", практичні заняття та оглядові екскурсії, в т. ч. для іноземних студентів, як англомовних, так і російськомовних. Для магістрів, інтернів, аспірантів проводяться семінари, вебінари, презентації з питань методології роботи з наукометричними базами даних.

Для найбільш повного задоволення попиту читачів на інформаційно-бібліографічну продукцію, підвищення комфортності бібліотечного обслуговування, разом з основними послугами медичної бібліотеки надаються платні послуги з можливістю оплати в бібліотеці. З цією метою було придбано і встановлено касовий апарат. Співробітники медичної бібліотеки пройшли відповідне навчання, ведуть облік розрахункових операцій, передають щоденні звіти до податкової служби згідно з вимогами чинного законодавства.

Щорічно медичною бібліотекою організовується понад 80 тематичних виставок та переглядів, до 50 масових заходів. Традиційними стали зустрічі студентів з молодими науковцями інституту, лікарями, практичними психологами, а також літературні години, вікторини для ознайомлення студентів з художніми творами, які відображають історію та сучасність медицини. З метою рекламування бібліотечних послуг бібліотекою проводиться активна робота в соціальних мережах. Впроваджуються нові віртуальні форми роботи, такі як: онлайн-флешмоб “Голуб миру” до Міжнародного дня “Лікарі світу за мир”, марафон нон-стоп “Зберемо воєдино всю нашу студентську родину” (студенти розміщували власні фотосвітлини, зроблені в медичній бібліотеці, на сторінці бібліотеки в соціальній мережі), Інтернет-канікули з відеоуроками “Трансформуємо освітнє середовище разом”, онлайн-консультації з інформаційних ресурсів бібліотеки.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює освітнє і, безумовно, бібліотечно-інформаційне середовище. Один з базових принципів реформування освіти в Україні – “інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір”, що досягається розвитком електронної інфраструктури. З метою покращення якості обслуговування та послуг, що надаються бібліотекою СумДУ, отримання інформації щодо використання бібліотечних ресурсів, наповнення бібліотечних фондів та електронних ресурсів, за ініціатииви Бібліотеки, лабораторією моніторингу якості освітньої діяльності СумДУ було проведено анкетування в рамках впровадження системи внутрішнього оцінювання якості освітньої діяльності. Аналізуючи дані анкетування, можемо зазначити, що, незважаючи навіть на специфіку медичної освіти, вже сьогодні всі категорії користуються рівною мірою як друкованими виданнями, так і електронними ресурсами. Дистанційне обслуговування з кожним роком ставатиме визначальною рисою більшості бібліотек. Враховуючи сучасні тенденції, медична бібліотека, як складова частина системи забезпечення якості освітньої діяльності інституту, продовжує розвивати традиційне та електронне середовище як взаємодоповнюючі, створюючи єдиний інформаційний простір, та надавати можливість віддаленого доступу до необхідної інформації на таких самих умовах, що й безпосередньо в межах приміщень бібліотеки.

Бібліотечне обслуговування медиків Хмельниччини – нові реалії

Козак Ірина Миколаївна

Директор Хмельницької обласної наукової медичної бібліотеки

Бібліотечне обслуговування – це відкрита, багаторівнева підсистема бібліотеки з надання різноманітних інформаційних послуг, орієнтована на користувачів. Бібліотечне обслуговування читачів – один із найголовніших напрямків роботи бібліотеки, що допомагає задовольнити освітні, інформаційні та потреби в підвищенні кваліфікації медичних працівників, студентів медичних спеціальностей, інших громадян, яким необхідна інформація з медичної тематики. Хоча з плином часу суть бібліотечного обслуговування і залишається незмінною, та постійне зростання читацьких потреб, розвиток інформаційних технологій вимагають впровадження у практику роботи бібліотеки нових форм обслуговування.

Особливу роль у цьому процесі відіграє координація роботи між відділом обслуговування та відділом інформаційно-бібліографічної роботи: від узгодження тематики інформаційно-масових заходів та бібліографічних посібників до репертуару періодичних видань, що мають підвищений попит у читачів. Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства, доступ до мережі Інтернет, внутрішньої бібліотечної мережі (з 2005 р.), робота з автоматизованою бібліотечною системою "Ірбіс": АРМ "Каталогізатор", впровадженою в практику роботи ОНМБ з 2011 р., дали змогу удосконалити як внутрішню організаційну роботу відділів, так і роботу окремих працівників, скоротити терміни виконання замовлень, покращити якість обслуговування читачів.

Важливу роль у роботі бібліотеки посідає відділ обслуговування, бо до нього першочергово звертається читач, завітавши до бібліотеки. Бібліотекарі цього відділу не тільки здійснюють запис читача в бібліотеку, але й намагаються максимально повно інформувати відвідувача про послуги, які пропонує бібліотека, сайт бібліотеки, можливості пошуку інформації через електронний каталог, надають різноманітні консультації.

Все більшого значення набуває в теперішній час робота з донесення інформації до медичних працівників, коли бібліотеки лікувальних закладів практично зачинені або зовсім ліквідовані. Тому саме робота інформаційно-бібліографічного відділу по створенню бібліографічних продуктів актуальної тематики та вчасна доставка їх працівникам ЛПУ області відіграє велику роль в обслуговуванні наших користувачів.

В умовах жорсткої конкуренції з електронними засобами масової інформації, Інтернетом, створення та впровадження в практику роботи сучасних технологій є умовою в боротьбі за читача. Створення у бібліотеках принципово нових видів інформаційних ресурсів, організація доступу до віддалених та локальних джерел інформації, як українських, так і зарубіжних, стали найважливішим завданням. У Хмельницькій ОНМБ на сьогодні активно використовуються такі послуги:

- електронна доставка документів;
- дистанційне тематичне обслуговування;
- допомога в пошуку інформації в Інтернеті;
- допомога в користуванні електронним каталогом нашої ОНМБ та пошук необхідної інформації в ЕК інших бібліотек;
- надання WI-FI доступу та безкоштовне користування Інтернетом;
- електронна пошта.

Вже понад 5 років у бібліотеці функціонує сайт, на якому можна ознайомитись із послугами нашої бібліотеки та її інформаційними можливостями.

Як потужний інформаційно-комунікаційний засіб, ЕК дозволяє здійснювати багатоаспектний інформаційний пошук, допомагає знайти інформацію щодо забезпечення літературою окремих напрямків медицини. Його відкритість і доступність в Інтернет-просторі дозволить запровадити і розвивати "онлайн-замовлення". Саме тому наша бібліотека шукає фінансові та технологічні можливості для того, щоб виставити його на нашому сайті, і саме це сьогодні для нас актуальна проблема.

Впровадження у практику обслуговування користувачів сучасних інформаційних технологій при обмежених фінансових можливостях бібліотеки у поповненні бібліотечного фонду ставить перед нами завдання з формування фонду електронних документів – це нова бібліотечна технологія. У нашій бібліотеці фонд електронних документів формується двома шляхами: перше – це сканування видань підвищеного попиту з власного фонду; друге – копіювання документів з Інтернету та організація їх зберігання на сервері ОНМБ.

Головна мета усіх новацій, які впроваджуються у нашій бібліотеці, – це ефективне, якісне та комфортне обслуговування користувачів. Обслуговування читачів за допомогою інформаційних технологій суттєво різниться від традиційного: користувачу стають доступні світові інформаційні ресурси, створюються індивідуальні умови використання інформації, кожен реальний читач бажає стати віртуальним, характерною особливістю якого має стати висока інформаційна культура.

Сьогодні до бібліотеки звертаються різні категорії користувачів: цифрове покоління, класичні читачі. І добре було би мати можливості забезпечувати їх потреби і на традиційних паперових носіях, і на електронних.

Останні рік-два наша ОНМБ активно запроваджує і пропагує, а користувачі все більше використовують таку послугу, як електронна доставка документів. Бібліотека проводить постійну підписку на наші інформаційні списки, які випускаються за 23 спеціальностями. Пропонуємо підписатись на розсилку змісту журналів, які зацікавлять користувача. На 1 березня 2018 р. ми маємо 167 колективних абонентів та більше 380 індивідуальних користувачів, що виявили бажання отримувати наші інформаційні продукти, та 118 користувачів підписались на отримання змісту запропонованих журналів. Сьогодні наша мета – максимально розширити кількість медичних працівників, які б отримували нашу інформацію дистанційно, насамперед з лікувальних закладів периферії, тому що вони не мають можливості відвідувати ОНМБ систематично.

У медичних працівників, які пишуть наукові роботи або працюють поглиблено над певною медичною тематикою, користується попитом послуга “Твій персональний бібліотекар”, яку ми запровадили у 2016 р.: це ІРІ тільки з використанням комп’ютерних технологій та можливостями надання відомостей про джерела інформації вибраної тематики, що знаходяться в інших бібліотеках. Привабливими для користувачів бібліотеки є безкоштовний сервіс “Визначення індексів УДК”.

Сьогодні Хмельницька ОНМБ шукає різні можливості для всебічного бібліотечного обслуговування медиків регіону, які впливають на підвищення їх професійної майстерності. І ми розуміємо, що чим інтенсивніше будуть використовуватись наші послуги, тим точніше бібліотека визначить і якісно задовольнить потреби користувачів; і, нарешті, чим більше задоволених читачів, тим ймовірніша увага і підтримка керівництва медичної галузі регіону.

Ми чітко усвідомлюємо, що робота в сучасних умовах – це постійний пошук невикористаних резервів. І сьогодні одним з важливих завдань, що їх ставить перед собою колектив, є створення позитивного іміджу не тільки закладу, а й бібліотечного працівника. Саме від професійного рівня, інтелектуальних та комунікативних якостей бібліотекаря та враження, яке він справляє на користувача, певною мірою залежить статус і роль бібліотеки і у медичної спільноти області. І тому працівники Хмельницької ОНМБ постійно працюють над підвищенням свого професійного рівня, особливо розширенням знань із комп'ютерних технологій, та вивченням і впровадженням в роботу досвіду з обслуговування відвідувачів інших бібліотек.

Розвиток комфортного інформаційно- комунікаційного середовища бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Мельник Майя Ігорівна

Заступник директора бібліотеки

*Вінницького національного медичного
університету ім. М. І. Пирогова*

Бібліотека навчального закладу є одним із основних комунікативних каналів, який забезпечує збереження і використання інформаційних ресурсів, надає доступ до світових інформаційних ресурсів і в той же час дбає про ефективне спілкування з різними категоріями користувачів, створюючи в бібліотеці комфортний інформаційно-комунікаційний простір.

У сучасному світі, мабуть, не залишилося людини, яка б не володіла навичками роботи з медіа-комп'ютерними засобами, не орієнтувалася в інформаційному просторі. Світ змінює людину, людина змінює світ. Головне – не розгубитися і не загубитися в морі інформації. Тому важливе місце в інформаційно-комунікаційній роботі бібліотеки займає процес формування інформаційної культури користувача. З цією метою розроблено, удосконалено та впроваджено в навчальний процес курс “Основи інформаційної культури”. Для аспірантів, клінічних ординаторів та магістрів проводяться лекції-огляди про електронні ресурси бібліотеки та інформаційно-пошукові можливості. Надаються консультації з алгоритму автоматизованого пошуку; шляхи отримання інформації, проводиться огляд структури сайту бібліотеки, зокрема, розділів “Рекомендації науковцю”, “Наукометрія”, “Інформація здобува-

чам”, “Інституційний репозитарій”, інформуються про відкриті доступи до повнотекстових онлайн-ресурсів з медицини; про наукові рецензовані журнали, які входять до міжнародних наукометричних БД, та інша корисна інформація.

На допомогу аспірантам, магістрантам та пошукувачам нашого університету готуємо рекомендаційні покажчики серії “Бібліотека молодого науковця”, дайджести “Грантові можливості – науковцю” та “Грантові можливості для молоді”, що містять посилання на грантові конкурси для молодих науковців та стипендії для проведення наукових досліджень.

Комунікативна функція бібліотеки полягає в організації заходів, спрямованих на розширення поля міжособистісного спілкування студентської молоді, яка прагне до розкриття та розвитку творчих здібностей, самовдосконалення і самореалізації. Цьому сприяє творче об’єднання “Літературна вежа”, яке уже 22 роки розвивається на базі бібліотеки. Рік за роком робота об’єднання помітно активізувалася, значно виріс діапазон творчих напрацювань. Серед учасників є студенти, які пробують свої сили в поезії. Бібліотека підтримує їх творчі прагнення та виступає видавцем перших поетичних проб. Гарні відгуки отримала студентка Олександра Басько на презентації власної книги “Портал” від декана медичного факультету Власенка О. В., директора бібліотеки Кравчук Н. М., викладача кафедри українознавства Писаренко Л. М. та одноклассників. Творчим доробком студентки Гюлане Мусаєвої став вихід у світ збірки віршів “Вічність – загадка”, написаної у стилі синквейн. І хай ці студенти не будуть поетами, але прагнення прилучитися до таїни творення, до світу художнього слова, пізнати секрети поетичної творчості заслуговують на повагу. До 20-річного ювілею “Літературної Вежі” було видано збірку “Подих весни”, де вперше побачили світ не тільки вірші поетів-початківців, а й студентська проза та малюнки. Дана збірка стала третьою у творчому доробку студентів.

Молодь усвідомлює, що знання іноземних мов є ключем до успіху в сучасному світі, відкриває перед людиною нові можливості, дає більше шансів у житті. Тим більше цікаво вивчати мову і традиції близького нам народу. Охочих до опанування ще однієї іноземної мови об’єднує гурток польської мови, який активно працює у бібліотеці впродовж 7 років. Він передбачає вивчення мови від усного мовлення до читання і письма, а також розвиток моральних та естетичних якостей, виховання свідомого громадянина України, який поважає традиції своєї нації, а також толерантно ставиться до інших народів.

Завдяки злагодженій роботі, яку підтримувала бібліотека з товариством “Світлиця польська”, організовуються краєзнавчі поїздки “Zwiedzamy zabytki kraju” в межах області та України, літературно-музичні заходи. Учасники гуртка долучаються до написання Всеукраїнського диктанту з польської мови “Я пишу, ти пишеш, ми пишемо... по-польськи” (за результатами конкурсу студентка ВНМУ А. Гавриловська посіла четверте місце), отримували запрошення від Генерального консульства Республіки Польщі у Вінниці на свято “Польської вігилії”.

Метою співпраці з кафедрою хірургії №2 в особі доцента Форманчук Т. В. – керівника хірургічного гуртка, стала підготовка знань з польської мови для студентів, які планували відвідати медичні клініки Польщі (м. Кельце) в рамках літньої хірургічної практики.

Студентський інтелектуальний клуб ВНМУ ім. М. І. Пирогова “Що? Де? Коли?”, який успішно розвивається на базі бібліотеки та нестримно рухається вперед, підкорюючи все нові й нові вершини, протягом 5 років бере активну участь в інтелектуальних змаганнях. Згуртована команда “CSS” щоразу доводить бажання перемагати і займає призові місця.

Сьогодні вимагає від бібліотеки виконання ролі культурного посередника між читачем і книгою. Головне, до чого потрібно прагнути, – задоволення потреб молоді, яка відчуває жагу до читання. Тема медицини в літературі, мистецтво лікування словом надзвичайно цікавить студентів-медиків. Роки плідної роботи дали змогу працівникам бібліотеки систематизувати напрацювання та підготувати рекомендаційний бібліографічний покажчик “Літературно-медична парадигма: вивчаємо медицину разом з письменниками”, який пропонує увійти в таємничий літературний світ медицини та познайомитися з творчістю письменників-лікарів, найпопулярніших серед студентів-медиків, необхідними та затребуваними при вивченні медичних дисциплін. Велику увагу приділяли опису хвороб на сторінках художніх творів.

Бібліотека підтримує зв'язки із представниками кафедр університету. Спільно з викладачами кафедри українознавства проводимо літературні вечори; на прохання кафедри соціальної медицини підготували виставку “Паліативна та хоспісна допомога”; в рамках проведення “Дня бібліотеки” знайомимо викладачів кафедр з інформаційними ресурсами бібліотеки та організуємо тематичні книжкові перегляди нових надходжень; обмінюємося матеріалами, необхідними для краєзнавчих досліджень (кафедра госпітальної хірургії); на замовлення кафедри патологічної анатомії, судової медицини та правознавства організували книжко-

вий перегляд “Є право – значить є народ”, “Уроки права – уроки життя” до Всеукраїнського тижня права; на замовлення кафедри акушерства та гінекології № 1 підготували відеопрезентацію “Професор П. Г. Жученко: на варті здоров’я матері й дитини”; допомогли в організації презентації монографії кандидата історичних наук, доцента кафедри філософії та суспільних наук ВНМУ ім. Пирогова, члена Співки краєзнавців України Трухманової С. Л. “Соціокультурні та політичні процеси у містах Східного Поділля у 1920-х – на початку 1930-х рр.”

Тісна співпраця з М. В. Йолтухівським, доктором медичних наук, професором кафедри нормальної фізіології, дала змогу бібліотеці розкрити невідомі сторінки історії нашого університету. Цінною знахідкою для бібліотеки був альбом “V випуск врачей ВМИ (1934–1939 р.)”, який надав професор.

На прохання доцента кафедри пропедевтики дитячих хвороб М. Р. Липка організували ювілейний літературно-мистецький вечір “Душі криниця”. Великий шлях науковця, творчої і талановитої людини був представлений у презентації “Сторінками життя Михайла Романовича Липка”.

Спільно з викладачем кафедри медичної реабілітації та медико-соціальної експертизи Марчуком О. В. бібліотека працює в освітньому проєкті “Доктор Думає”. Студенти мають можливість долучатися до дискусій про актуальність і значення системних медичних знань у професійному зростанні клініциста та їх прикладне значення та бажають спілкуватися у вільний час в невимушеному форматі, з охопленням міждисциплінарних дискусійних тем та запрошенням досвідчених фахівців.

Нові часи до сучасного бібліотекаря ставлять нові вимоги. Його вміння спілкуватися, вести діалог визначає ефективність бібліотечного обслуговування. Читальна зала бібліотеки може являти собою цікавий приклад інноваційного підходу до розвитку взаємин “користувач – бібліотека”. Він поділений на своєрідні “зони комфорту”, зони індивідуальних та групових занять. Мережа Wi-Fi дозволяє користувачам використовувати власні ноутбуки та іншу техніку. Також для зручності відвідувачів та йдучи назустріч їх особистим уподобанням і побажанням, задля створення атмосфери домашнього затишку у читальну залу дозволяємо приносити каву...

Підтримці позитивного іміджу бібліотеки сприяють тісні зв’язки з широкою громадськістю міста. Ми плідно співпрацюємо з бібліотеками закладів вищої освіти м. Вінниці, ГО “Асоціація бібліотек Вінниччини” та

бібліотеками міської мережі. Це насамперед участь в засіданнях ради, науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах, конкурсах. Для визначення переможців конкурсу буктрейлерів “Літературний дивосвіт” до компетентного незалежного журі були запрошені колеги із публічних бібліотек м. Вінниця: обласної бібліотеки для юнацтва, обласної бібліотеки для дітей та міської ЦБС.

Протягом декількох років університетська спільнота підтримувала бібліотеку та долучалася до постійної акції зі збору кришечок та відпрацьованих батарейок, кошти від утилізації яких перераховуються на лікування військових у нашому військовому госпіталі. Чергові “партії нашого врожаю” час від часу відправляються до основного місця збору у ГО “Гармонія”.

Бібліотека надала консультативну допомогу представниці ГО “Німецька молодь в Європі” Земельного об’єднання в Північній Рейн-Вестфалії, історички, культурологу Жанні Кеберляйн та керівнику ГО “Народний майдан Вінниччини” Таїсі Гайді щодо історії Вінницької психоневрологічної лікарні та Вінницького медичного інституту періоду Другої світової війни.

Тісні професійні контакти у сприянні розширення науково-дослідних краєзнавчих досліджень бібліотека підтримує із державним архівом Вінницької області, з ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, обласною науковою медичною бібліотекою, обласним краєзнавчим музеєм, Національним музеєм-садибою ім. М. І. Пирогова, обласним відділенням Спілки письменників України, з обласним відділенням пошуково-видавничого агентства “Книга пам’яті України” та міською організацією ветеранів Великої Вітчизняної війни, Хмельницькою крайовою організацією Всеукраїнського лікарського товариства та ГО “Лікарський клуб імені Степана Руданського”, випускниками ВНМУ ім. М. І. Пирогова: О. В. Боржковським, військовим лікарем, нащадком поета і лікаря С. Руданського (м. Житомир), лікарем-кардіологом О. Я. Щупкою (м. Суми); краєзнавцем, редактором Калинівської районної газети “Прапор перемоги” В. В. Бабієм, з вінницьким краєзнавцем, провідним фахівцем з питань цивільного захисту Донецького національного університету М. Г. Домненком та ін.

Практика довела, що у системі професійного спілкування бібліотечних фахівців важливу роль відіграють форми, які спонукають до творчості і пошуку нестандартних рішень. У нашій бібліотеці гарно зарекомендували себе зустрічі, на які запрошували письменників, поетів та цікавих гостей.

Тісний зв'язок існує між Вінницьким обласним центром народної творчості та Бойко Наталією, працівником бібліотеки. Вона є постійною учасницею обласних фестивалів народної творчості: "Різдвяне диво", "Скарби Поділля", "Узвіз подільських ремесел", "Величальна хлібу та Україні", "Великодня писанка", "Подільська народна іграшка", "Україна – в натхненних серцях" та презентує власні мистецькі роботи з декоративно-прикладного мистецтва. Нагородою за терплячість, цілеспрямованість та працелюбство стають все нові й нові мистецькі роботи, які відтворюють навколишній світ через призму власного сприйняття та не перестають дивувати різнобарв'ям сюжетів.

Для реалізації потреб сучасного користувача необхідно підвищувати інформаційну культуру бібліотечних фахівців, освоювати і застосовувати сучасні технології, та в цей же час залишатися творчими, відкритими й цікавими для всіх категорій користувачів. Для цього, наповнюючи традиційні форми новим змістом, надаємо перевагу новим формам навчання, методика проведення яких народжується з практики. Особливою популярністю користувалися майстер-класи "Крокуємо в сучасність", "Практична медіаграмотність", які дозволяють фантазувати, вносити нове в методика проведення і до душі бібліотечним працівникам; тренінги "Англійська мова – необхідність часу", "Проектна та грантова діяльність бібліотек", "Підготовка регламентуючої документації" сприяють професійному зростанню та входженню в соціопростір.

У зв'язку з розширенням сфери бібліотечної діяльності в мережевому середовищі зростає значущість віртуального спілкування користувача і бібліотекаря. Для того щоб віддаленому користувачу була доступна необхідна інформація, наповнення веб-сторінки та соціальних мереж бібліотеки відбувається вчасно та в повному обсязі.

Таким чином, розширюючи комунікаційний простір, бібліотека продовжує створювати умови для творчого самовираження кожного студента і дбає про збереження його унікальності і розкриття власних потенційних здібностей.

Партнерство з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)

Овечкіна Галина Богуславівна

*Директор Тернопільської обласної
наукової медичної бібліотеки*

Усім відомо, що внаслідок окупації Криму та проведення АТО на сході України, в країні з'явилися сотні тисяч мешканців Автономної Республіки Крим та Донбасу, які покинули домівки в зонах конфлікту, побоюючись за своє життя. Відповідно до норм міжнародного права вони становлять нову категорію людей – ВПО (внутрішньо переміщені особи). За даними управління праці та соціального захисту населення станом на 01.10.2017 р. у Тернопільській області зареєстровано близько 2340 ВПО, зокрема у м. Тернополі – 1260 ВПО. З них – 306 дітей, 623 людини працездатного віку, 17 людей з інвалідністю, 314 людей пенсійного віку. Багатьом з них складно адаптуватися до нових умов життя при вирішенні різного роду питань через виникнення посттравматичних стресових розладів, дисгармонію у культурі, важкий матеріальний стан. У зв'язку з цим виникають складнощі у згуртуванні ВПО між собою та місцевими жителями, складнощі у спілкуванні з родичами та друзями, які перебувають в інших містах України та за її межами, а особливо на непідконтрольній Україні території.

Тернопільська ОНМБ не стала осторонь цих проблем. Знайомство та співпраця з ВПО почалися з того, що було підписано угоди про співпрацю з ГО “Тернопільське об'єднання вимушених переселенців “Берегиня” та ГО “Луганська правозахисна група” з метою розроблення та здійснення спільних програм, заходів, акцій, круглих столів, які сприятимуть співробітництву та розвитку взаємозв'язків між ВПО, громадськими організаціями та місцевими органами влади. Результатами нашої спільної роботи є:

- організація круглого столу, на якому представником Західно-українського офісу ГО “КримSOS” В. Ломброзо був проведений юридичний супровід між ВПО та органами влади. На зустріч були запрошені Радник Міністра з питань ВПО Ірина Жигунова, представники соціального захисту населення, Ощадбанку, пенсійного фонду, центру зайнятості, центру вторинної безоплатної правової допомоги. Зустріч була спрямована на формування відносин із представниками даних організацій, полегшення адаптації ВПО, ліквідацію юридичної безграмотності, отримання відповідей на запитання. На заході розглядалися питання оформлення соціальних виплат, реалізації прав на пенсійне забезпечення, зайнятість, житло, приватизацію майнових ділянок, особливості працевлаштування ВПО, правового статусу майна, що залишилось на тимчасово окупованій території, захист такого майнового права та ін.;
- проведення Дня Інформації, на якому ВПО мали змогу ознайомитися з медичною літературою та дізнатись про послуги бібліотеки;
- проведення зустрічі у форматі “питання – відповідь” в онлайн-режимі з адвокатом ГО “Луганська правозахисна група” Наталією Целовальніченко;
- проведення фотовиставки музичного проекту “Music life”, яку привезли у Тернопіль за сприяння партнерської організації “Громадська платформа захисту прав постраждалих від збройного конфлікту в Україні”.

Неодноразово в приміщенні бібліотеки проводились збори ВПО м. Тернополя для вирішення актуальних проблем, спілкування, знайомства, обміну інформацією та взаємодопомоги, написання звернень до місцевих органів влади про підтримку переселенців.

У 2017 році Тернопільська ОНМБ створила ініціативну групу із ВПО та працівників бібліотеки з метою надання приміщення бібліотеки внутрішньо переміщеним особам, надання можливості ВПО та іншим соціально незахищеним категоріям населення отримувати різного роду інформацію, користуватися електронною поштою, спілкуватися в онлайн-режимі з родичами, друзями, набирати та друкувати необхідні документи, заяви, запрошення, оголошення, консультуватися з юристами та обмінюватися інформацією з іншими громадськими організаціями тощо. Згодом ми почали працювати над створенням проекту та подання заявки для уча-

сті у грантовій програмі від КримСОС та Агентства ООН у справах біженців з метою створення центру "Взаємодопомога" на базі Тернопільської ОНМБ. Проект направлений на: інформаційно-просвітницьку допомогу; надання доступу до користування мережею Інтернет; навчання основ комп'ютерної грамотності; організацію культурно-дозвілєвої діяльності; залучення медичних фахівців, психологів, дитячих психологів до консультування ВПО, юридичних фахівців та співробітників соціальних служб тощо. На жаль, попри бажання та зусилля працівників бібліотеки, заявку не було підтримано комісією.

У Тернополі по-різному ставляться до цієї категорії людей. Існують певні стереотипи та упереджене ставлення. Виникають конфліктні ситуації між ВПО та власниками житла, роботодавцями, різними приватними та державними структурами. Переселенцям відмовляють в оренді житла, вони відчують складнощі у соціальних установах і потрапляють у проблемні ситуації з місцевими жителями. Але зазвичай тернополяни з розумінням відносяться до ситуації й охоче допомагають. Розмовляючи з ВПО, ми зрозуміли, що майже половина переселенців не планують повертатися на Схід і що всі стереотипи мають певні ознаки, структуру. Руйнуючи їх, громадські об'єднання ВПО та бібліотеки можуть подолати їх та досягти більших результатів. Лише жива мова, приклади з життя можуть розвіяти упереджене ставлення, а отже, і стереотипи. Як приклад, слова нашої "нової тернополянки", переселенки з Луганщини, представника громадської організації "Луганська правозахисна група", керівника колл-центру переселенців, ініціатора соціальних проектів для постраждалих від збройного конфлікту Яни Шкуратової: "...я хочу, щоби місцеві жителі та влада побачили в нас ресурс, а не тягар чи додаткові проблеми й клопіт. Бо ми маємо свої таланти та відкриті до спілкування. Ми робитимемо все, що від нас залежить, аби тут вкоренитися. Бо ті люди, які залишилися в Тернополі протягом трьох років, планують і надалі тут жити".

Хочеться підкреслити, що більшість бібліотек нашого міста також відгукнулись на проблему та пропозиції ВПО і співпрацюють з ними (Центральна обласна бібліотека для дорослих, Тернопільська обласна бібліотека для молоді). Спільно з Тернопільською обласною бібліотекою для дітей організовано чудовий проект "Файне єднає" за сприяння Міжнародної організації з міграції та фінансування Європейського союзу.

У планах бібліотеки передбачена і подальша співпраця з ВПО.

Бібліотека Буковинського державного медичного університету: новий формат роботи у сфері представництва наукових досягнень вишу

Цимбал Валентина Іванівна

*Директор бібліотеки ВДНЗ України
"Буковинський державний медичний
університет"*

Розвиток університетської науки й необхідність презентації результатів наукової діяльності вишу в міжнародному інформаційному просторі ставлять перед університетом багато завдань. Розуміння важливості цього питання і бажання здійснити свій професійний внесок у спільну справу спонукало бібліотеку активно долучитися до загальноуніверситетських процесів і розпочати нову роботу.

Першим результатом неодноразових зустрічей та обговорень за участю бібліотеки стало видання ректором наказу, згідно з яким представники бібліотеки були включені у склад Координаційної ради університету з питань представництва наукових досягнень у міжнародному науково-інформаційному просторі; визначені завдання бібліотеки у цьому напрямку й відповідальні за їх виконання співробітники.

З урахуванням специфіки завдань координатором роботи на рівні бібліотеки визначено інформаційно-бібліографічний відділ, оскільки окреслені завдання найбільше відповідали характеру його роботи. До безпосереднього виконання завдань додатково залучені співробітники

інших підрозділів. Загалом, у обговорюваному напрямку працює 12 працівників бібліотеки.

Особливу увагу було приділено спеціальній підготовці співробітників. Чотири працівники пройшли сертифіковані навчання щодо користування наукометричними ресурсами “Web of Science”, проведені компанією Thomson Reuters (у т. ч. повний цикл онлайн-семінарів). Два співробітники відвідали семінар-практикум “Розвиток журналу: від ВАК до SCOPUS” стосовно роботи з платформою “Наукова періодика України” (Open Journal Systems) Видавничої служби “УРАН”. Інші працівники пройшли індивідуальну підготовку щодо конкретно виконуваної ними роботи.

Нові напрямки діяльності бібліотеки у сфері представництва наукових досягнень вишу умовно можна поділити на 6 сегментів:

- робота з профілями університету в наукометричних базах даних;
- систематизація ідентифікаторів науковців університету (ID ORCID);
- проведення інформаційно-освітньої й консультативної роботи;
- наповнення веб-сайтів періодичних видань вишу;
- бібліографічна перевірка й редагування посилань у статтях;
- розміщення матеріалів конференцій університету (WEB class).

Робота з профілями університету передбачає створення (у співпраці з уповноваженим представником вишу) профілів у наукометричних базах даних та постійний моніторинг їх активності.

На сьогодні створений і відстежується профіль у передплатній університетом міжнародній наукометричній базі даних “Web of Science”.

Систематизація ідентифікаторів науковців університету (ID ORCID) полягає у створенні зведеного електронного реєстру “Унікальні ідентифікатори науковців БДМУ”.

В даний час інформація про ідентифікатори систематизована за кафедрами. В процесі – розробка форми зведеного електронного реєстру.

У рамках інформаційно-освітньої й консультативної роботи щодо представництва наукових досягнень вишу в міжнародному інформаційному просторі для професорсько-викладацького складу університету співробітниками бібліотеки організуються семінари та круглі столи, надаються індивідуальні консультації. На даний час проведено 29 виїзних заходів на 26 кафедрах.

Наповнення веб-сайтів періодичних видань вишу полягає у завантаженні на сайт проекту “Наукова періодика України” (Open Journal

Systems) Видавничої служби “УРАН” архівних і нових номерів журналів БДМУ: “Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”, “Буковинський медичний вісник”, “Клінічна анатомія та оперативна хірургія”, “Клінічна та експериментальна патологія”, “Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина”. Завантажуються повнотекстові статті у форматі PDF і метадані до них.

У даний час на сайт внесено 2 133 статті чотирьох останніх років видання. Заплановано ввести на платформу “Наукова періодика України” усі архівні номери журналів з дати заснування.

Гіперпосилання на завантажені повнотекстові статті прикріплюються до відповідних бібліографічних записів у електронному каталозі АБС “ІРБІС 64”.

З метою включення університетських журналів у фахові наукометричні бази даних та їх індексування, співробітниками бібліотеки проводиться масштабна бібліографічна робота: перевіряються на відповідність міжнародним стандартам і редагуються бібліографічні посилання в журнальних статтях та здійснюється транслітерація пристатейних списків використаних джерел.

Бібліотекою також проводиться робота щодо завантаження на сайт проекту Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі “УРАН” матеріалів конференцій університету з використанням сервісу відеоконференцій WEB class. На даний момент завантажено 660 документів, підготовлено до завантаження 544 документи.

Усе вищевказане спрямоване на підвищення показників публікаційної активності й цитованості науковців та підтримання на високому рівні рейтингу вишу.

Бібліотека завжди долучається до співпраці з університетом у прогресивних напрямках діяльності і активно продовжує впроваджувати нові форми роботи, особливо у сфері представництва наукових досягнень вишу в міжнародному інформаційному просторі.

Доктор Брезме.
Життя, присвячене
людям. (Видатні
лікарі Чернігівщини,
випускники Тернопільського
державного медичного університету
ім. І. Я. Горбачевського)

Яременко Надія Дмитрівна

*Директор Чернігівської обласної
наукової медичної бібліотеки*

Чернігівська обласна наукова медична бібліотека вже мала можливість презентувати діяльність відомих лікарів Чернігівщини, випускників Чернівецького державного медичного вузу на конференції у Чернівцях 2015 року.

У 2017 році доктор Володимир Миколайович Брезме, наш читач з 50-річним читацьким стажем, подарував бібліотеці книгу Віталія Топчія "Доктор Брезме. Життя, присвячене людям". Він – випускник Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського, на Чернігівщині це перший і єдиний ось уже протягом 50 років незмінний керівник сексопатологічної служби Чернігівщини. Завдяки йому багато сімей Чернігова і області знайшли своє щастя і набули впевненості у завтрашньому дні.

В умовах сучасного інформаційного середовища, коли читачі масово залишають читальні зали і все більше перетворюються на віддалених користувачів, соціальне партнерство з видавничими, громадськими організаціями, установами освіти, а також безпосередньо з читачем є важливою і невід’ємною сферою діяльності бібліотек. Особливо це стосуєть-

ся читачів, медичних працівників уже зрілого віку, які присвятили своє життя людям і хотіли б, щоб це залишилось у пам'яті прийдешнього покоління. Вони приходять у бібліотеку не тільки почитати, а й поділитися споминами про минулі роки, передати свій досвід майбутньому поколінню. Автобіографічні видання, книги-спомини набули популярності серед користувачів бібліотеки.

Книга Віталія Топчія "Доктор Брезме. Життя, присвячене людям", не зовсім автобіографічна. У розділ "Бесіди, виступи, лекції, статті, тести" увійшли його просвітницькі лекції, назва яких говорить сама за себе, а саме: "Сексуальне здоров'я", "Сексуальні розлади", "Подумай спершу, ніж сказати "люблю", "Запас почуттів", "Щоб довіку щастя зберегти", "Це солодке слово – секс...", "Стосунки бувають статевими", "У 40 років життя тільки починається" та ін. Тобто ця книга могла би мати назву "Основи сексуальної культури" або "Анатомія сексу". Вона рекомендована не вузькому колу читачів, яких цікавлять автобіографічні дані, а саме широкому колу людей, небайдужих до свого сексуального здоров'я, які бажають мати міцну здорову родину, щоб довго та щасливо жити.

Володимир Миколайович народився в Чернігові. Школу закінчив зі срібною медаллю. Це дало можливість навчатися у Тернопільському державному медичному інституті. Його сміливо можна віднести до інтелігенції 60-х. ВУЗ було закінчено у 1966 році. Повернувшись у рідне місто, він з великим ентузіазмом приступив до роботи у Чернігівській обласній психоневрологічній лікарні, пройшовши шлях від лікаря-ординатора до завідувача кабінету сексопатології, заступника головного лікаря з медичної частини, засновника сексопатологічної служби Чернігівщини. У перший рік заснування сексопатологічної служби на прийом до доктора прийшло лише 25 осіб. Радянські люди соромились іти до лікаря зі своїми проблемами, бо тоді казали, що сексу в Радянському Союзі не може бути. І лише наполегливість і прагнення лікаря допомогти людям у цьому інтимному питанні в подальшому дали позитивні результати і кількість відвідувачів збільшилася до 3-х тисяч. Саме завдяки інформаційній роботі – виступам у ЗМІ (телебачення, радіо), виїздам з лекціями у різні куточки області, – робота сексопатологічної служби стала затребуваною. Сьогодні, здавалось би, в час інтернету і загальної обізнаності в питаннях сексу, постає зовсім інша проблема – дітей народжується все менше і менше. Кожного року збільшується кількість молодих сімей, які не можуть в силу тих чи інших причин мати дитину. "В Україні за 25 років число дітей скоротилося вдвічі і становить 7,6 млн. Україна займає 186

місце в світі за показниками народжуваності, 13-те за показниками вимирання”, – заявив у Херсоні в січні 2017 року під час виступу на конференції “Зцілюючи сім’ю – будуємо майбутнє” Уповноважений Президента України з прав дитини Микола Кулеба.

Володимир Миколайович вважає, що роботи попереду ще дуже багато. Навчити молодих людей, сімейну пару моральної відповідальності за партнера, відповідальності за своє сексуальне здоров’я і є його головним завданням як лікаря-сексолога.

Приємно, що наш читач вважає за честь подарувати бібліотеці книгу, щоб вона стала ще однією стежкою до сердець користувачів у просвітницькій діяльності лікаря.

А ми, у свою чергу, від імені автора маємо честь подарувати у книжкові фонди бібліотеки вузу книгу про вашого випускника 1966 року Володимира Миколайовича Брезме з дарчим написом.

Основні тенденції розвитку медичних бібліотек в Україні

Глицька Ірина Володимирівна

Заступник директора Тернопільської обласної наукової медичної бібліотеки

З моменту свого заснування і до сих пір бібліотеки виконують, без перебільшення, вагому роль. Особливо коли йдеться про рукописні копії сакральних текстів, які збереглися до нашого часу завдяки старанням сотень працівників. Саме у книгозбірнях завжди зосереджується сила-силенна матеріалів, які піддаються сортуванню за категоріями; матеріалів, які є підсумком інтелектуальних надбань людства, своєрідним виявом колективного розуму.

Ясна річ, під впливом епохальних кон'юктур бібліотеки зазнали чимало разючих змін. Найперше, їх кількість суттєво зросла. Також з'явилась низка вищих навчальних закладів, які готують кваліфікованих працівників окресленої галузі. Та й тексти ніхто уже не переписує вручну. Як максимум – їх набирають на комп'ютерах. До того ж, доступ до інтелектуальних ресурсів можна отримати за лічені секунди, всього-на-всього увійшовши в мережу Інтернет. Втім, дещо таки залишається незмінним: бібліотеки, як не крути, є конгломератом, чи то хранилищем відомостей із різноманітних сфер діяльності людини.

Аналізуючи сьогочасну ситуацію із закладами зазначеного типу, можна сказати, що, незважаючи на проходження складного і тривалого еволюційного шляху, бібліотеки в Україні хоч і розвиваються, проте водночас відчують необхідність у належній увазі з боку суспільства та влади загалом. Медичні книгозбірні у цьому разі теж не є винятком.

Згідно з останніми статистичними даними, сьогодні в Україні налічується близько 700 бібліотек, які щорічно обслуговують понад 600 тисяч відвідувачів та задовольняють потреби медичної галузі. У той час як ста-

ном на 2011 рік чисельність бібліотек медичного спрямування сягала позначки 900 закладів.

Як бачимо, незважаючи на прийняті зміни у 4-му розділі Закону України “Про культуру”, відповідно до яких кількість бібліотек не підлягає зменшенню, на превеликий жаль, спостерігаємо протилежне, адже лише за останні 6 років кількість медичних книгозбірень зменшилась на 200 одиниць. А це своєю чергою свідчить про наявність суттєвих проблем не лише з фінансуванням, але й станом матеріально-технічної бази.

Усі ці проблеми беруть свій початок із 1990-х. Саме тоді Україна зазнала колосальних фінансових потрясінь, які неабияк відобразилися на бібліотечній галузі. За тим слідувала низка незмістовних та нелогічних реформ, про які йшлося уже ближче до 2000-х років.

Не можна оминати увагою й те, що позитивні зрушення теж відбулися. Насамперед, книгозбірні спромоглися адаптуватися до сучасних потреб споживача завдяки застосуванню новітніх технологій.

Забезпечення закладів комп’ютерною технікою уможливило пришвидшення розвитку медичних книгозбірень. Створення електронних каталогів зумовило надання дистанційної допомоги та відповідної інформації нашим користувачам. Таким чином вдалося створити потужний інформаційний ресурс, який сприяє зручній роботі представників медичної галузі і разом дозволяє формувати власний продукт.

Ще однією, не менш значною ланкою в оптимізації бібліотек медичної галузі залишаються наукові конференції, які зуміли стати своєрідними інформаційними центрами обміну досвідом між представниками галузі.

Фокусуючи свій зір на питаннях подальшого розвитку, варто зазначити, що перед медичними книгозбірнями постало чимало нелегких завдань, приміром, забезпечення потреб споживачів відповідно до сучасних стандартів, постійна адаптація закладів та їх просування. Йдеться не лише про надання традиційних інформаційних послуг. Книгозбірні повинні ставати ядром культурного фонду. Для досягнення цієї цілі необхідно проводити серію масових заходів. У такий спосіб вдасться залучити представників інших галузей, а також спонсорів, які сприятимуть позабюджетному фінансуванню, позитивно вплинуть на репрезентацію наукових доробків учених медичного, культурного та освітнього напрямків.

На сучасному етапі медичні книгозбірні повинні надавати всеохоплюючу новітню інформацію про медичну галузь, її вектори та поля дослідження. Для досягнення окресленої мети потрібно подбати не лише

про матеріально-технічне забезпечення, але й про кадри, здатні забезпечити функціонування передової системи бібліотек. Слушно зауважити, що сьогодні ми спостерігаємо явище “старіння” колективів бібліотек та скорочення випускників цієї галузі, що негативно впливає на якість обслуговування. Річ у тім, що всього-на-всього 24 ВНЗ в Україні займаються підготовкою кваліфікованих кадрів бібліотечних спеціальностей.

Виходячи зі сказаного, варто підсумувати, що задля забезпечення сталого розвитку та популяризації медичних бібліотек необхідно постійно дбати про оновлення бібліотечного фонду, створення єдиної інформаційної мережі медичних бібліотек України, адаптацію до економічних вимог часу, а також приділяти значну увагу питанню перейняття світового інформаційного досвіду.

В Україні уже можна простежити позитивні зміни завдяки впровадженню “Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року”, де наявні короткострокові та довгострокові дії, заходи, здатні вивести медичні бібліотеки на абсолютно новий і, головне, якісний рівень, а також ладні сприяти пристосуванню книгозбірень до економічних потреб.

Книгозбірні Галицьких лікарських товариств як основа фонду Львівської обласної наукової медичної бібліотеки

Лозинська Ярослава Михайлівна

В. о. директора КЗ "Львівська обласна наукова медична бібліотека" ЛОР

Розна Лариса Петрівна

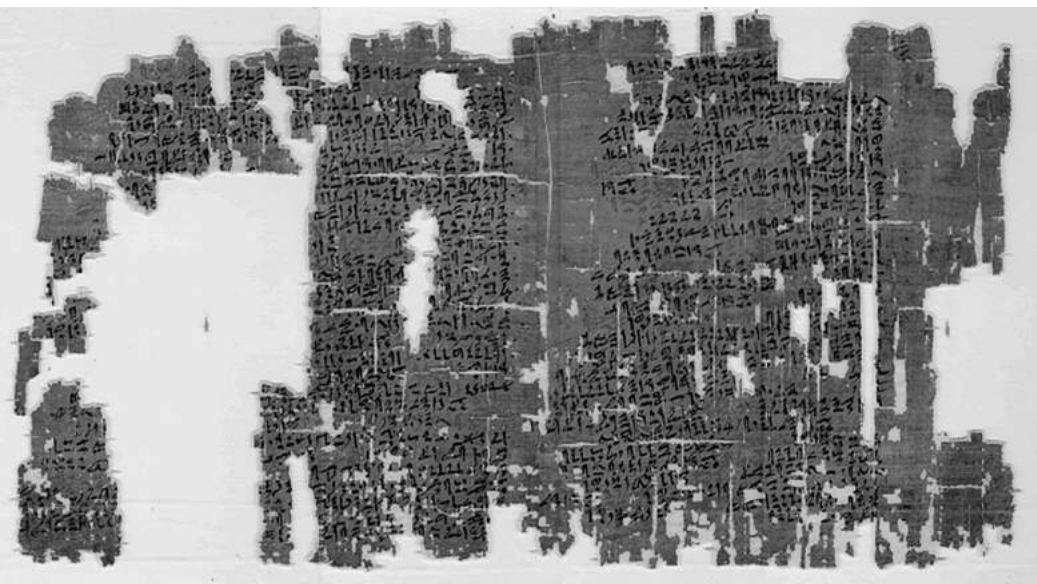
Бібліограф КЗ "Львівська обласна наукова медична бібліотека" ЛОР

Працюючи над упорядкуванням депозитарного фонду, ми мимоволі почали досліджувати появу книг у нашій бібліотеці й історію творення Львівської обласної наукової медичної бібліотеки.

У цій доповіді ми пропустимо історію виникнення рукописної медичної книги у світі, історію боротьби людини з болем і хворобами, виникнення медицини як науки, появу лікарів як професіоналів, епоху Темних століть, історію друкованих книжок у світі і в Україні, зокрема у Львові, період виникнення книгарень, антикварних крамниць. Про це написано і сказано багато. Ми почнемо з передісторії виникнення книгозбірень та появи публічних бібліотек у Львові. Бо саме там зароджувалася наша історія. Тисячі книг, облікованих і ні, написаних українською, німецькою, польською, англійською, латиною та іншими мовами, екслібриси, печатки лікарів та товариств ляжуть в основу наступних наших досліджень.

Книга була, є і буде важливою ланкою, яка поєднує досвід поколінь. Історії відомі книги, на яких вчилися впродовж кількох століть. Для медицини це було надважливо. І медичну книгу завжди вважали найціннішим скарбом.

Одна книга з минулого дійшла до наших днів. Цьому документу, відомому як "Гінекологічний папірус Кахуна", виповнилося 4000 років. Доку-

Гнекологічний папірус Кахуна – найстаріший медичний документ

мент знайшли в 1889 році. У ньому містяться інструкції про діагностику і лікування багатьох захворювань. Ця книга займає почесне друге місце серед 12 найдавніших книг світу.

Книга була символом духовності і багатства. Давні правителі формували власні і державні бібліотеки. Свої бібліотеки мали монастирі й університети. Лише найкращі, найрозумніші і дуже багаті люди мали доступ до книги. З плином історії доступ до знань відкривався для ширшого кола людей, а з розвитком друкарства книга стала важливим елементом життя. І хоча перша друкована книга “Алмазна сутра” з’явилася у Китаї ще 11 травня 868 року, в Україні друкарство почало розвиватися лише наприкінці XVI ст.

Епоха Ренесансу, що почалася у шістнадцятому столітті, дала початок сучасній науці.

Класична університетська освіта, аж до Нового часу, включала юридичний, філософський, богословський та медичний факультети. Тому, відповідно, лікарі були важливими рушіями суспільного розвитку, формування національної ідентичності та громадянського суспільства.

В Україні розвиток класичної медицини дещо відставав від європейської науки. Лікарі здобували освіту переважно у знаних європейських університетах.

Лікарям з класичною освітою, фактично, залишалась робота терапевта широкого профілю. Вони лікували все, що не можна було зашити, відрізати, вирвати, вправити та намацати. А враховуючи рівень тодішньої медицини, залишалось не так уже й багато, і то лише у часи відсутності епідемій, які майже постійно чергувалися з періодами великого мору. До того ж, конкурували вони не лише з цирульниками, але ще й з аптекарями. Саме тому “патентованих” лікарів було не так вже й багато у нашій місцевості. До такої незначної їх кількості призводила й висока вартість навчання та тривала “післядипломна” освіта – мандрівки цивілізованою Європою. Та й свої послуги лікарі оцінювали доволі високо, то ж ними могла скористатися лише верхівка суспільства.

Із впровадженням друку у Львові книгарський промисел набув зовсім іншого характеру.

У 1608 році у Львові розпочав діяльність Єзуїтський колегіум. При ньому було засновано бібліотеку, як навчальну книгозбірню школи. Вона вважається найстаршою бібліотекою в Україні. Сьогодні бібліотека знаходиться у спеціально збудованому для неї у 1905 році будинку. Окрім головної книгозбірні у давньому Львівському Університеті XVII–XVIII ст., існували також “спеціалізовані” бібліотеки, орієнтовані на потреби певних груп викладачів чи студентів, серед яких була книгозбірня аптеки колегіуму. Університет на той час не мав права на організацію окремого медичного факультету, тому ця спеціалізована книгозбірня сприяла згуртуванню не тільки єзуїтських, але й інших міських медиків та аптекарів, забезпечувала потреби природознавчих навчальних курсів. Бібліотека сьогодні може похвалитися знаменитими рукописами, інкунабулами та стародруками.

Паралельно з розвитком друкарської справи ширилася мережа книжкових крамниць. Із відкриттям Львівського університету виникла потреба у спеціалізованих книгарні та друкарні. 11 серпня 1785 року першим університетським книгарем став Карл Пфафф – представник варшавської родини книгарів. Його обов’язками були комплектування відповідного асортименту літератури та видання щорічного каталогу.

За часів Австро-Угорщини у Львові третьою офіційною, після Карла Пфаффа та Піллерів, була книгарня Карла Вільда (1764–1834), який у 1811 році заснував першу в місті “Привілейовану публічну випозичальню книжок”.

З приходом до Львова австрійської влади наприкінці XVIII ст. відбулися важливі зміни у житті суспільства. Було скасовано дуже багато монастирів і орденів, наслідком стало розформування великих бібліотек.

Бібліотека НУ ім. І. Франка (вул. Драгоманова)

Частину цих книгозбірок звозили до приватної бібліотеки, заснованої графом Оссолінським 1817 року у Львові, згодом подарованої громаді міста. За конфіскованими книгами пильно спостерігали антиквари (їхній золотий час настане на початку XIX ст.), власники друкарень і книжкових крамниць, яких у Львові було дуже багато.

Епоха економічних змін трактувала людину як робітника, праця якого приносить прибуток. У цей час держава починає дбати про здоров'я не лише аристократії, а й звичайних людей. По всій Австрійській імперії за наказом Йосифа II почали утворювати, можна сказати, державну систему охорони здоров'я – загальні шпитали у кожному місті країни, починаючи з повітів.

Львівський загальний шпиталь було створено у 1783 році. Впровадження мережі Загальних шпиталів призвело до розвитку медицини та кооперації лікарів. Окремі з них входили до Віденського товариства лікарів. Разом з тим фахові об'єднання в галузі почали утворюватись і у Львові. Дослідники згадують про перші з них: організацію "Медичні обговорення", засновану 1842 року, та Асоціацію практикуючих лікарів Львова 1845 року (переважно німецькомовних). З часом було ухвалено рішення створити цілком нове товариство, яким стало Товариство Галицьких Лікарів (Towarzystwo Lekarzy Galicyjskich), засноване 1867 р. Відповідно до змін у статуті, у 1877 р. створились секції, найпотужнішою з яких була львівська.

А вже у 1900 р. було організовано Львівське лікарське товариство (Towarzystwo Lekarskie Lwowskie) у складі Товариства Галицьких Лікарів. У 1908 році до Товариства Галицьких лікарів приєдналося на правах автономії Краківське лікарське товариство.

Багато років Товариство було осередком не лише наукової та дослідницької діяльності, але й репрезентантом лікарів у вирішенні суспільних справ. Товариством впроваджувались новітні методи роботи. Про це доповідали на регулярних засіданнях Товариства. Найцікавіші доповіді

Шпиталь Лазаря у Львові

публікувались у періодиці ТГЛ, а також у європейських та світових виданнях. Вели члени Товариства і науково-педагогічну діяльність: проводили регулярні курси для провінційних лікарів з демонстрацією найновіших методів та обладнання.

Збори товариства відбувались у різних приміщеннях, оскільки свого власного у них тривалий час не було. Спочатку винаймалася зала у Ратуші, у 1898 році – по вул. Бляхарській, 18 (вул. І. Федорова). Найдовше у 1898–1910 рр. їхня оселя містилась на Домініканській, 11, за сучасною адресою вул. Руська, 1 (тильна сторона “Будинку Просвіти”). У 1912–1937 роках – у приміщенні Загальної поліклініки на вулиці Лінде (теперішня – Ліста, 5), **де була створена у 1920 році читальня, а в 1925 році – велика бібліотека медичної літератури, яка налічувала декілька тисяч томів.**

Згодом ТГЛ долучилося до будівництва Лікарського дому на вул. Копницької, 3, спільно з іншими лікарськими товариствами. Будинок

Приміщення Загальної поліклініки на вулиці Лінде (теперішня – Ліста, 5)

був зведений у 1935–36 роках за проектом інженерів Т. Врубеля та Л. Карасінського. Фронтон оздоблений афоризмами Гіппократа, що засвідчувало приналежність будинку до лікарського фаху.

До новозбудованого приміщення і було перенесено бібліотеку із Загальної поліклініки.

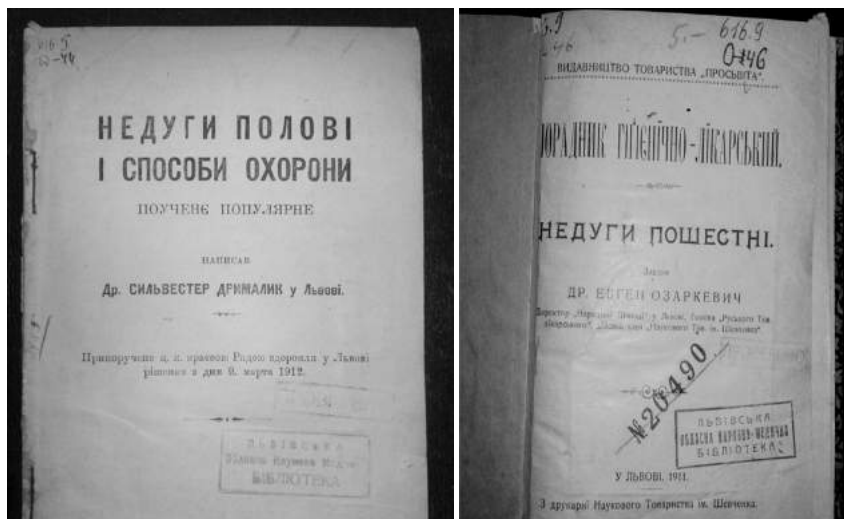
То ж, 1920 рік можна вважати роком заснування нашої медичної бібліотеки. Будинок і досі належить лікарській спільноті.

Поряд із Товариством Галицьких Лікарів та ще десятком профільних медичних об'єднань у Львові існували й лікарські організації за національним принципом.

Для української громади лікарські товариства також відіграли потужну роль у консолідації та розвитку. Можна відзначити, що у Львові їх було щонайменше три: Товариство “Народна лічниця” – (1903), Українське лікарське товариство (1910) та Українське гігієнічне товариство (1929). Провідні діячі цих товариств водночас належали до інших лікарських

Лікарський дім. Зараз – будівля Департаменту охорони здоров'я ЛОДА (Фото: Вікіпедія)

секцій у Львові, Кракові чи Відні. Українські лікарі постійно дбали про розвиток медицини: відкрили бактеріологічно-хімічну лабораторію і також **створили профільну бібліотеку.**

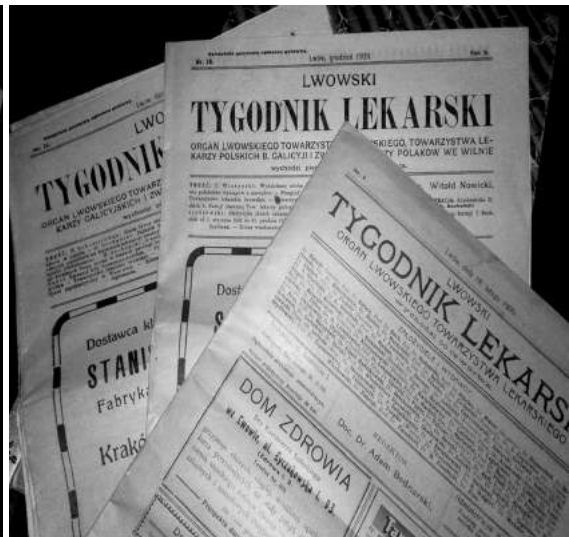
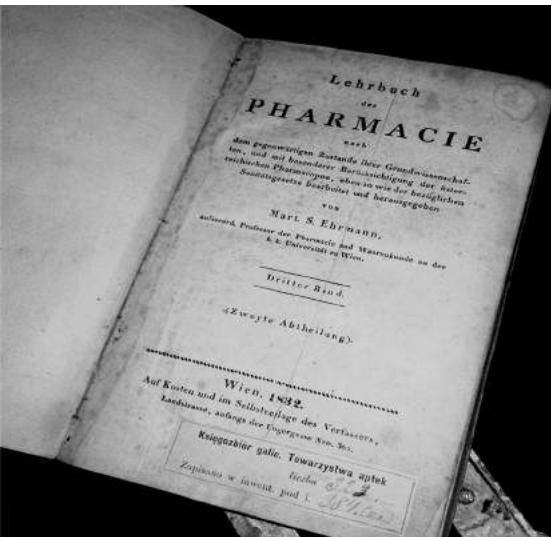
Будинок Мар'яна Панчишина, який зараз слугує Музеєм історії медицини Галичини, у міжвоєнний період, поряд з “Народною лічницею”, був головним осередком діяльності лікарських товариств.

Лікарські об'єднання функціонували до 1939 р. За понад 70 років результатом успішної діяльності – об'єднаної, наукової, адміністративної, суспільної, етичної та благодійної – стало покращення рівня надання медичної допомоги населенню Львова та прилеглих територій, поступове вдосконалення системи охорони здоров'я краю.

Звершення не стали б можливими без львівських лікарів, які жили та творили в середині-кінці XIX – на початку XX ст. Кожен з них був цікавою постаттю як особистість і фахівець. Саме їхня праця, самовідданість, самовіддача, інтелект, організаційні здібності, евристичне мислення значною мірою зумовили всі звершення та успіхи наступних поколінь лікарів. Без них Львів не зміг би стати “столицею медицини”, а залишився б пересічним провінційним містом.

Праці визначних діячів представлені у фонді нашої бібліотеки.

У 1939–41 роках НКВС втілював у Галичині тактику випаленої землі. Радянська окупація заборонила усі наукові товариства. Репресивна машина скалічила долі не однієї родини у Львові... Розстріли, виселення, конфіскації, ув'язнення... Вчені, науковці, практики, лікарі, всі, хто лиш міг,

потягнулися на Захід, з ними поїхали і приватні бібліотеки. Потім була війна... Частина фондів публічних бібліотек було знищено, багато книг просто слугували для розпалу у печах. Далі – операція “Вісла” і масове переселення українців з Польщі до України і навпаки, поляків до Польщі. Помешкання спорожніли... у них сиротинами залишалися вцілілі книги...

У 1944 році було створено Львівське обласне Управління охорони здоров'я (сьогодні Департамент ОЗ). Воно розмістилося в колишньому Лікарському домі. У спадок разом з приміщенням Управління отримало і збіднілий фонд медичної бібліотеки. У 1944 р. й утворено ЛОНМБ. До фонду бібліотеки були перенесені і книги з бібліотеки УЛТ, Університету, різноманітних лікарських та студентських товариств, конфісковані книги з приватних бібліотек українських, австрійських, німецьких, польських лікарів. Лише за рік фонд зріс від 147 до 1350 примірників.

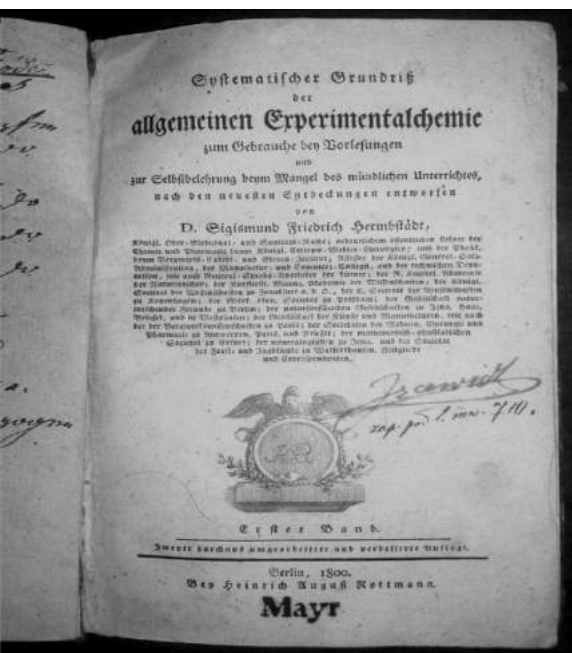
Бібліотека проіснувала у своїх рідних стінах аж до 1954 року. Її фонд на той час налічував уже понад 30 тисяч примірників. Така кількість книг не могла вміститися у невеликому приміщенні Лікарського дому. Бібліотеку переводять у просторе приміщення НДІ епідеміології (вул. Зелена, 12). У 1954 році було проведено першу інвентаризацію та запроваджено облік фонду. Саме цим роком датовані перші інвентарні книги бібліотеки. Але поза обліком залишилися десятки книг, які, напевне, не викликали цікавості у тодішніх керівників, але бережно перенеслися до нового приміщення тодішніми бібліотекарями.

У 1963 році фонд бібліотеки перенесли у знаменитий “виштий” будинок на вул. Руській. За вже великою, на той час, книгозбірнею помандрували і ці рідкісні книги. Книги австрійського періоду скромно стояли позаду основного фонду і чекали свого часу.

Сьогодні фонд бібліотеки налічує близько 250 тис. примірників, які зручно розмістилися на металевих банківських стелажах, спеціально виготовлених у Відні на замовлення Страхового Товариства та колишнього Банку “Дністер”. І особливе місце у фонді бібліотеки займають книги XIX ст. з колекції бібліотек австрійського періоду, Товариства Га-

Будинок М. Панчишина, у якому працювало УЛТ

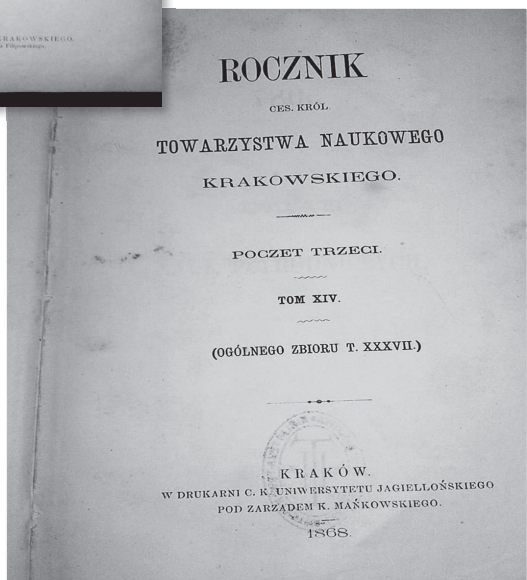
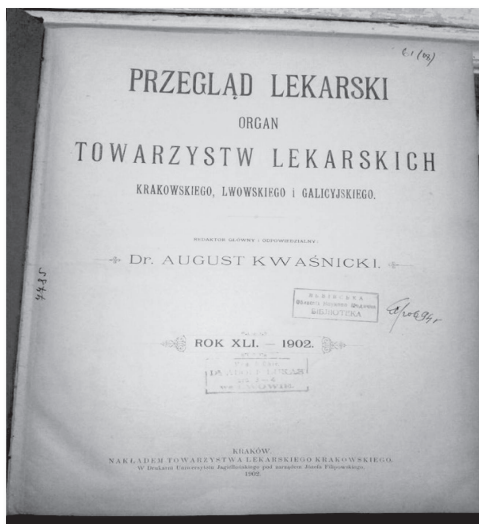

Найстарша книга бібліотеки “Загальна експериментальна хімія”. 1800 р.

лицьких Лікарів, Українського Лікарського Товариства, Towarzystwa Artekarskiego, періодика початку XX ст., книги з приватних колекцій знаних лікарів довоєнного періоду.

За майже столітню історію бібліотеки, гортаючи сторінки сотень книг, які дишають знаннями, зростають покоління лікарів, пишуться кандидатські та докторські дисертації, виховуються лікарі, працюють студенти-медики, біологи, біохіміки, ветеринарні лікарі, медсестри та представники суміжних спеціальностей.

Сьогодні бібліотека стає ближчою до лікарів, виборює своє місце у сучасному світі, і, незважаючи на силу всесвітньої інформаційної мережі, впевненою рукою пише продовження історії Першої Публічної Медичної Бібліотеки і займає гідне місце серед наукових, освітніх та культурних закладів славного Львова.

Місце бібліотеки і роль читання в житті сучасних студентів

Попіль Лілія Богданівна

*Бібліотекар I категорії Чортківського
державного медичного коледжу*

Мета доповіді – розкрити функції бібліотеки Чортківського державного медичного коледжу щодо оновлення змісту діяльності, вибору форм і методів їх проведення для формування конкурентоспроможної особистості.

Реалізація напряму 7 “Розвиток читання через призму соціального партнерства” з проекту «Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025» року під назвою “Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України”, розробленого Міністерством культури спільно з Українською бібліотечною асоціацією, передбачає підвищення соціальної ролі читання як процесу культурного, професійного та інтелектуального збагачення людини, формування інформаційної і технологічної грамотності, що сприятиме підвищенню якості життя особи, а також сталому розвитку суспільства.

Основна тенденція останніх років – втрата виняткової ролі читання, відчуження молоді від книги, падіння загальної книжкової культури. Сьогоднішні студенти – це споживачі комп’ютерних продуктів. Їм потрібно подавати інформацію яскраво, динамічно і, бажано, коротко. Головне для бібліотеки – привернути увагу, викликати емоційну реакцію і насамперед – просто взяти книгу в руки.

Бібліотека – це своєрідний міст між навчальним закладом та суспільством. Саме в коледжі студент отримує інформацію, необхідну не лише для запам’ятовування й засвоєння, а й для того, щоб він використовував її для створення власного творчого продукту. Тому пріоритетне завдання бібліотеки – в її подальшому розвитку, в залученні студентів до чи-

тання не тільки фахової літератури, але й художньої, коли враховуються вікові та індивідуально-психологічні особливості студентів.

Одним із методів просування читання за допомогою використання новітніх технологій є буктрейлер. Невеликий відеоролик, який стисло та видовишно розповідає про зміст книги для анонсування чи реклами. Сучасні технології володіють значним потенціалом для просування книги та літератури для залучення до читання, і тому починаємо поступово використовувати ІКТ у роботі (реклама книги Генрі Марша “Не нашкодь” (<https://vk.com/bibka2017>)).

Ми стоїмо, навіть правильніше сказати, уже все переміщається у віртуальний простір, і будемо сподіватись, що буктрейлер когось та й приведе до книги.

Книжкова виставка завжди була найбільш розповсюдженою формою популяризації літератури. Виставку можна вважати успішною, якщо користувач сприйме її як свою, цікаву саме йому, знайде корисну інформацію для себе. Книжкова виставка має певні переваги перед іншими формами роботи: навіть ті користувачі, які не полюбляють самостійно шукати книги у каталозі, обов’язково зупиняться перед зі смаком оформленою виставкою.

Працівниками бібліотеки оформлено надзвичайно багато виставок, які стимулюють до читання: “Життя, присвячене людям” (до дня медичного працівника), “Осінні фантазії” (представлено літературу, яку можна почитати тихими осінніми вечорами), “Поетична палітра Тернопільщини”, “Жіночий голос у сучасній українській літературі” (твори І. Роздобудько), “І знову класика з полиць іде до нас”, “Феномен жіночої творчості” (жінки-письменниці), “Слова вічності” (презентація однієї книги – збірка поезій викладача коледжу Г. Грицьків).

У своїй роботі практикуємо нетрадиційні виставки, які вражають, дивують, захоплюють. Цікавою були виставка та бесіда, на якій було репрезентовано книгу Михайла Слабошпицького “Українець, який відмовився бути бідним”. Це біографічна розповідь про українця Петра Яцика, котрий, потрапивши в еміграцію до Канади в середині ХХ ст., зумів стати не лише мільйонером за рахунок цілком чесного ведення бізнесу, але й увійшов до числа меценатів. Було зачитано чимало цитат із книги, які варті того, щоб стати крилатими.

Пізнавально-інформаційною стала виставка “Мистецтво дарувати усмішку”, приурочена до професійного свята, людям, яким кожен із нас завдячує здоровими міцними зубами та чарівною посмішкою. На вистав-

ці висвітлено матеріали з історії розвитку стоматології, розкрито нюанси догляду за ротовою порожниною, а також можливість ознайомитись, як колись лікували зубний біль та їх видаляли.

Увагу відвідувачів нашої бібліотеки привертають неформатні книжкові виставки, які занурюють в атмосферу особливого ставлення до книги: до новорічних свят, храм знань, до певних пам'ятних дат. На сьогодні така форма мистецтва стає дедалі популярнішою. Вікіпедія нам підказує: "Інсталяція (англ. *installtion* – установка, розміщення, монтаж) – форма сучасного мистецтва, що представляє собою просторову композицію, створену з різних елементів і яка є одним художнім цілим". Це просто рай для справжніх книголюбів та джерело креативних ідей для бібліотекарів.

Різновидом даної форми є віртуальна книжкова виставка. Вона дає не лише зорове враження від демонстрації книг, але й можливість ознайомитись із змістом чи анотацією книги, отримати комплексне уявлення з проблеми, якій присвячена виставка, а також сприяє підвищенню культурного рівня користувача. Якщо такі виставки постійно знаходяться на сайті, то поступово починають виконувати функцію ретроспективних бібліографічних посібників.

"Культ книги – перша ознака цивілізованого рівня нації", – зазначає директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України академік М. Жулинський. Бібліотекар за допомогою віртуальної виставки може спрямувати увагу користувача на додаткові інформаційні джерела, запропонувати скористатися іншими сервісними послугами. Таким чином, дана форма, будучи мобільною, компактною і змістовною, виступає в ролі провідника у загальному потоці інформації, а також надає можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-який час.

На жаль, у сучасної молоді переважно прагматичний підхід до користування бібліотекою. Вони прийшли в цей світ у цифрову епоху і вже ніколи не зможуть уявити своє життя без інтернету та різноманітних гаджетів. Молодь не ставить зайвих запитань – вона "гуглить". Ще з дитинства люди Z починають аналізувати величезні обсяги інформації. Найголовніше для них – швидко знайти потрібні відповіді, відкинувши зайве. У даний час молодь творить власну культуру з безліччю течій. Тому завдання бібліотеки – показати їм альтернативні форми проведення вільного часу. А для сучасної молоді підійдуть саме активні форми: зустрічі з цікавими людьми, диспути, дискусії, конкурси. Стають надзвичайно популярними квести, брейн-ринги.

Можна прожити життя і вчитися на власних помилках, а можна прочитати книгу – й уникнути сумного досвіду. Крім того, якісна література пробудить настільки сильні почуття, що ви захочете змінити світ на краще, зрозуміти його і допомогти навколишнім. До такого висновку прийшли учасники бесіди-дискусії “Коли настають у житті труднощі” за прочитаними творами (<http://ru.calameo.com/read/0049760842ff2b8ba399b>):

- приголомшлива книга Харпер Лі “Убити пересмішника” не втратила своєї актуальності й дотепер. Це роздуми письменниці про добро, справедливість, терпимість до ближнього, які турбують і наших сучасників;
- Стівен Чбоскі “Добре бути тишком” – це книга про дорослішання, про розуміння сімейних цінностей, про спокуси підліткового життя та як їх уникнути;
- Стейсі Крамер “50 днів до мого самогубства”, суперечливий та неоднозначний твір про проблеми підлітків та вибір життєвих пріоритетів.

Відверта розмова між студентами спеціальності “Сестринська справа”, приурочена до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом та порозуміння з ВІЛ-позитивними людьми, підготовлена та проведена бібліотекарем Чайківською Л. М. у формі обговорення книги С. Талан “Коли ти поруч”. Ознайомилися студенти з безцінними крихтами мудрого 100-літнього старця М. Дочинця. У теплій та невимушеній атмосфері Предик Г. С. презентувала книгу письменника-публіциста “Многії літа. Благії літа.”

Одним із різновидів подачі інформації студентам є інформаційно-просвітницькі години у коледжі, до яких долучаються і працівники бібліотеки. Про причини виникнення голокосту, його особливості та наслідки для народу студенти розкрили на інформаційно-просвітницькій годині “Голокост – уроки великої трагедії”, підготовленої працівниками бібліотеки В. Лоренсон та Л. Попіль.

Традиційними стали інтелектуальні ігри-вікторини для першокурсників “Найрозумніший”, а також інтелектуальна гра “Як ми знаємо творчість Т. Шевченка” (<http://ru.calameo.com/read/00497608497a3744656a7>).

Новою формою роботи стало проведення бібліотечного квесту, присвяченого Всеукраїнському дню бібліотек (<http://ru.calameo.com/read/004976084472ed35c285d>).

Як бачимо, робота колективу бібліотеки Чортківського державного медичного коледжу з даної проблеми надзвичайно багатоплідна, різноманітна і дає свої результати. В усьому, над чим працює бібліотека, головною дійовою особою була і є Книга. І бібліотеку сьогодні правомірно розглядати як соціальний інститут, який повинен і може бути гарантом реалізації права молоді на вільний доступ до інформації, до друкованих джерел; як фактор забезпечення та підтримки читання; як майданчик, де можливе здійснення взаємовигідної співпраці і гармонійного партнерства.

Наукова бібліотека ДУ “Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України”: до 90-річчя з дня заснування

Кричун Світлана Борисівна

Завідувачка бібліотеки ДУ

“Інститут нейрохірургії ім. академіка

А. П. Ромоданова НАМН України”, м. Київ

Наукова бібліотека Інституту нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова існує з 1928 р., коли за наказом № 8 Наркомату охорони здоров'я УРСР від 14.02.1928 р. було засновано Київський науково-дослідний психоневрологічний інститут. Київський інститут нейрохірургії у 1950 р. став його правонаступником, а бібліотека – науковим відділом, основним джерелом для наукової роботи в галузі нейрохірургії та інтелектуальним центром Інституту. Консультантами з питань організації книжкових фондів бібліотеки та її активними читачами були видатні вчені: О. І. Арутюнов, Я. І. Гейнісман, В. Н. Маньковський, Б. С. Хоминський, А. Л. Абашев-Константиновський.

Про бібліотеку згадує професор Поліщук М. Є. у книзі “Микола Поліщук – лікар, вчений, політик” (К., 2004 р., С.14) “Бібліотека в інституті була чудова, хоча і містилася в тихому напівпідвальному приміщенні. Завідувачі бібліотечним, а потім науково-інформаційним відділом (в інституті добре відчували плин часу та необхідні зміни) Костянтин Едуардович Рудяк, Інна Абрамівна, Світлана Борисівна завжди допомагали знайти необхідну літературу з будь-якого питання. Бібліотека Інституту – це його гордість, такої бібліотеки ніде не було, і це завдяки її працівникам. Отже, бувало, що по декілька разів на день змушений був спускатися в бібліотеку, щоб вірно записати дані клінічного огляду в історію хвороби”.

Першою завідувачкою бібліотеки (до 1962 р.) була Розалія Юдівна Карлінська. Основною функцією бібліотеки було бібліотечно-бібліогра-

фічне обслуговування наукових співробітників інституту, практикуючих лікарів, молодшого медичного персоналу. Бібліотека також надавала можливість користуватись художньою літературою хворим стаціонару.

Р. Ю. Карлінська провела велику роботу із систематизації книжкового фонду за нейрохірургічним і неврологічним профілем. Були створені та регулярно поповнювались каталоги бібліотеки: алфавітний, систематичний, предметний, сформована картотека наукових праць співробітників інституту.

Із 1956 р. у бібліотеці починає працювати Костянтин Едуардович Рудяк, з яким пов'язані подальша діяльність і розвиток бібліотеки. Знання іноземних мов (англійської, німецької, французької та інших європейських мов), володіння спеціальною медичною термінологією і, зокрема, нейрохірургічною та неврологічною, вміння реферувати наукову літературу, відмінні знання бібліотечної справи і бібліографії дали можливість К. Е. Рудяку активізувати і розширити роботу бібліотеки, яка пізніше стала основою відділу наукової медичної інформації (ВНМІ). К. Е. Рудяк працює над зібраннями вітчизняної та зарубіжної літератури для бібліографічних видань з питань нейрохірургії. Перший бібліографічний покажчик вітчизняної та зарубіжної літератури з питань набряку і набухання головного мозку (1935–1959) складений К. Е. Рудяком за редакцією першого директора Інституту нейрохірургії заслуженого діяча науки проф. О. І. Арутюнова.

У 1962 р. до IV об'єднаної конференції нейрохірургів підготовлено бібліографічний покажчик основної вітчизняної та зарубіжної літератури з питань пухлин гіпофіза. Відгуки фундаментальних бібліотек і бібліотек наукових закладів підтвердили, що видання таких бібліографічних покажчиків корисне, особливо якщо вони підготовлені до відповідних конференцій та з'їздів.

Із 1962 р. К. Е. Рудяк призначений завідувачем бібліотеки. Він працював на цій посаді до 1966 р. З 1959 р. у бібліотеці бібліографом працює Б. Ю. Таращанська (1966–1968 рр. – завідувач бібліотеки). Б. Ю. Таращанська разом із завідувачем бібліотеки К. Е. Рудяком продовжили починання Р. Ю. Карлінської щодо систематизації, комплектування, обліку та збереження фонду бібліотеки. Також Б. Ю. Таращанська забезпечувала видачу літератури, проводила консультації з питань бібліографії, роботу з дисертантами, брала участь у підготовці і проведенні в інституті конференцій та нарад. У різні роки в бібліотеці працювали: В. С. Брегіда-Рожнятовська (1962–1966), Л. Л. Ландо (1965–1966), В. М. Можайкіна (1965–1967), Т. Т. Сергієчко (1966–1969), О. Л. Кніпович (1965–1985).

К. Е. Рудяк продовжував працювати над зібранням бібліографії з нейроонкології, почав збирати матеріали з питань судинної патології головного та спинного мозку. Велику допомогу в підборі матеріалів надавали Республіканська наукова медична бібліотека (РНМБ), Державна центральна наукова медична бібліотека (ДЦНМБ, Москва), Харківська науково-медична бібліотека і Державна публічна бібліотека АН УРСР.

У 1963 р. О. І. Арутюнов і К. Е. Рудяк у творчій співпраці склали бібліографічний покажчик з питань нейроонкології, в якому було представлено вітчизняну літературу за період 1917–1961 рр.

З розвитком Інституту нейрохірургії наукова бібліотека відповідно поповнювала довідково-інформаційний фонд (ДІФ). На той час бібліотека обслуговувала наукових співробітників і лікарів Інституту, курсантів та аспірантів з інших міст України та республік колишнього СРСР, які приїздили на курси підвищення кваліфікації на базі інституту на кафедрі нейрохірургії Київського інституту вдосконалення лікарів (нині Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика), а також надавала хворим стаціонару можливість користуватися художньою літературою.

З 1969 р. по 1995 р. бібліотекою завідувала Інна Абрамівна Жук. Поряд з К. Е. Рудяком і Н. А. Жук з 1969 р. у бібліотеці працює бібліограф С. Б. Кричун.

60-ті роки минулого століття відзначені бурхливим ростом інформаційних функцій бібліотек. Сформовано Всесоюзну систему науково-технічної інформації і, як одну з її галузей, наукову медичну інформацію – для вивчення особливостей пошуку необхідної інформації та вирішення проблем ефективного використання науково-інформаційних ресурсів.

Провідні вчені Інституту надавали консультативну допомогу працівникам бібліотеки з питань поповнення книжкового фонду та підготовки молодих вчених. При бібліотеці було створено бібліотечну раду, яку впродовж багатьох років очолювала А. Г. Дзевалтовська. У складі бібліотечної ради працювали: Б. С. Хомінський, М. К. Бротман, О. Л. Духін, А. Л. Абашев-Константиновський, Г. С. Глушкова, Л. П. Розумовська-Молукало. Кожного дня А. Г. Дзевалтовська переглядала всі періодичні надходження до бібліотеки (вітчизняні та зарубіжні), готувала огляди французького і польського нейрохірургічних журналів для доповідей на конференціях інституту. Огляди основних нейрохірургічних журналів англійською мовою готував К. Е. Рудяк. До оглядів залучали і молодих нейрохірургів, які володіли іноземними мовами.

На початку 70-х років (наказ МОЗ УРСР № 212 від 13.04.1972 р.) розпочалося створення відділів інформації в обласних наукових медичних бібліотеках, навчальних медичних закладах, науково-дослідних інститутах та груп наукової медичної інформації на громадських засадах – у лікувально-профілактичних установах.

У науковій бібліотеці Інституту значна увага приділялась питанням наукової медичної інформації. На той час ДІФ бібліотеки містив понад 40 тис. примірників книг і журналів російською, українською та іноземними мовами.

Основними джерелами комплектування фонду бібліотеки були тематичні плани випуску літератури всіх видавництв СРСР, за якими постійно слідували К. Е. Рудяк і Н. А. Жук. Літературу замовляли через “Медкнигу”, бібліотечний колектор, “Книга – поштою” та інші джерела. Кожного року проводили передплату на періодичні вітчизняні та зарубіжні видання. У першій половині 70-х років наукова бібліотека інституту отримувала близько 70 вітчизняних і понад 20 – зарубіжних наукових періодичних видань. У середньому протягом року до ДІФ бібліотеки надходило більше 1000 примірників. Якщо подивитись надходження минулих десятиліть, то можна побачити, які чудові книги отримувала бібліотека, зокрема таких видавництв, як “Медицина”, “Мир”, “Наука”, “Высшая школа”.

Рудяк К. Е. був не тільки чудовим бібліографом, а й перекладачем, коли приїздили нейрохірурги з інших країн в Інститут. Він підтримував зв'язки зі всіма колегами-нейрохірургами багатьох країн світу, що також сприяло поповненню фонду бібліотеки. К. Е. Рудяк домогся того, щоб у бібліотеку регулярно надходили зарубіжні журнали і монографії, не кажучи вже про вітчизняну наукову літературу. Бібліотека тоді отримувала профільні журнали зі США, Англії, Франції, Німеччини: *Journal of Neurosurgery*, *Journal of Neurology*, *Neurosurgery and Psychiatry*, *British Journal of Neurosurgery*, *Neurochirurgie*, та із соціалістичних країн.

Н. А. Жук приділяла велику увагу міжбібліотечному абонементу (МБА), широко використовуючи його для одержання потрібних, але відсутніх у фонді видань. Були налагоджені зв'язки з усіма республіканськими науковими медичними бібліотеками СРСР, а також з Державною центральною науковою медичною бібліотекою (ДЦНМБ), Державною публічною науково-технічною бібліотекою (ДПНТБ), Бібліотекою СРСР ім. В. І. Леніна (Москва), Бібліотекою ім. М. Є. Салтикова-Щедріна (Ленінград), науковими бібліотеками Інституту нейрохірургії ім. М. Н. Бурденка, Інституту нейрохірургії ім. А. Л. Полєнова та ін. На той час наукова бібліотека інституту

абонувалася в 14 бібліотеках СРСР, понад 100 примірників наукових видань бібліотека висилала на замовлення протягом року в інші бібліотеки СРСР.

У 1973 р. академік А. П. Ромоданов і К. Е. Рудяк склали бібліографічний покажчик з питань судинної патології головного та спинного мозку, в якому було зібрано вітчизняну літературу за період 1917–1970 рр. (обсяг – 55 друкованих аркушів, 9000 джерел).

З організацією у 1976 р. відділу науково-медичної інформації (ВНМІ, керівник К. Е. Рудяк) значно розширився діапазон бібліографічного та інформаційного забезпечення.

Важливе місце зайняли аналітичні огляди, доповіді з найважливіших досягнень вітчизняної та зарубіжної нейрохірургії. Такі огляди були складені з основних розділів нейрохірургії: пухлин, травматичного та судинного ураження нервової системи.

Починаючи з 1976 р. працівники ВНМІ і наукової бібліотеки виступали на республіканських конференціях, симпозіумах і семінарах з аналітичними оглядами літератури з проблем, що обговорювалися на цих форумах.

У 1978 р. у Дніпропетровську відбулася наукова конференція нейрохірургів УРСР, на якій виступив К. Е. Рудяк з оглядом іноземної літератури: “Реєстрація і управління внутрішньочерепним тиском у нейрохірургії”. До наукової конференції нейрохірургів УРСР в Одесі (1984 р.) К. Е. Рудяк підготував огляд іноземної літератури: “Сучасні питання бактеріальної інфекції в нейрохірургії”.

Для задоволення інформаційних потреб учасників Республіканської конференції нейрохірургів (Дніпропетровськ, 1978) спільно з працівниками РНМБ МОЗ УРСР було підготовлено бібліографічний покажчик, у якому зібрано основні джерела вітчизняної та зарубіжної літератури за 5 років (К. Э. Рудяк, Р. М. Кобрянская. Травма позвоночника и спинного мозга (1973–1978 гг.) / Под ред. Р. И. Павленко). Питання травматичного пошкодження хребта і спинного мозку було програмним на цій конференції.

На той час у ВНМІ працювала Л. М. Щеглова (1977–1994). З метою повнішого інформаційного забезпечення наукових співробітників Лідія Миколаївна Щеглова вивчала інформаційні потреби наукових співробітників і практикуючих лікарів Інституту, знайомила їх зі змістом 145 іноземних журналів, які в той період отримували ВНМІ і бібліотека, замовляла ксерокопії статей, поповнювала предметний каталог іноземної літератури. У різні роки у ВНМІ і бібліотеці працювали: І. Ю. Шпортун (1980–1983), Т. Ю. Чуйченко (1984–1987), В. М. Стрельчевська (1976–1979), Н. І. Чепіжна (1976–1977).

ВНМІ та бібліотека зробили значний внесок у розвиток довідково-бібліографічної інформації в галузі нейрохірургії та неврології. Академік А. П. Ромоданов у творчій співпраці з фахівцем у галузі інформації з нейрохірургії та неврології К. Е. Рудяком в результаті багаторічної праці склали і видали спільно з РНМБ у 1980 р. фундаментальний покажчик з питань нейроонкології. Цей бібліографічний покажчик, виданий у двох томах (література зібрана за період 1962–1979 рр.) був продовженням бібліографічного покажчика, виданого у 1963 р. Третій том бібліографічного покажчика був виданий у 1990 р. (література зібрана за період 1980–1989 рр.). Всі 4 книги вміщують 12 000 джерел, обсяг їх – 75 друкованих аркушів. Ці бібліографічні довідники отримали високу оцінку в СРСР і за кордоном.

У 70–80-ті роки ВНМІ та бібліотека злагоджено співпрацювали з сіма підрозділами інституту, спрямовуючи свої зусилля на забезпечення інформаційних потреб наукових співробітників та практикуючих лікарів Інституту нейрохірургії. 1980 року у побудованому адміністративно-лабораторному корпусі на 8-му поверсі бібліотека отримала нове приміщення. До цього часу ВНМІ та бібліотека містилися у напівпідвальному приміщенні. Нове приміщення площею 382,8 м² має книгосховище, кімнату абонементу з постійно діючими стендами нових книжкових і періодичних надходжень, хол з виставками-стендами та простору і світлу читальну залу на 20 місць.

На кінець 80-х років ДІФ бібліотеки становив 60 тис. примірників. Бібліотека зберігає і поповнює фонд дисертацій і авторефератів дисертацій. Після створення у 1976 р. в Інституті Спеціалізованої вченої ради для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата медичних наук зі спеціальності “нейрохірургія”, фонд бібліотеки поповнювався не лише дисертаціями наукових співробітників Інституту, а й дисертаціями, які були захищені в Інституті спеціалістами інших установ та зарубіжних країн.

Надходження іноземних видань у 70–80 рр. здійснювалося за рахунок валютної передплати. Професори Інституту мали право передплачувати одне видання іноземного журналу. Тодішні директори Інституту Ромоданов А. П., Зозуля Ю. П., Педаченко Г. П., невролог Духін О. Л. передплачували для бібліотеки іноземні журнали.

З 1989 р. бібліотечну раду очолює І. Г. Кисельова; в ній на той час працювали: Т. П. Верхоглядова, І. О. Приходченко, С. Г. Дунаєвська, Л. П. Разумовська-Молукало, О. В. Копйов. Бібліотечна рада надавала допомогу у пошу-

ку, зібранні та систематизації матеріалів про діяльність Інституту та його співробітників, які друкувалися в журналах, збірниках наукових праць.

На той час кількість користувачів бібліотеки становила понад 800 осіб, книговидача – понад 30 тис. примірників книг, журналів та інших інформаційних матеріалів. Крім наукових співробітників, бібліотека обслуговувала практикуючих лікарів, середній медичний персонал Інституту, курсантів двох кафедр КІУЛ (нині НМАПО ім. П. Л. Шупика) – кафедри реабілітації (1969–1980) і кафедри нейрохірургії. Із 1981 р. бібліотекою користуються студенти кафедри нейрохірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, яка працює на базі інституту.

У 90-і роки в діяльності ВНМІ та бібліотеки відбулися зміни. У 1993 р. звільнився керівник ВНМІ К. Е. Рудяк, завідувачем ВНМІ став М. Р. Костюк (1993–1994). Із 1995 до 1997 р. відділом завідував В. В. Омельченко, в 1997–1998 рр. – І. О. Медяник, з 1998 р. – І. Б. Третяк. Із 1995 р. і дотепер бібліотекою завідує Світлана Борисівна Кричун. Напрямок її роботи, як і попередніх завідувачів, – комплектування і збереження фонду, а також участь у розробці каталогів, картотеки праць співробітників Інституту, збір друкованих матеріалів про науковців Інституту, правила бібліографічного опису, користування каталогами, картотеками. У ВНМІ і бібліотеці працюють: Н. М. Шевченко (з 1987 р.), В. І. Приходько (з 1995 р.), О. М. Богданова (1995–1999 рр.), Л. В. Сахнюк (1999–2003 рр.), Ю. І. Ворошилова (з 2003 р.).

Наукова бібліотека інституту та ВНМІ постійно працюють у тісному контакті, їх робота спрямована на інформаційне забезпечення комплексних цільових науково-дослідних розробок Інституту, максимальне задоволення запитів наукових працівників і лікарів, впровадження інноваційних досягнень у практику охорони здоров'я відповідно до тематики Інституту. Впровадження нових інформаційних технологій відкриває нові перспективи в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні спеціалістів.

З отриманням у 1997 р. комп'ютерної техніки і підключенням до Інтернету відділ спроможний здійснювати комп'ютерний пошук тематичної інформації. ВНМІ разом з підрозділом автоматизованих систем управління (АСУ) працює над удосконаленням локальної комп'ютерної мережі Інституту, що є необхідною передумовою єдиної комп'ютерної системи науково-медичної інформації в країні.

На початок 2018 р. наукова бібліотека Інституту має понад тисячу користувачів, яким видається більше ніж 25 тис. примірників літератури. ДіФ наукової бібліотеки містить понад 80 тис. примірників книг і журналів російською, українською та іноземними мовами. Гордістю бібліотеки

є рідкісні, унікальні за своєю цінністю видання праць видатних вчених з питань нейрохірургії та неврології, що зберігаються в її фондах і якими до цього часу користуються нейрохірурги не лише України, а й інших країн колишнього СРСР.

Комплектування ДІФ здійснюється відповідно до наукової тематики і фінансових можливостей Інституту. Бібліотека передплачує основні журнали і газети України, а також деякі фахові наукові журнали Росії. Бібліотека отримує 3 профільних зарубіжних журнали: "Journal Neurosurgery", "Journal Neurosurgery: Pediatrics", "Journal Neurosurgery: Spine".

Неможливо собі уявити комплектування бібліотеки Інституту без постійної до неї уваги з боку дирекції.

За традицією, яка склалася, з перших днів організації бібліотеки, директор Інституту нейрохірургії академік НАМН України Є. Г. Педаченко постійно приділяє велику увагу і надає допомогу в поповненні фонду бібліотеки. Наукові співробітники Інституту також передають бібліотеці монографії, збірники, матеріали і тези конференцій, з'їздів, симпозіумів, що відбуваються в Україні, країнах СНД, за кордоном. Багато періодичних видань та книг безкоштовно передає нам ННМБ України. У фонді бібліотеки зберігаються також дисертації, автореферати дисертацій, методичні рекомендації та інші видання.

Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки включає алфавітний, систематичний, предметний каталоги і картотеки. Серед них – картотека авторефератів, праць наукових співробітників Інституту, періодичних видань, картотека матеріалів про Інститут, його співробітників тощо.

У 2014 р. бібліотеку було відокремлено від ВНМІ і зараз вона працює як окремий підрозділ Інституту. Бібліотекою продовжує завідувати Світлана Борисівна Кричун, а також у бібліотеці працюють: провідний бібліотекар Валентина Іллівна Приходько, бібліотекар Наталія Миколаївна Шевченко. У 2017 р. комп'ютер бібліотеки підключили до мережі Інтернет. Співробітники бібліотеки Інституту нейрохірургії продовжують і надалі розвивати інформаційно-бібліотечне забезпечення користувачів через систему існуючих і нових форм. Картотека праць співробітників Інституту з 2010 р. зберігається в електронному вигляді.

Зав. бібліотеки Кричун С. Б. часто друкує в періодичних виданнях та збірниках свої статті про життя Інституту і бібліотеки. Бібліотечні працівники підвищують свою кваліфікацію на семінарах, нарадах, конференціях, які організовує ННМБ України. На початок 2018 р. фонд бібліотеки складає 81 851 тис. прим. видань, якими обслуговується понад 1 тис. користувачів.

Борислав – наше місто та історія створення медичного коледжу

Рижова Чеслава Йосифівна

*Завідувачка бібліотеки Бориславського
медичного коледжу Львівської області*

Борислав – місто обласного підпорядкування Львівської області. До складу Бориславської міської ради входить селище міського типу Східниця.

Перша писемна згадка про Борислав – у грамоті польської королеви Ядвіги від 19 березня 1387 року. Борислав у складі Східної Галичини потрапив під владу Австрії, а потім Австро-Угорщини (1867–1918). Від 1919 до 1939 року Борислав знаходився під владою Польщі.

Починаючи з 1853 р. Борислав став відомим промисловим центром з видобутку та переробки нафти, озокериту, а згодом і газу. Це відбулося після винайдення Йоганом Зегом промислової технології хімічної переробки нафти й озокериту. Народився Ян Йоган Зег 2 вересня 1817 року в місті Ланьцут (Польща) – магістр фармації, дослідник, винахідник і засновник нафтової та озокеритної промислової переробки в Україні – 1853 року. Перший аптекар у Бориславі з 1876 року. Помер 25 січня 1897 року. Похований у Бориславі на католицькому цвинтарі, де зараз стоїть римо-католицький костел. Минулого року Яну Йогану Зегу було відкрито меморіальну дошку.

Бориславське промислове родовище озокериту відкрите 1854 р. Робертом Домсом – одне з найбільших у світі за запасами та обсягом колишнього видобутку 1861 року. Робертом Домсом у Бориславі вперше в Галичині та Україні запроваджено буріння нафтових свердловин. 31 грудня 1872 р. у Бориславі введено в експлуатацію залізницю, що зумовило ще більший його промисловий розвиток. Бориславський озокерит уперше використали для ізоляції першого трансатлантичного телеграфного кабелю між Європою і Сполученими Штатами Америки.

У 1873 р. в Бориславі було уже 12000 ям-криниць (так звані дучки, копанки, копальні, з яких видобутком нафти і земного воску (озокериту) займалися 75 великих і 779 малих підприємств, де працювало 10 тисяч робітників. Тодішній Бориславський нафтово-озокеритний промисловий басейн давав понад 80 % видобутку нафти та 100 % озокериту всієї Галичини. Дуже багато тих копанок нафтових колодязів не зазначено на картах-схемах і досі несуть екологічну небезпеку. Так, у 1972 році вибухнув будинок, в якому був молочний і хлібний магазин. Загибло 26 чоловік. У минулому році нафта затопила перший поверх житлового будинку, збудованого на шурфі нафтової свердловини.

Про розвиток промислів у Бориславі писали відомі письменники: Іван Франко – 24 твори (19 художніх творів і 5 статей, найвідомішим твором є повість “Борислав сміється” 1881 р.) та Стефан Ковалів – численні нариси й оповідання. Зупинюсь на постаті нашого земляка, письменника Стефана Коваліва, директора народної школи, вчителя фізики та біології. Іван Франко часто бував у Бориславі, власне у Стефана Коваліва. Вони доповнювали один одного. Ковалів “підкидав” Франку сюжети з життя трудового люду, Франко виправляв стилістику.

Найвідомішою свердловиною у Бориславі та в усьому світі за видобутком, а також пожежею, яка сталася в 1908 році, була нафтогазова свердловина “Ойл Сіті”, яка діяла з 1907 по 1947 рр. Пожежа була настільки масштабною, що її було видно аж у Львові. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. видобуток нафти відбувався переважно з фонтануючих свердловин. Фонтани неконтрольованих викидів нафти сягали 100 метрів висоти. Борислав у ці роки інтенсивного видобутку нафти був натуральним пеклом. Місто називали “галицьким пеклом”. Праця була дуже важкою і виснажливою. Нафту збирали вручну віхтями з трави. Копали колодязі, які миттєво наповнювались нафтою, так що дуже часто ріпники (так називали робітників) не встигали вибратись з цього колодязя і їх чекала неминуча смерть. Місто було чорне від кіптяви, смердюче, тротуари були дерев’яні, по них текла ропа (так називали нафту). Місто не розбудовувалось. Підприємці воліли будувати свої хороби в Трускавці, Дрогобичі, Львові, а не в чорному від нафти Бориславі. Робочий люд жив у так званих касарнях по 10–15 чоловік в одному приміщенні.

Із 8 липня до 10 серпня 1904 р. у Бориславі тривав загальний страйк – 3813 працівників нафтово-озокеритної промисловості, який став відомим на весь світ.

1911р. було збудовано перший газопровід супутнього нафтового газу довжиною 10 км із Борислава до нафтопереробного заводу “Галичина” у м. Дрогобич.

У 1913–1919 рр. у Бориславі діяла видавнича спілка українських перекладачів світової літератури: “Всесвітня бібліотека”, редактором її був Іван Калинович. З видавництвом співпрацювали письменники І. Я. Франко, М. Павлик, О. Назарук, П. Карманський.

1913 року в Бориславі було створено перші галицькі українські військові організації – українські товариства “Січові Стрільці” під керівництвом інженера Пилипа Левицького та Клима Гутковського.

1914 р. введено в експлуатацію перший у Бориславі та Європі промислово діючий газопереробний завод – так звана газолінарня.

1922 року – збудовано першу в Україні та Європі електростанцію на природному газовому паливі, що забезпечувала електроенергією не тільки місцеву нафтогазову промисловість, але й міста Дрогобич, Трускавець, Стрий, Самбір та цілу округу.

Перспективи розвитку Бориславського родовища пов’язані з пошуком нафти на глибині понад 3000 м.

У місті є кілька десятків цінних, унікальних і неповторних пам’яток історії, архітектури, мистецтва, природи, промисловості. Серед них – геологічна пам’ятка “Розріз палеогену” площею близько 2 га із водоспадом на річці Тисмениця. Є також пам’ятка промисловості – місцезнаходження відомої у всьому світі нафтогазової свердловини “Ойл-Сіті”. На околицях міста розкинувся бориславський ландшафтний заказник.

У місті встановлено пам’ятники Івану Франку, Адаму Міцкевичу, Святій Варварі (покровителька шахтарів) та ряд інших, а також меморіальні пам’ятні знаки, серед них – меморіальні знаки особливо трагічним подіям: бориславським жертвам більшовицьких репресій та жертвам єврейського Голокосту. У місті в часи бурхливого видобутку нафти було понад 60 % людей єврейської національності, тому під час війни було гетто. Наприкінці 1941р. у колишньому будинку НКВС (мій брат народження 1935 р. і бачив це страхіття) безчинствували німецькі фашисти, утворивши катівню для жителів Борислава, де потім містяни у підвалах цього приміщення знаходили плаваючі трупи. Після війни там знаходилися полонені німці – тепер це краєзнавчий музей Борислава.

Коли я з часом відвідала Освенцім – мене вразила інформація, що найбільше євреїв до концтабору завезли, власне, з Борислава.

У місті є також пам'ятки архітектури та мистецтва місцевого значення: церква Святого Миколая (1899), розписи храму Преображення Господнього Антіна Монастирського (1909), мистецькі вітражі Петра Холодного (1931) та інші.

У місті народилися, працювали, перебували, навчалися чи відвідали його понад дві тисячі видатних і відомих осіб різних національностей, професій та віросповідань – як місцеві, так і з-за кордону. Уродженцем Борислава був колишній голова кнесету Ізраїлю Вайс, якого під час окупації врятувала українка. Мама Вайса кинула його під міст, коли з бориславського гетто німці вивозили євреїв. Про це розповів сам Вайс, коли відвідав наше місто.

13 вересня 1880 року Борислав відвідав австро-угорський імператор, цісар і король Франц Йосиф. Часто бували в Бориславі брати Богдан і Лев Лепкі, позаяк їхня сестра Софія була заміжня за місцевим священиком, про що свідчить меморіальна таблиця.

В нашому місті жила і творила відома українська поетеса, вишивальниця, зв'язкова генерала УПА Романа Шухевича, довголітній політв'язень радянських таборів, громадський діяч, правозахисниця, голова осередку Союзу Українок у місті Бориславі, Світова Героїня, почесна громадянка міст Борислава та Львова Ірина Сенік. У 2006 році їй було нагороджено орденом "За мужність". Померла вона у 2016 році. Похована у Львові на Личаківському цвинтарі на алеї почесних поховань. На будинку, де проживала Ірина Сенік, встановлено меморіальну дошку. Вона була частим гостем у нашому коледжі. Бібліотекарі організовували з нею зустрічі, тим більше що за фахом вона була медичною сестрою.

Пам'ятну дошку встановлено і на будинку, де проживав та творив у 1961–2005 рр. поет, політв'язень, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка – Іван Гнатюк.

У Бориславі 1926 року народилася всесвітньо відома українська поетеса – письменниця, літературознавець, прозаїк, драматург і перекладач української поезії на португальську мову – Віра Вовк-Селянська, яка сказала про себе...

"Я ліплена з доброї
Бориславської глини.
Куди не поніс би мене буревій,
Темні ялиці шумлять у мені,
Темна Тисмениці таємниця
Струмить у жилах..."

І в цьому дивовижному краю за постановою уряду України від 15 листопада 1946 року було засновано медичне училище. Ще й сьогодні на околиці Борислава стоїть одноповерховий будинок, де 76 років тому в його звичайних чотирьох кімнатах розпочались заняття: вдень працювала школа медсестер, у вечірні години – червонохрестівські курси.

Дошка та крейда, впродовж кількох років, були основними підручними засобами викладачів – медиків та загальноосвітників. Та з року в рік, навіть щомісяця, школа поповнювалась навчальними підручниками, друкowanими таблицями, схемами, муляжами, про що свідчить запис в інвентарній книзі обліку бібліотечного фонду. З 1948 по 1958 роки було придбано 2950 примірників літератури різного змісту. Першим бібліотечним працівником була Кочмарьова Таїсія Григорівна. Про це є наказ 01.09.1950 року. В 1951 році бібліотекарем був Павловський Д. І. В 1952 році бібліотекою завідував К. О. Погорелий, якого було відряджено в м. Кемерово за підручниками, про що свідчить наказ. З 1957 по 1959 рік в бібліотеці працювали Франчук Л. В. (зав. бібліотеки), Домбровська М. М. та Лой Н. М. З 1962 по 1965 рік бібліотекою керувала Кондратенко А. М., а з 1965 по 1973 очолювала бібліотеку Харів Віра Броніславівна. З 1973 по 1980 рік бібліотекою завідувала Петришин Володимира Володимирівна. З 01.09.1980 року я, Рижова Чеслава Йосифівна, була прийнята на посаду завідувача бібліотеки.

У 1957 році навчальний заклад було переведено в ошатні двоповерхові будинки колишнього педагогічного училища, а згодом до навчального корпусу було добудовано ціле крило. Головний корпус навчального закладу побудований перед схилом гір, і від нього проглядається вся панорама краси Карпат. Понад 11 тисяч юнаків і дівчат за роки існування закінчили цей навчальний заклад. Студенти прийшли у світлі аудиторії, обладнані навчальними стендами, кольоровими таблицями і схемами.

Сьогодні у навчальному закладі діє 40 кабінетів з усіх дисциплін. На базі гуртожитку, збудованого у 1989 році, створено всі необхідні кабінети доклінічної практики. Особливо заслуговують на увагу хірургічний і акушерсько-гінекологічний блоки, оснащені сучасною апаратурою та інструментами, предметами догляду за хворими і наближені до умов стаціонару. І в цьому ж році, за ініціативою колишнього директора, який помер у 2017 році, було створено музей історії коледжу.

І, звичайно, в коледжі до потреб студентів та викладачів і надалі працює бібліотека, в структурі якої: абонемент, читальна зала, книгосховище. В бібліотеці студенти та викладачі мають можливість користуватись

Корпус №1 (центральный)

Гуртожиток коледжу

інтернетом, є копіювальний апарат. Щоденно сюди надходить значна кількість періодичних видань. За останні роки книжковий фонд бібліотеки значно поповнився новими підручниками українською мовою, навчальними посібниками, які допомагають студентам в оволодінні знаннями, при самостійному опрацюванні тих чи інших тем. Фонд бібліо-

Бібліотека та читальна зала коледжу

теки становить 35 607 примірників книг. Я з бібліотекарем, Ільків Лілею Петрівною, взяли участь у перекладі “Малого атласу з анатомії” професора Вроцлавського медичного університету Ришарда Александровіча з польської мови на українську. Цей атлас було видано видавництвом “Медицина” у 2012 році і перевидано у 2017.

Сьогодні коледж – сучасний навчальний заклад, який іде в ногу з вимогами життя – живе та активно працює, виконуючи важливе державне завдання з підготовки молодших медичних кадрів.

Медичні працівники фронту і тилу Інституту у роки Другої світової війни

Немирович-Булгакова Оксана Іванівна

Завідувач наукової медичної бібліотеки ДУ

"Інститут травматології та ортопедії

НАМН України", м. Київ

Чим далі у глибину історії плине час, тим яскравіше постають у спогадах незрівнянний героїзм, самовідданість, палкий патріотизм та єдність усього українського народу в роки Другої світової війни. Навіки вкарбовані в сторінки історії імена тих, хто присвятив своє життя звільненню України від нацизму – це співробітники інституту, медичні працівники фронту і тилу, героїчне минуле яких назавжди зберігатиметься у пам'яті прийдешніх поколінь.

З перших місяців кровопролитних боїв 1941 року стало очевидним, що війна буде тяжкою і довготривалою. Було розгорнуто мережу спеціалізованих госпіталів у прифронтових районах та у містах далекого тилу. Їх діяльність, обладнання та забезпечення кадрами контролювались госпітальною Радою при Народному комісаріаті охорони здоров'я (НКОЗ) СРСР. За участю керівників госпіталів, провідних фахівців, учених вирішувались нагальні питання відновного лікування воїнів, евакуації поранених фронтового району та своєчасного їх сортування, ранової інфекції, тяжких травм і ампутацій кінцівок, вогнепального остеомієліту, травматичних ушкоджень центральної і периферичної нервової системи, вторинних кровотеч та інше.

Фронт проходив від Північного до Чорного морів, і всюди на різних посадах служили наші колеги-медики. Лікар-рентгенолог О. Я. Суслова – СЕГ Північного фронту; В. Л. Ларичкін – санінструктор у в/ч, захисник

блокадного Ленінграда. Самовіддано воювали льотчик-винищувач, командир авіаційної дивізії І. Г. Трилевич, заступник командира МСБ лікар Є. П. Меженіна, артилерист старший сержант Мацелло М. З. У 1941 р. 83 дні тривала оборона м. Києва і на дальніх та ближніх підступах до столиці України служили військовий лікар В. А. Яралов-Яралянц, рядовий І. П. Вернигора, воєнфельдшери І. В. Шумада, П. І. Козинець, О. Д. Рудих. У період нацистської окупації міста Є. А. Козюберда перебувала у партизанському об'єднанні ім. Чапаєва.

На південних фронтах провідними хірургами евакогоспіталів служили З. І. Шнейдеров, Т. І. Прилипко, А. Ф. Бродський. Протягом війни працювала провідним хірургом тилового госпіталю О. О. Путилова. Лікарями армійських і фронтових госпіталів мужньо служили О. М. Щербань, Л. М. Окунева, З. М. Болтанова, М. М. Смик, О. П. Василевська; а Н. М. Новак, Н. В. Стародубцева, С. Є. Музиченко, Г. І. Грабовська, М. І. Щербатюк – медичними сестрами; В. М. Городня та І. Д. Кононенко – санітарками. Складні і небезпечні обов'язки санінструкторів виконували М. К. Панченко, кавалер ордена Слави III ступеня М. І. Бердник, медсестра зенітно-артилерійського полку О. Т. Піхур. Невтомно і самовіддано рятувала життя пораненим лікар-хірург медсанбату Г. Т. Лихвар, яка була удостоєна високих нагород – ордени Вітчизняної війни II ст., Червоної зірки, медаль “За бойові заслуги”. Рентгенотехніком в армійських і фронтових госпіталях всю війну працював С. А. Зорін.

Зі зброєю в руках захищали нашу Батьківщину рядові і сержанти І. Г. Антонюк (розвідник), І. П. Вернигора, М. З. Мацелло, О. О. Бухтіаров, М. І. Мостицький (розвідник), О. І. Палатний, В. С. Шаргородський, П. П. Сердюк, Є. Т. Скляренко, Ю. С. Жила; лейтенант-артилерист С. П. Мудрий. Гвардії старшина Є. Ф. Коростій протягом війни забезпечував аеродромну службу на землі, а зв'язківець-телефоністка молодший сержант К. О. Коростій пройшла шлях від Сталінграда до Берліна.

У червні 1944 року було проведено Перший пленум Госпітальної Ради НК ОЗ УРСР у м. Києві, на якому розглядалися актуальні питання організації медичної допомоги в госпіталях України. Переважна більшість госпіталів були загальнохірургічного профілю – майже 68%, серед яких 26,8% складали спеціалізовані ліжка. Стало на часі відновлення мережі ортопедо-травматологічних установ, протезних госпіталів та протезних майстерень. У 1944 році було організовано Український НДІ протезування (Харків), який очолив провідний фахівець у цій галузі О. П. Котов; відкрито 10 протезних заводів на території України.

Заслугують на велику шану провідні українські фахівці-хірурги, які працювали в госпіталях у період війни – І. П. Алексєєнко (головний хірург Південно-Західного фронту), М. П. Новаченко, О. Г. Єлецкий, М. О. Воробйов, Я. Г. Дубров, Б. К. Бабич (головний хірург Північно-західного, I, II Українських фронтів), М. С. Новік, Г. Ф. Скосогоренко, А. Ф. Бродський, Г. Є. Фруміна, Б. І. Шкуров, Ф. Є. Ельяшберг, О. П. Котов, Ф. Р. Богданов, З. І. Шнейдеров, Б. С. Куценок, А. К. Приходько, В. О. Маркс, І. М. Чижин, М. Є. Дудко (головний хірург Українського штабу партизанського руху) та інші.

Колишні фронтовики повертались до мирної праці. Активну організаційну діяльність у налагодженні системи відновного лікування та реабілітації інвалідів війни розгорнули ортопеди Київської школи: М. С. Новік, О. Г. Єлецкий, К. М. Клімов, Г. Є. Фруміна, О. Й. Яралов, З. І. Шнейдеров, І. П. Алексєєнко. Значні успіхи в розробці нових методів при лікуванні ветеранів були досягнуті за участю видатних вчених, фронтових та госпітальних хірургів-травматологів, серед яких Ф. Р. Богданов, К. М. Клімов та інші. У перше повоєнне десятиліття 85,5 % звільнених у запас склали інваліди з ураженнями опорно-рухового апарату, відповідно визначились пріоритети ортопедо-травматологічної служби у їх відновному лікуванні. Провідними науковими напрямками лікування в Київському інституті займалися Б. К. Бабич, Т. І. Прилипко (вогнепальний остеомієліт); К. М. Клімов, В. П. Захаржевський, І. Г. Антонюк, Б. К. Бабич (відновна хірургія); О. О. Бухтіаров, М. І. Хохол (кукси кінцівок); І. П. Алексєєнко, І. В. Шумада, В. О. Яралов-Яралянц, З. В. Крук (організація лікування ІВВ).

На початку 70-х рр. з ініціативи Київського інституту ортопедії та МОЗ України проведено обстеження і визначено, що інваліди війни з наслідками травм опорно-рухового апарату складають 40,3 %, відповідно було запроваджено систему активної диспансеризації інвалідів, видано методичні рекомендації та інструкції.

Медичні працівники ДУ "ІТО НАМНУ" гідно виконали свій професійно-патріотичний обов'язок перед захисниками Вітчизни і продовжують стояти на варті їх здоров'я. Удосконалюючи досвід минулих поколінь і зважаючи на виклики часу, ортопедо-травматологічна служба України всебічно сконцентрувала увагу на перспективах розвитку сучасної військово-польової хірургії, організації допомоги і реабілітації хворих з вогнепальними пораненнями під час воєнних дій на сході країни, згідно з військово-медичною доктриною нашої держави.

Дрогобицька міська медична бібліотека в контексті історії міста Дрогобича

Мицан Ірина Володимирівна

*Завідувачка Дрогобицької медичної бібліотеки
відділу охорони здоров'я виконавчих органів
Дрогобицької міської ради*

Панорама Дрогобича

Дрогобицький сільзавод Мірка для виготовлення топки солі

Мальовниче місто в передгір'ї Карпат – Дрогобич, за словами відомого краєзнавця В. Садового, матір'ю якого є сіль, а батьком – нафтопереробний промисел. Найпершу письмову згадку про Дрогобич знайдено у Львівському міському акті від 6 листопада 1387 року. Львова, до речі, ще не існувало, а Дрогобич був відомий як центр солеваріння. У "Паспорті підприємства" вказано дату заснування солевиварювального заводу – 1250 рік.

Дрогобицька солеварня – найстаріше підприємство в Україні, яке безупинно діє на певному місці, де збереглась давня технологія випарю-

Герб міста Дрогобича Герб міста Дрогобича (польський період) (сучасна версія)

Церква Святого Юра

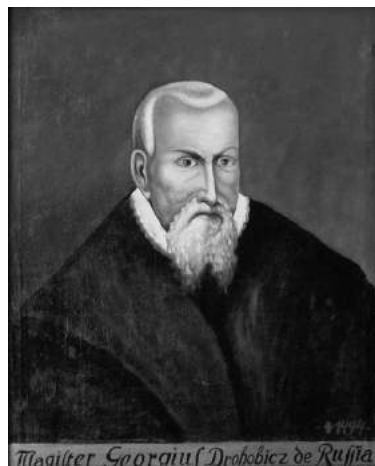
Церква Воздвиження

вання солі. Не дивно, що на гербі міста з давніх часів зображено дев'ять топок солі.

Обабіч солеварні стояли церкви Юра та Воздвиження. На тих самих місцях у XVI столітті відроджено першу, а в XVII столітті – другу. Вони стоять і досі. Особливо неповторна церква Юра – справжня симфонія в дереві. Зсередини вона оздоблена цінними розписами на релігійну та подекуди світську тематику, з використанням місцевого колориту.

У 1422 р. польський король Володислав Ягайло обдаровує місто магдебурзьким правом, надаючи водночас вільність.

Дрогобич є батьківщиною багатьох визначних історичних постатей. Один з найвідоміших – Юрій Котермак (1450–1494), відомий згодом у Європі як Юрій Дрогобич. Надзвичайно обдарований астроном, медик, математик, філософ, поет, географ видав у Римі у 1464 році науковий трактат “Прогностична оцінка поточного року” латинською мовою. Юрій Дрогобич був одним із ректорів Краківського, Болонського університе-

Юрій Котермак (Дрогобич)

Церква Святого Юра, внутрішній розпис

тів, вчителем Миколая Коперніка. Його послугами як астронома користувався герцог Феррарі, як лікаря – польський король.

У XVII столітті в Дрогобичі жив архімандрит Києво-Печерської лаври, автор твору “Палінодія, или Книга оборони католической апостольской восточней церкви и святых патриархов, и о грекох, и о россиях христіанех” Захарія Копистенський (?–1626).

У кінці XVI – на початку XVII століть бували у дрогобичі Стефан і Лаврентій Зизанії, легендарний гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.

Пам'ятник Юрію Дрогобичу на Замковій Горі

Іван Франко (дитячі роки)

Іван Франко (студентські роки)

Славний Дрогобич є колыскою генія українського народу Івана Яковича Франка (1856–1916). Саме тут з восьми років і до дев'ятнадцяти здобував він освіту у школі та гімназії. Приблизно в цей же час у Дрогобицькій гімназії вчилися Василь Стефаник та Лесь Мартович. Роками навчання або

праці з Дрогобичем також пов'язані Степан Ковалів, Осип Турянський, Володимир Бірчак, Іван Пулюй, Іван Верхратський, Осип Нижанківський, Модест Менцинський, Йосип Стадник.

У другій половині XIX століття в сусідньому Бориславі розпочався активний видобуток "чорного золота" – нафти. Однак власники нафтових родовищ мешкали в Дрогобичі, саме тут зводились нові нафтопереробні підприємства, так звані рафінерії. У 1866 році було побудовано перший у Європі нафтопереробний завод – "Галіція", в 1909–1912 рр. – найбільша рафінерія "Польмін". "Дрогобич, – писав у 1914 році О. Толстой, – цілком уже європейське місто; на широких, освітлених електрикою вулицях, – чудові будинки і красиві вілли... Це – заводське місто, де нафта, яка поступає самопливом з Борислава, переробляється на вазелін, бензин та ін."

DROHOBYCZ. Wjazd do Państwa. Rafinerji „Pölmín“

Від самого народження і до трагічної загибелі жив у цьому місті письменник і художник Бруно Шульц (1892–1942).

В різний час Дрогобич відвідували Олексій Толстой, Шолом-Алейхем, Максим Рильський, Юліан Тувім, Микола Тихонов, Микола Бажан, Микола Вороний, Володимир Вернадський, Яків Парнас, Гюнтер Штейн.

Від 1939 до 1959 років Дрогобич був обласним центром, згодом приєднаний до Львівської області. Дрогобич – важливий промисловий, освітній, культурний центр з населенням понад вісімдесят тисяч мешканців.

Бруно Шульц

Серед сузір'я закладів науки і культури своє скромне місце посідає Дрогобицька медична бібліотека. Книгозбірня була заснована в 1945 році; 21 листопада того року до неї надійшло перших 330 примірників медичних книг. Організатором і першим директором став Михайло Фінкель – лікар за фахом. Уже в 1957 році бібліотека налічувала 27 000 книг і 1700 журналів, якими користувались читачі з усього регіону. До 1959 року бібліотека була розташована в приміщенні облздороввідділу (вул. Шевченка, 18). 2 серпня 1959 року книгозбірню було перенесено в приміщення колишнього банку (вул. Шевченка, 11).

Існування нашої установи кілька разів було під загрозою. Завдяки місцевим діячам, медикам, працівникам КЗ ЛОНМБ, особливо методисту І. Кубацькій, втручанням Національної наукової медичної бібліотеки України, Міністерства культури та Міністерства охорони здоров'я вдалось зберегти унікальну, єдину в регіоні книгозбірню.

У 2017 році Дрогобицькій медичній бібліотеці довелося пережити третє переміщення. За рішенням сесії Дрогобицької міської ради бібліотеці надано приміщення на базі бібліотеки-філіалу № 3 ЦМБ. Переміщення тривало з 8 листопада по 14 грудня 2017 року. Фонд бібліотеки, який налічує понад 55 000 примірників, бібліотечне обладнання, меблі тощо було перевезено за новою адресою – вул. Самбірська, 76. Велику допомогу у перевезенні книгозбірні надали медичні установи Дрогобича на чолі з відділом охорони здоров'я і особисто начальником відділу В. І. Чубою.

Персонал бібліотеки вже з початку 2018 року був готовий обслуговувати читачів. На даний час триває впорядкування фонду, робота з каталогами і картотеками, які вдалось без суттєвих втрат перевезти і підготувати до роботи.

Підготовка до переїзду

Послугами Дрогобицької медичної бібліотеки щорічно користуються близько 2000 користувачів, серед яких медичні працівники міст Дрогобича, Трускавця, Борислава, Стебника, Стрия та сіл району, студенти і учні коледжів, шкіл та Дрогобицького педагогічного університету. Ми пишаємося, що читачами нашої бібліотеки були і є понад сорок лікарів,

Освоюємо нове приміщення

Освоюємо нове приміщення

які мають наукові звання. Серед них – С. Воронченко, М. Туряниця, М. Буцацький, А. Бульба, І. Стахів, О. Матрошилін, І. Попович, О. Чебаненко, О. Прийма, М. Романяк та ін. Багато років нашим читачем був дослідник Східницьких мінеральних вод О. Стоцький.

Досвід Дрогобицької наукової медичної бібліотеки, мабуть, є не таким вже й унікальним. На превеликий жаль, становище бібліотек, і медичних зокрема, залишається складним в умовах тотального недофінансування, практики псевдооптимізації, закриття бібліотек і звільнення фахівців. Але будьмо оптимістами, робімо свою справу, не біймося, дивімося з надією у майбутнє. Нашим глибоким переконанням є те, що славне старовинне місто Дрогобич і околиці, наші улюблені (всі без винятку) читачі заслуговують на те, щоб і надалі користуватись послугами нашої медичної бібліотеки.

Формування нових напрямів
і форм інформаційно-
бібліотечної діяльності
відносно сучасних вимог
освіти у ВНЗ України. (З досвіду роботи
бібліотеки ВДНЗ України “Буковинський
державний медичний університет”)

**Ширєнкова Аліна
Олександрівна**

*Завідувачка інформаційно-бібліо-
графічного відділу обслуговування
ВДНЗ України “Буковинський дер-
жавний медичний університет”*

Задерей Софія Іванівна

*Провідний бібліотекар інформа-
ційно-бібліографічного відділу
наукової бібліотеки ВДНЗ України
“Буковинський державний медич-
ний університет”*

Останнім часом у всьому світі спостерігається зростання інтересу до різних метрик (бібліометрії, наукометрії, інфометрії, вебометрії, альтметрії тощо) та різноманітних індексів (h-індекс, індекс цитування тощо). Міністерство освіти і науки України почало ставити вимоги при захисті дисертаційних робіт до науковців із врахуванням показників, які надають дані метрики. Наукові статті все частіше стають не лише результатом дослідження, але й мірилом якості, елементом іміджу науковця та показником різноманітних рейтингів.

Бібліометрія (бібліографія, бібліотека, т. п.) та наукометрія (наукова політика, аналіз цитування наукових робіт, оцінка досліджень тощо) останнім часом активно допомагають у загальній оцінці рівня наукового дослідження.

Якісний пошук наукової інформації серед профільних реферативних та наукометричних баз даних дає основу для написання власного конкурентоспроможного наукового дослідження. Правильне цитування робіт

колег стає аргументом власних досліджень, дотримання наукової етики – проявом поваги, коригування власної роботи або колег, визначення внеску попередників.

На сьогодні класичне інформування читачів, науковців: обслуговування в читальних залах шляхом надання різноманітних довідок, доступність інформації про фонди бібліотеки через веб-сайти та соціальні мережі, проведення інформаційних годин та днів спеціаліста – поступово видозмінюється. З'являються нові вимоги до публікацій, як в Україні, так і за кордоном, їх наукова цінність. Наука стає відкритішою завдяки мережі Інтернет та величезній кількості баз даних, платформ, каталогів та архівів. На жаль, стрімко розвиваються і фейкові метрики, хижацькі журнали тощо.

Саме через брак часу та відсутність навичок якісного пошуку наші науковці (викладацька діяльність, медична практика тощо) все частіше стають жертвами неякісної наукової інформації, що згодом впливає на результати та рейтинги як науковця, так і наукових закладів. Такий аналіз дозволяє зробити висновок, що нашим співробітникам потрібна не лише одноразова інформаційна допомога, а й постійний супровід у пошуку якісної наукової інформації з власних фондів бібліотеки та інших БД. Таким чином у минулому році бібліотека БДМУ розпочала розвивати нову форму роботи з професорсько-викладацьким складом, розробивши цикл семінарів. В основу було покладено формування навичок і робота з різноманітними інструментами (утилітами) для якісного пошуку інформації при написанні власної роботи, її просування через профільні журнали та відкриті системи, а також формування власного іміджу науковця. Навички роботи з наукометричними БД, дотримання наукової та публікаційної етики, питання, захист авторських прав та інтелектуальної власності, види ліцензій, патентів і умови їх отримання та правильність оформлення робіт із використанням для їх написання ресурсів у вигляді списків використаних джерел згідно зі стандартами. Наразі продовжено проведення семінарів, але у відповідності з профільністю кафедри.

Як показала практика, дані заходи дали свої результати:

- робота в меншому колі науковців одного напрямку дає кращий результат, в процесі діалогу легше сприймається і засвоюється інформація, яка їм необхідна;
- науковці економлять час при пошуку баз даних, працівники бібліотеки надають уже підібрані варіанти, якими в першу чергу вони можуть скористатися;

- надання практичних навичок роботи по створенню та просуванню власних профілів та наукових робіт;
- отримання навичок із розпізнавання справжніх журналів від хижацьких;
- основні ключові моменти та вимоги щодо правильності оформлення статей у наукових часописах;
- допомога у перевірці на плагіат з використанням програмного забезпечення “Anti-Plagiarism”;
- тісна співпраця спеціалістів бібліотечної справи з науковцями, яким вкрай необхідна подібна підтримка та супровід.

Окрім новоствореної для нас форми роботи, працівники бібліотеки продовжують надавати підтримку в популяризації у відкритому доступі наукових робіт: шляхом наповнення університетського репозиторію “Інтелектуальні фонди БДМУ”; у формуванні та перевірці пристатейної бібліографії у всіх наукових часописах університету.

І, як результат професіоналізму та необхідність у співпраці з бібліотечними фахівцями, спеціалісти бібліотеки долучилися разом із редакційним відділом університету до супроводу проєктів “Наукові конференції України” (платформа OCS) та “Наукова періодика України” (платформа OJS). Бібліотеки перетворюються в інформаційні центри, які забезпечують постійний супровід своїх користувачів від моменту пошуку та оформлення до виходу у світ друкованих матеріалів і їх подальшого розповсюдження.

Інноваційні форми інформаційної діяльності бібліотек. Власні онлайн-видання – додатковий інструмент залучення користувачів

Захаренко Вікторія Іванівна

Заступник директора з інноваційної роботи та організації технологічних процесів Дніпропетровської обласної науково-медичної бібліотеки

Сучасний тренд розвитку наукових публікацій значною мірою зміщується в бік електронних мережевих середовищ. Практично формується нова культура наукових публікацій на основі глобальних і міні-інтернет-платформ.

Публікація результатів наукових досліджень на сторінках всесвітньої павутини Інтернет стає нормою наукової роботи. В Інтернет мігрують наукові журнали, створюються електронні бібліотеки, використовуються нові форми представлення інформації – онлайн-видання.

Онлайн-видання – це вид подання інформації, який реалізує свої функції в інтернет-просторі. Для онлайн-видання характерне: охоплення досить широкої аудиторії та орієнтованість на певний сегмент читачів, висока залученість аудиторії, географічна гнучкість, моніторинг і аналітика. Також сміливо можна сказати, що це – своєрідний механізм реалізації власних інтересів.

Одним з інноваційних напрямків роботи ДОНМБ є створення та подальший розвиток власного онлайн-видання "biblioteka.med.com", який спочатку існував як окрема сторінка сайту бібліотеки, що структурувало доступ до професійної інформації медичним фахівцям регіону. А далі виникла ідея створення для журналу окремого сайту, що надає змогу пе-

рехресної реклами сайту-порталу нашої бібліотеки. Мета перенесення журналу на окрему платформу – це створення інструменту для ширшого просування власного сайту бібліотеки в мережі Інтернет, адже більша частина сторінок сайту онлайн-журналу містить прямі посилання на сайт бібліотеки.

Сайт журналу має чітку структуру розділів і рубрик:

- має зручну навігацію, лаконічний інтерфейс;
- статті строго відповідають фаховому спрямуванню журналу.

Велику увагу було приділено зовнішньому вигляду та дизайну видання.

Всі матеріали сприймаються як частина контенту сайту, не ідентифікуються користувачами як реклама, тому не викликають відторгнення і знаходяться в контексті інтересів користувача. При розміщенні матеріалів також враховуються особливості майданчика.

Створення сайту – це технічно складна і відповідальна робота. Кожен вирішує її індивідуально – або розробка сайту замовляється в сторонніх організаціях, або втілюється власними силами. Щоб отримати хороший продукт, слід чітко розуміти та бачити кінцеву мету.

Розробляючи ідею, концепцію, структуру онлайн-журналу, нам слід було вирішити, яким чином ми будемо реалізовувати організацію роботи та редакцію. А головне – наскільки це для бібліотеки доступно та ефективно?

Показником ефективності проекту для бібліотеки на сьогоднішній день є збільшення кількості заходів на власний сайт, які відслідковує Google Analytics та вказує точну кількість перенаправлень на сайт бібліотеки з сайту онлайн-видання.

Організаційні та технічні моменти бібліотека вирішувала наступним чином:

1. Доменне ім'я та хостинг

Доменне ім'я – унікальний набір символів, що складають адресу сайту, за допомогою якого цей сайт можна знайти в інтернет-мережі. Доменне ім'я сайту нашого журналу <http://journal.medlib.dp.gov.ua>.

Після проведених переговорів з дата-центром, де розміщується веб-сервер бібліотеки, для економії коштів ми обрали ім'я сайту журналу, як піддомен імені сайту бібліотеки <http://medlib.dp.gov.ua>. Піддомен – домен, який є частиною домену вищого рівня. Піддомени зазвичай вико-

ристовуються організаціями для створення унікальних імен сайтів для своїх підрозділів або сервісів, пов'язаних з організацією. Це можливо за умови, якщо тарифний план хостингу передбачає розміщення декількох сайтів на хостингу, як в нашому випадку.

2. Платформа для створення сайту (СОФТ) та адміністрування

Перш ніж починати безпосередню розробку веб-сторінки, необхідно вибрати систему управління веб-сторінкою. Система управління веб-сторінкою – це програмне забезпечення, яке дозволяє управління, редагування та видалення різної інформації з веб-сторінки.

З точки зору фінансів платформи є безкоштовні, є платні. Велика частина – універсальні, тобто підходять практично для будь-яких сайтів, деякі спеціалізовані – наприклад, тільки для блогів або тільки для соціальних ЗМІ.

Безкоштовного спеціального софту для створення журналів на перший погляд досить багато, але підібрати саме для поставленої задачі було досить складно.

Ми обрали безкоштовну версію платформи “WordPress”. Для роботи з нею та для подальшого адміністрування сайту довелося пройти онлайн-курси самоосвіти “Як створювати сайт на WordPress”. Курсів у мережі Інтернет безліч, можна обрати на свій смак.

На сьогоднішній день “WordPress” вважається однією з головних платформ для ведення блогосфери. Вона представляє величезну кількість можливостей, які дозволяють розробнику легко і швидко працювати з вмістом веб-сторінки.

Найбільш цікавою та відповідною до нашого завдання виявилась безкоштовна тема WordPress “News Portal”. У ході роботи нам довелося переглянути 14 варіантів, таких як “Discovery”, “Education Hub”, “Human” та інші.

3. Наповнення контенту

Верстка контенту

Відразу зазначимо, що верстка – це процес творчий і чітких алгоритмів тут не існує, тому не слід приймати якісь поради та рекомендації як догму, це лише один із можливих шляхів.

Під час роботи над версткою сторінок і по її закінченні відбувається перевірка, яка повинна відповісти на такі питання:

- Чи коректно відображаються сторінки в популярних браузерях?
- Чи відбувається збереження цілісності даних при зміні розміру шрифту в браузері як у більшу, так і в меншу сторону?
- Як істотно впливає на вигляд сторінок розрішення монітора?

Слід також врахувати, що статті можуть мати різний обсяг і веб-сторінка повинна зберігати свій вигляд незалежно від цього. Це розгляд питань з точки зору верстки контенту.

Але слід бути готовими до того, що в ході роботи над сайтом виникають додаткові нюанси. Спочатку функціональні можливості ресурсу обмежені – вони закладені в основу движка і встановленого шаблону. Для розширення можливостей ми використовували плагіни.

Одним з важливих обмежень, з якими ми зіткнулись при виборі безкоштовної платформи, є шрифти. В безкоштовній версії теми їх обмежена кількість. Питання вирішили за допомогою встановлення плагіну Use Any Font, який дозволяє підключити будь-який шрифт на сайт і застосувати його до потрібного елемента без знань CSS.

Також виникли проблеми з можливістю завантаження PDF-файлів, але це також вирішується встановленням додаткових плагінів. Усього в ході роботи над сайтом було встановлено 12 додаткових плагінів, які дозволили робити верстку сайту більш функціонально.

Оновлення контенту

Для чого потрібне оновлення контенту на сайті?

Все просто: постійне оновлення контенту на сайті піднімає довіру пошукових систем до ресурсу. Тобто, на сайт будуть частіше заходити пошукові роботи, нові статті будуть швидше індексуватися, сайт швидше набиратиме позиції.

Необхідно пам'ятати про те, що сайт зможе набрати велику постійну читачку аудиторію лише в тому випадку, якщо тематичні розділи сайту будуть поповнюватися новим матеріалом постійно, з певною періодичністю: раз на тиждень або хоча б раз на місяць (як буде зручно вам).

За допомогою нових матеріалів, статей за темою сайту можна охопити більшу кількість запитів, у тому числі й інформаційних, таким чином збільшивши трафік на сайт. Для вирішення цього ми зробили рубрику, яка постійно (не рідше 3-х разів на тиждень) оновлюється новинами. Це

новини медицини світу, інформація про нові матеріали, розміщені на сайті бібліотеки (нові надходження періодичних видань, книг, наказів МОЗ тощо).

Якість інформації та критерій відбору наукової публікації для лікарів

Виходячи з того, що мета онлайн-журналу – надати лікарям повну, достовірну та сучасну інформацію практично з усіх захворювань і синдромів, ми використовуємо не лише матеріали, які надійшли до бібліотеки, але й професійні сайти. Це дає можливість максимально охопити всі розділи практичної медицини.

Щодо якості інформації, ми виділили для себе головні властивості, що характеризують якість інформації:

- об'єктивність інформації, яка характеризує її незалежність від чиєїсь думки або свідомості, а також від методів отримання;
- повнота – якщо вона містить мінімальний, але достатній для прийняття правильного рішення набір показників;
- достовірність – властивість інформації бути правильно сприйнятою;
- актуальність інформації – це ступінь відповідності інформації поточного моменту часу.

Критерії відбору наукової публікації для лікарів, якими ми керуємось:

- авторитет видання, що представляє публікацію;
- професійно-інформативна значущість та новизна, що передбачає актуальність інформації для читача та інформативну новизну;
- наявність обміну досвідом практичної роботи щодо клініки, діагностики та лікування.

Просування публікацій порталу та розширення читацької аудиторії

1. Інформаційна інтернет-розсилка

Розсилка в мережі – давно звичне явище для її користувачів. Бібліотека має власну базу медичних фахівців регіону, які регулярно отримують спеціалізовану інформацію. До неї також включається інформація про

нові випуски онлайн-журналу. Позитивним відгуком розсилки для нас є замовлення повних текстів статей за матеріалами онлайн-журналу.

2. Популяризація порталу в соціальних мережах

У наш час соціальні мережі – невід’ємна частина життя. Рекламу на сторінках соціальних мереж дозволяє бібліотеці враховувати інтереси своїх передплатників. Також дає змогу відслідкувати зацікавленість у тій чи іншій інформації за допомогою моніторингу перепостів.

Не варто забувати про те, що соціальні мережі дуже ефективні для популяризації всіх публікацій сайту; як наслідок, за умови методичної праці бібліотека отримує збільшення читацької аудиторії.

В умовах ринкової економіки і введення реформи медицини в дію, коли пацієнт має реальну можливість вибору того чи іншого лікувального закладу та лікаря, для кожного фахівця стає важливим застосування новітніх знань та розробок, що дозволяє залучити в лікувальний заклад більше число потенційних споживачів медичних послуг. Успішна діяльність лікаря визначається його прагненням постійно підвищувати свій професійний рівень шляхом опанування новітніх технологій і розробок, практичного досвіду, що застосовуються при лікуванні, через систематичну роботу зі спеціалізованою літературою.

Для підвищення кваліфікації лікаря професійні журнали – одне із джерел, яке є доступним та найбільш затребуваним. Самостійно виписують професійні журнали тільки 8% опитаних. Причиною цього явища є відносна дорожнеча передплати на професійні журнали. Станом на сьогодні наша бібліотека отримує понад 150 найменувань медичних журналів, які використовує в роботі над онлайн-журналом "biblioteka.med.com". Завдяки цьому на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я в Україні, ДОНМБ надає можливість медикам усіх рівнів підвищувати свою кваліфікацію шляхом ознайомлення з передовими розробками в різних галузях медицини.

Объекты управления качеством в библиотерапии

Дрешер Юлия Николаевна

Директор Республиканского медицинского библиотечно-информационного центра центра МЗ Республики Татарстан, лауреат премии правительства РФ в области образования, заслуженный работник культуры Республики Татарстан, заслуженный работник здравоохранения РФ, доктор педагогических наук, профессор, г. Казань, Россия

В современных условиях во всем мире повышается внимание к вопросам качества и удовлетворения требований заказчика. Управление качеством регламентируется международными стандартами серии ГОСТ ИСО 9000, 9001, 9004. Данные стандарты призваны побуждать организации и компании более эффективно осуществлять руководство аспектами качества в деятельности по предоставлению услуг.

На стадии маркетинговых исследований анализируются потребности и спрос на библиотерапевтические услуги. Элементы, связанные с качеством в области маркетинга, включают в себя: определение видов библиотерапевтических услуг и библиотерапевтических ситуаций; анализ законодательных актов здравоохранения по предоставлению данной услуги; анализ правовых законодательных актов; сбор, обработку и анализ требований читателей/пациентов по предоставляемой услуге; анализ возможностей сопутствующих процессов для качественного выполнения библиотерапевтической услуги; изучение и анализ меняющихся потребностей рынка и влияние конкуренции; рекламу библиотерапевтической услуги, ее качества и спецификации.

На этом этапе необходимо установить четкие требования и сформулировать положения по безопасности библиотерапевтической услуги

как для читателя/пациента, так и для библиотерапевта, а также определить его потенциальную юридическую ответственность перед заказчиком в *случае* предложения преувеличенных или необоснованных заявлений о качестве предоставленной услуги.

Проектирование нового вида библиотерапевтической услуги предусматривает преобразование описания услуги в её спецификацию, а также определение методов и средств, используемых в процессе предоставления услуги. Разработка спецификации услуги, процесса предоставления услуги, а также спецификации управления качеством услуги (определяет методы оценки и контроля характеристик услуги и её предоставления) является взаимосвязанным процессом на всех стадиях проектирования услуги, а построение технологических карт библиотечного процесса – полезной методикой для наглядного описания всех видов деятельности и их взаимосвязи.

Разработка процесса предоставления услуги выполняется методом разделения его на отдельные рабочие этапы (предварительное собеседование, выработка межличностных отношений, психодиагностика предварительная, психодиагностика уточняющая, формирование списка рекомендуемой литературы, воспитательный процесс и педагогический контроль состояния – мониторинг библиотерапевтического процесса и т. д.) с последующим детальным описанием каждого этапа.

Спецификация управления качеством, разрабатываемая как неотъемлемая часть процессов предоставления услуги – маркетинга, проектирования и предоставления, должна способствовать эффективному контролю каждого процесса оказания услуги. Проектирование управления качеством включает: определение ключевых мероприятий в каждом процессе, влияющих на качество услуги; анализ ключевых мероприятий для выбора тех характеристик, измерение и контроль которых обеспечивают качество услуги (формирование списка рекомендуемой библиотерапевтической литературы); определение методов оценки выбранных характеристик услуги (тестовая оценка по СМИЛ, опросники, экспертная оценка).

На конечном этапе проектирования процесса предоставления услуги и системы её качества необходимо провести аттестацию спецификации услуги, предоставления услуги и управления качеством с тем, чтобы определить её завершенность и её соответствие требованиям читателя/пациента как в предсказуемых, так и в непредсказуемых условиях. Проверяются наличие требуемых ресурсов обеспечения выполнения

библиотерапевтической услуги, соответствие услуги стандартам (нужен проект ГОСТ на библиотерапевтическую услугу). Как правило, аттестация имеет периодический характер и должна учитывать имеющийся опыт в области предоставления услуги, а также административные изменения и модификации библиотерапевтической услуги.

Существенным моментом в процессе предоставления библиотерапевтической услуги является оценка качества услуги. Возможны три варианта оценки: оценка поставщиком библиотерапевтической услуги; оценка читателями (пациентом, заказчиком); оценка сторонней организации.

Следует сравнивать оценку читателя/пациента и оценку, данную поставщиком, чтобы выявить совместимость двух мер качества и потребность в соответствующих действиях для повышения качества услуги. При недостаточности исходных данных для принятия решения можно прибегнуть к экспертной оценке сторонней организации (независимой), результаты которой будут доминирующими в процессе принятия решения об изменении или коррекции процесса предоставляемой услуги. Как правило, коррекция процесса состоит из двух этапов: на первом осуществляется позитивное действие, направленное на удовлетворение требований читателя/пациента, на втором – анализ, оценка причин возникновения несоответствия и разработка долгосрочных корректирующих действий для предупреждения повторных проявлений этих несоответствий. Следует ввести в практику проведение постоянной оценки процессов оказания библиотерапевтических услуг с целью получения прогностических оценок качества предоставляемой услуги, что требует организации сбора данных, их анализа на случайные и систематические ошибки и определения путей их устранения.

Общее управление качеством в библиотерапии

В последние годы во многих организациях (в том числе и в библиотеках) началось внедрение системы управления качеством, охватывающей всю деятельность учреждения на базе комплексной системы «общего управления качеством» – TQM (Total Quality Management), которая *“является культурой организации производства, призванной отвечать запросам потребителей на основе непрерывного совершенствования”*.

В рамках этой системы вопросы качества должны рассматриваться не только в процессах управления, следует учитывать природу качества и его место в управлении. Цели управления качеством ранее определялись, как правило, концепцией менеджмента и внутренними задачами. Каждая организация поддерживала уровень качества, определенный стандартом предприятия и основанный на собственном подходе к своим продуктам или услугам. С появлением понятия TQM качество продуктов и услуг оценивается с точки зрения потребителя и стимулируется стремлением организации к достижению конкурентоспособности. Управление качеством требует, чтобы каждый, кто вовлечен в процессы планирования, производства и распространения продукции или услуг, осознал свой вклад в конечный продукт.

Известный специалист в области качества У. Э. Деминг в 1982 г. сформулировал свои знаменитые “14 положений в области TQM”, с помощью которых можно добиться высокого качества: 1) постоянно стремиться к совершенству; 2) воспринять новые принципы определения целей работы; 3) перейти от проверки товарной массы к анализу качества; 4) совершать покупки, руководствуясь качеством, а не ценой; 5) постоянно находить, ставить и решать задачи; 6) обеспечить подготовку сотрудников на рабочем месте; 7) обеспечить руководство и проверку работы; 8) внушать сотрудникам чувство уверенности за свое рабочее место; 9) поощрять бригадные методы работы в рамках подразделений; 10) отказаться от таких стимулов в работе, как лозунги и другие целевые ориентиры; 11) отказаться от валовых показателей, установленных квотами; 12) стимулировать гордость работника результатами своего труда; 13) разработать обширные программы непрерывного обучения и профессиональной подготовки сотрудников; 14) обеспечить эффективное управление, способное осуществить полную переориентацию на качество.

Система стандартов ГОСТ Р ИСО 9000 направлена на управление качеством, в центре их внимания – технические системы и процессы, участвующие в производственной деятельности организации (предприятия) или поставщика услуги.

Но организация – это больше, чем техническая система. Это также **социальная система**. Это люди, поведение людей и их взаимодействие внутри группы. Это отношения, стремления и мотивации людей в рабочих ситуациях.

Качество продукции и услуг, как и качество процессов, может развиваться только благодаря вниманию к этой социальной системе. Тех-

ническая система должна соединяться с социальной для построения (создания) качества.

TQM **объединяет эти две системы** благодаря использованию административных процессов, которые сосредоточены на нуждах клиентов, рабочих и держателей акций организации.

В разработку системы управления, в соответствии с принципами TQM, вовлекается большинство сотрудников организации, а полное воплощение этой системы должно производиться с применением современных технологий (организационных, управленческих, информационных и др.). Этот процесс требует перестройки всей деятельности организации, согласованной работы всех структурных подразделений, а также длительного периода времени.

Практика показывает, что квалифицированное использование методологии TQM обеспечивает:

- увеличение степени удовлетворенности клиентов продуктами и услугами. В условиях TQM обязательным является удовлетворение всех клиентов, а также дополнительные усилия по предупреждению их ожиданий;
- улучшение имиджа и репутации фирмы;
- повышение производительности труда, которое наступает автоматически, как только работники становятся партнерами по внедрению TQM;
- увеличение прибыли;
- повышение качества и конкурентоспособности продукции и услуг;
- обеспечение экономической устойчивости предприятия, а также рационального использования всех видов ресурсов;
- повышение качества управленческих решений;
- внедрение новейших достижений в технике и технологиях.

Доказано, что вся система менеджмента работает лучше, если организация рассматривается как единое целое, единая система. В данном случае для повышения эффективности деятельности и оптимизации процессов необходимо соблюдать основные принципы TQM.

1. Ориентация организации на заказчика

Организация всецело зависит от своих заказчиков, поэтому она должна знать потребности заказчика, выполнять его требования и стремиться превзойти его ожидания. Даже система качества, отвечающая

минимальным требованиям, должна быть ориентирована, в первую очередь, на требования потребителя. Системный подход к ориентации на потребности клиента начинается со сбора и анализа жалоб и претензий заказчиков. Это необходимо для предотвращения подобных проблем в будущем.

Деятельность организации на основе TQM предполагает, что вся информация распространяется по всем её структурам. В данном случае внедряются процессы, направленные на определение потребительской оценки деятельности организации и на изменение представления заказчиков о том, насколько организация может удовлетворить их потребности.

Для TQM очень важна концепция, согласно которой каждый участник производства имеет своего внутреннего или внешнего клиента, и любая работа выполняется для конкретного человека. Соответственно, каждый потребитель имеет своего поставщика. Это означает, что любому производителю необходимо постоянно задаваться вопросом: кто его потребители и каковы их реальные потребности. Поставщику следует оценить свои способности и производственные возможности для удовлетворения этих потребностей (способности – это личные качества, а возможности – внешние обстоятельства и условия, например, ресурсы). При этом необходимо постоянно контролировать изменения в потребностях. Потребителям, в свою очередь, следует выяснить, кто является их поставщиком и чего они в действительности от него хотят, а затем сообщить поставщикам свои требования и выяснить, располагают ли те соответствующими способностями и возможностями, чтобы удовлетворить их потребности.

2. Ведущая роль руководства

Руководитель организации устанавливает единые цели и основные направления деятельности, а также определяет способы реализации целей. Он должен создать в организации такой микроклимат, при котором сотрудники будут максимально вовлечены в процесс достижения поставленных целей.

Установление целей и анализ их выполнения со стороны руководства должны быть постоянной составляющей деятельности руководителей, равно как планы по качеству должны быть включены в стратегические планы развития организации.

3. Вовлечение сотрудников

Весь персонал – от высшего руководства до рабочего – должен быть вовлечен в деятельность по управлению качеством. Персонал рассма-

тривается как самое большое богатство организации, создаются все необходимые условия для того, чтобы максимально раскрыть и использовать его творческий потенциал.

Персонал организации должен владеть методами работы в команде. Работа по постоянному улучшению организуется и проводится преимущественно группами. В данном случае достигается синергический эффект, при котором совокупный результат работы команды существенно превосходит сумму результатов отдельных исполнителей.

4. Процессный подход

Для достижения наилучшего результата соответствующие ресурсы и деятельность, в которую они вовлечены, нужно рассматривать как процесс.

Процессная модель предприятия состоит из множества бизнес-процессов, участниками которых являются структурные подразделения и должностные лица организационной структуры предприятия.

Бизнес-процессы реализуются посредством осуществления бизнес-функций.

При применении процессного подхода структура управления предприятием включает два уровня: управление в рамках каждого бизнес-процесса; управление группой бизнес-процессов на уровне всей организации.

На основе этого принципа организация должна определить процессы проектирования, производства и поставки продукции или услуги. С помощью управления процессами достигается удовлетворение потребностей заказчиков. В итоге управление результатами процесса переходит в управление самим процессом. ГОСТ Р ИСО 9001–2008 “Системы менеджмента качества. Требования” предлагает внедрение других процессов: анализ со стороны руководства, корректирующие и предупреждающие действия, внутренние проверки системы качества и т. д.

Следующий этап на пути к TQM – оптимизация использования ресурсов в каждом выделенном процессе. Это означает строгий контроль за использованием каждого вида ресурсов и поиск возможностей для снижения затрат на производство продукции или оказание услуг.

Системный подход к управлению. Результативность и эффективность деятельности организации, в соответствии с принципами TQM, могут быть повышены за счет создания, обеспечения и управления системой взаимосвязанных процессов. Это означает, что организация должна стремиться к объединению процессов создания продукции или услуг

с процессами, позволяющими отследить соответствие продукции или услуги потребностям заказчика.

Только при системном подходе к управлению станет возможным полное использование обратной связи с заказчиком для выработки стратегических планов и интегрированных в них планов по качеству.

6. Постоянное улучшение

Организация должна не только отслеживать возникающие проблемы, но и, после тщательного анализа со стороны руководства, предпринимать необходимые корректирующие и предупреждающие действия для предотвращения таких проблем в дальнейшем.

Цели и задачи основываются на результатах оценки степени удовлетворенности заказчика (полученной в ходе обратной связи) и на показателях деятельности самой организации. Улучшение должно сопровождаться участием руководства в этом процессе, а также обеспечением всеми ресурсами, необходимыми для реализации поставленных целей.

7. Подход к принятию решений, основанный на фактах

Эффективные решения основываются только на достоверных данных. Источниками таких данных могут быть результаты внутренних проверок системы качества, корректирующих и предупреждающих действий, жалоб и пожеланий заказчиков и т. д. Также информация может основываться на анализе идей и предложений, поступающих от сотрудников организации и направленных на повышение производительности, снижение расходов и т. д.

8. Отношения с поставщиками

Поскольку организация тесно связана со своими поставщиками, целесообразно налаживать с ними взаимовыгодные отношения с целью дальнейшего расширения своих возможностей. На данном этапе устанавливаются документированные процедуры, обязательные для соблюдения поставщиком на всех этапах сотрудничества.

9. Минимизация потерь, связанных с некачественной работой

Минимизация потерь, связанных с некачественной работой, обеспечивает возможность предлагать продукцию за меньшую цену при прочих равных условиях. Стандартом работы является отсутствие дефектов.

Таким образом, к основным характеристикам TQM относятся: ориентация на потребителя; предотвращение неправильных действий, а не их последующий анализ; перемещение центра тяжести в вопросах

контроля с внешней среды на самого индивидуума; усиление ответственности каждого за свою работу; вовлечение персонала в работу по достижению качества; изменение культуры организации; постоянное стремление к совершенству; создание единого настроя для всего коллектива.

Внедрение TQM – долговременный процесс, требующий значительных усилий для освоения всех его тонкостей, выработки соответствующей системы взглядов и их реализации. Около десяти лет может потребоваться компании для освоения фундаментальных принципов, инструментов, методик и систем TQM, для создания корпоративной культуры, способствующей процессу непрерывного совершенствования, для изменения отношения и поведения сотрудников. Кроме того, внедрение TQM требует и значительного интеллектуального вклада со стороны высших руководителей компании, четкой стратегии и организации.

Інформетрія – ідея нового й стратегічно важливого для університету напрямку роботи бібліотеки

Хитик Валентина Іванівна

Завідувач відділу комплектування та наукової обробки документів Бібліотеки Вищого державного навчального закладу України "Буковинський державний медичний університет"

В сучасному світі, який стрімко розвивається, роль і функції бібліотек значно розширюються. Особливо це стосується університетських бібліотек, наділених певною специфікою, зумовленою їх належністю до вишу.

Будучи частиною вищого навчального закладу, вишівська бібліотека априорі має розвиватися разом з університетом, розширюючи рамки власного бібліотечного світогляду й діяльної політики. Саме функціонування у тісному взаємовигідному симбіотичному зв'язку з університетом (на принципах ефективного партнерства) має бути фундаментальною основою стратегії розвитку університетської бібліотеки. А впровадження нових напрямів роботи повинне здійснюватися бібліотекою з позиції перспективності, необхідності, важливості й корисності для університету.

Серед інших, стратегічно важливими для вишів надалі продовжують залишатися питання високого рівня наукової діяльності співробітників та максимального представлення вишу у всесвітній мережі інтернету. Як закономірність існує необхідність постійного моніторингу показників за цими напрямками.

Якісні та кількісні показники ефективності наукової діяльності співробітників і рівня інтернет-представлення вишу є вихідними даними для

формування політики вищих навчальних закладів у цих напрямках, тому дослідження й визначення цих показників – винятково значущі. Високі показники вказують на правильність політики університету, низькі – на необхідність змін і життя ефективних управлінських заходів щодо вправлення ситуації.

Відсутність постійного моніторингу вказаних даних та їх ґрунтовного аналізу в університеті створює ситуацію, при якій виш діє наосліп, інертно і йому складно організувати системну роботу в напрямі вдосконалення обговорюваних видів діяльності.

На сьогодні визначення основних показників ефективності наукової діяльності співробітників і рівня інтернет-представлення вишу здійснюється за допомогою метричних досліджень, суть яких полягає у підрахунку, обробці й аналізі різних інформаційних даних.

Протягом тривалого періоду Вищий державний навчальний заклад України “Буковинський державний медичний університет” здійснював моніторинг і аналіз отриманих даних без залучення бібліотеки. З недавнього часу наказом ректора вказані функції були покладені на бібліотеку.

Доповідач, при наявності певних уявлень про метричні дослідження, розпочав детальне вивчення цього питання з метою вироблення системності у роботі в цьому напрямі з чітким розумінням того, що лише системний підхід є гарантією ефективності будь-якої справи.

Робота продовжується, остаточні рішення ще не прийняті, тому викладені нижче ідеї доповідача необхідно сприймати виключно як особисте бачення ним організації діяльності бібліотеки у цьому напрямі, а не як уже реалізований бібліотекою проект.

У процесі глибокого вивчення питання стало зрозуміло, що метричні дослідження є об'єктом тривалих, безперервних і жвавих дискусій у наукових колах, в т. ч. у сфері наукознавства. Існують різні поняття метричних досліджень, відмінні точки зору щодо дефініцій, термінології, видів, співвідношень, характеристик, методик тощо. Науковцям складно визначитися з узгодженим уніфікованим підходом до розуміння цього напрямку досліджень.

За таких умов не залишається іншого вибору, як в існуючій круговерті суперечливих теоретичних полемік виробляти власну виважену суб'єктивну позицію й керуватися нею на практиці.

Необхідно зазначити, що перед бібліотекою було поставлено завдання лише щодо двох видів метричних досліджень: наукометричного й вебометричного. Проте досить цікавим і корисним їх доповненням могло

би бути бібліометричне дослідження, яке дозволяє виявляти якісні характеристики об'єкта вивчення.

З огляду на це, доповідач вважає за доцільне і пропонує здійснювати на рівні університету три види метричних досліджень: наукометричне, бібліометричне й вебометричне, що об'єднуються в одне поняття – інформетрія.

Наукометричне дослідження визначатиме рівень наукової діяльності співробітників університету за основними наукометричними показниками: індексом цитованості й індексом Хірша.

Бібліометричне дослідження вивчатиме стан публікаційної роботи співробітників вишу у кількісних (без дублювання наукометричних), видових, семантичних, аксіологічних та інших якісних характеристиках.

Вебометричне дослідження дозволить відстежувати відповідність веб-сайтів кафедр і університету сучасним критеріям інтернет-присутності, що значною мірою впливає на вебометричний рейтинг університету в цілому.

З метою системності в роботі пропонується ідея створення на базі бібліотеки Центру інформетричного моніторингу університету, який здійснював би централізований збір, обробку й систематизацію інформації щодо наукометричних, бібліометричних та вебометричних показників по університету.

У даний час триває розробка відповідних регламентуючих документів (положення, правила, методики).

Вважаємо інформетрію надзвичайно важливим для університету й перспективним для бібліотеки напрямом діяльності, спрямованим на забезпечення високого рівня авторитетності вишу.

Бібліотека завжди має бути надійним плечем університету. Бібліотечна політика повинна бути діяльною – наповненою енергією, активністю, ентузіазмом, ініціативністю. Співробітникам бібліотеки потрібно не боятися починати нові напрями роботи і розвивати їх, адже професійне самовдосконалення – це завжди рух вперед.

Створення сучасного простору університетської бібліотеки: необхідність, можливість, реальність

Киричок Ірина Василівна

*Директор Наукової
бібліотеки Харківсько-
го національного ме-
дичного університету,
м. Харків*

Гаєва Наталя Дмитрівна

*Учений секретар
Наукової бібліотеки
Харківського націо-
нального медичного
університету*

Неговелова Оксана Анатоліївна

*Заступник директора
Наукової бібліотеки
Харківського націо-
нального медичного
університету*

Певний час бібліотеки вузів почувалися впевнено у сфері інформаційного обслуговування навчального процесу: підручники видавались великими тиражами, фонди навчальної літератури регулярно оновлювались, проводилась інформаційна робота серед усіх категорій користувачів. І хоча існував дефіцит певної навчальної літератури, здавалося, що користувачі, особливо студенти, забезпечені матеріалами для навчання.

Це було до цифрової епохи; з її початком робота бібліотекарів значно ускладнилась, але проблеми, які перед ними постали, були швидко визначені: фахівці зорієнтувалися у великих масивах інформації, представленій в мережі, навчилися навчати своїх читачів грамотному пошуку релевантної і корисної інформації, витрачаючи на нього менше часу.

Бібліотекарі давно працюють з великими масивами інформації, створюють різноманітні власні ресурси, тому стали більше уваги приділяти інформаційному забезпеченню науково-дослідної роботи, навчанню алгоритмам пошуку інформації молодих науковців, науково-педагогічних кадрів. Існувала думка: попри те, що друкованої продукції не вистає,

немає коштів на передплату тематичних комерційних БД, бібліотекою робиться все, щоб забезпечити освітній, науково-дослідний та виховний процеси в університеті на високому рівні. Студентство бачилося нам інформаційно обізнаним, "просунутим".

І в цей же час більшість бібліотек зіткнулися з тим, що читачі перестали відвідувати читальні зали, обсяги книговидач стали швидко зменшуватись. Невже користувачів на 100 відсотків задовольняє Інтернет? А кому, як не бібліотекарям, знати складності пошуку якісної і достовірної інформації, представленої в мережі! Отже, яким шляхом і в якому напрямку бібліотекам йти далі?

Виникли протиріччя між вимогами до бібліотеки з боку її користувачів, що суттєво змінилися у новому міленіумі, та тими реальними можливостями, які вона сьогодні спроможна їм надавати. Сучасний користувач хоче прийти до бібліотеки не лише за інформацією, яку накопичує бібліотека, а й за знаннями і відповідями, що зможуть забезпечити ефективне прийняття рішень користувачем у нестандартних, нових ситуаціях завдяки співпраці з бібліотечними фахівцями, отримати задоволення від реалізації своїх творчих потреб на найвищому рівні. У такому випадку бібліотека стає не просто осередком культури і освіти, а й місцем розвитку самої культури та учасників спільного проектування.

Не маючи широких можливостей вивчати досвід роботи зарубіжних колег, не отримуючи достатньої інформації у фахових виданнях, вітчизняним фахівцям було важко винайти той шлях з подолання кризи, яка давно настала. Треба було зрозуміти, як у країнах з розвинутою економікою розвиваються бібліотеки, яким шляхом проводяться зміни.

У більшості країн ще у другій половині минулого століття значно скоротилась їх кількість, є приклади об'єднання бібліотек різних типів, наприклад, публічних з університетськими, що дало змогу поєднати не тільки кошти, а й уникнути дублювання послуг тощо. Ці кроки не тільки не знизили якість і кількість надаваних послуг, а навпаки, стали стартом стрімкого розвитку бібліотек: кошти йшли на будівництво нових сучасних приміщень, всебічне комплектування фондів сучасними ресурсами, оснащення новітньою технікою, підвищення кваліфікації працівників. Всі зусилля були сконцентровані на підвищенні якості роботи.

Як правило, створювався загальний простір, грамотно спроектований, він є комфортним для роботи: багато місць у читальних залах, вільний Інтернет, вільний доступ до більшої частини фондів, є окремі кімнати для роботи індивідуально і в групах, де можна працювати з ау-

дію- та відеопродуктами, обирати будь-який інший вид діяльності або творчості. Так, за кордоном перед переплануванням вузівської бібліотеки створюються робочі групи, до яких, крім представників адміністрації університету і директора бібліотеки, обов'язково залучають викладачів і студентів, адже важливою є думка саме користувачів бібліотеки, в першу чергу студентів, стосовно дизайну та функціональної відповідності приміщень.

Початок нового століття змінив ситуацію, бібліотекарі стали більше виїжджати за кордон, змогли знайомитися з досвідом роботи колег, вивчити їх шлях до змін, які дозволили сучасним бібліотекам не тільки вижити, а й бути корисними своїм читачам. Головним відкриттям було те, що користувач із задоволенням відвідує бібліотеку. Справа не тільки у комфортних умовах і обсягах інформації; головне – це відчуття впевненості: з якою задачею ти б не прийшов до бібліотеки, ти її вирішиш. На цей результат спрямоване все: від зручних стільців і диванів, шумопоглинальних поверхонь, архітектурних рішень організації простору – до наданої інформації, праці й фаху бібліотекаря, формату його спілкування з читачем, задоволення читацьких потреб.

Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) постійно вивчає думки користувачів, у першу чергу студентів, відносно діяльності бібліотеки, знання та використання її ресурсного потенціалу, якості надання бібліотечних послуг, комфортності умов для самостійної роботи.

Одним з пріоритетних напрямів роботи НБ є співпраця із Студентською радою. Це дає можливість вирішувати спільні проблеми і знаходити точки взаємодії. Так, з метою виявлення негативних моментів в обслуговуванні користувачів запроваджено різні види опитування, а для більш неформального спілкування із студентством – круглий стіл "Бібліотека і студентство: діалоги", який проводиться з 2015 року щорічно.

З'ясувалося, наприклад, що більша частина тієї копійки роботи, яку проводить бібліотека з пошуку та аналітичної обробки інформації, аби надати користувачеві зручний і швидкий доступ до неї, студентам незнайома, у самостійній підготовці вони виявились не настільки "просунутими", як нам вважалося, проведення бібліотечних уроків, семінарів, створення сайту бібліотеки виявилось недостатнім для популяризації наших сервісів.

З огляду на це, ми стали ретельніше вивчати проблемні питання у роботі бібліотеки, запровадили веб-опитування студентів за різними

темами. Їх думки й зауваження дають нам інформацію для визначення – у якому напрямку ми маємо рухатись у своєму розвитку, аби задовольняти потреби користувачів, створити максимально комфортні умови для спілкування та співробітництва з молоддю.

Протягом 2017 року бібліотека разом із Студентською радою університету провела два веб-опитування студентів ХНМУ. Навесні ми вивчали залученість молоді у соціальні медіа і відвідування ними сторінок НБ ХНМУ у соціальних мережах. Адже наш читач сьогодні саме там, і взаємодія з ним за допомогою медіапростору є важливим вектором діяльності будь-якої бібліотеки. Опитування дало можливість оцінити ефективність бібліотечних сервісів, представлених у соціальних медіа, визначити шляхи щодо їх подальшого вдосконалення, проаналізувати ступінь задоволеності студентів організацією роботи сторінок бібліотеки у соцмережах, якістю наданого контенту.

Результати показали, що бібліотеці є над чим працювати, в першу чергу – над створенням актуального й корисного контенту, а також залучати більше студентів університету до бібліотечного простору, вести з ними постійний віртуальний діалог.

Восени 2017 року проведено веб-опитування “Для мене Наукова бібліотека ХНМУ – це...”. Веб-анкету заповнили 643 респонденти, які відповіли лише на одне запитання – що для них сьогодні є бібліотека університету.

Вислови різні – і схвальні відгуки, і конструктивні зауваження, а є й такі, що змушують серйозно замислитися та терміново вирішувати питання. Але важливим є те, що позитивних відповідей переважна більшість – 79 %, адже для студентів бібліотека є головним інформаційним центром, джерелом знань, зоною комфорту й дозвілля тощо.

Так, серед відповідей: *“Для мене Наукова бібліотека ХНМУ – це місце спокою і затишку, де ти можеш з головою полинати в навчання, не боячись, що хтось тобі завадить. Сидячи поміж інших студентів, які намагаються досягнути нові знання, відчуваєш не таким самотнім серед безмежного потоку знань; з’являється впевненість, що в тебе вистачить сил витримати всі труднощі та не потонути в безкраї інформації, яка кожного дня лине з усіх сторін. Також бібліотека – це місце, де ти знайдеш ключ до іншого світу, де хоча б на кілька годин можеш забути про підсумкові заняття та пари...”, “Це джерело корисної інформації, яку не завжди віднайдеш навіть на найкращих ресурсах інтернет-простору, це кваліфіковані працівники, які допоможуть та порадять, де конкрет-*

но шукати те, що тобі потрібно, і не варто забувати про чудовий відділ художньої літератури, адже попри навчання, потрібно знаходити час для чогось прекрасного!”, “Невід’ємна частина навчання в університеті. Важлива частина університету...”, “Величезна скарбниця знань” та ін.

Серед респондентів були й такі, що не бачать сенсу її відвідувати, або незадоволені роботою бібліотеки – 11 % : *“Це місце, де я буваю дуже рідко, адже всі необхідні для навчання матеріали я можу завантажити з Інтернету”, “На жаль, не всі книги є в наявності...”, “Місце, без якого можна прожити, електронні підручники краще”.*

Таких, що поки не визначили місце бібліотеки у своєму житті – 10 %, у більшості – це першокурсники: *“Бібліотека це бібліотека”, “Ще не була там” або “Я не знаю”.*

Думки, які вислови у своїх коментарях респонденти – студенти всіх факультетів – і вітчизняні, й іноземні, – дозволили нам напрацювати певну стратегію: у якому напрямку просуватись далі, як не втратити, а навпаки, посилити контакт із молоддю. Стало зрозуміло, що студенти бажають використовувати бібліотеку не тільки для отримання всебічної інформації, потрібної для навчання та ведення науково-дослідної роботи у СНТ, а й для неформального спілкування, проявів творчості, комфортного проведення дозвілля та багато іншого.

А чи готові наші бібліотеки бути корисними у такому аспекті своїм читачам? Ті кроки, яка вже пройшла НБ ХНМУ у пошуку свого місця у мінливих умовах, стали основою для оперативного реагування на посталі запитання: як і в якому напрямку йти. Стало ясно, що університетська бібліотека має створити новий, орієнтований на користувача простір. Для цього недостатньо забезпечити читача підручниками і зорієнтувати у пошуку інформації різноманітними формами і засобами. Треба надати відповідні умови для спілкування, групової та індивідуальної роботи, і не тільки для навчання, а й для організації інтелектуального дозвілля. Треба змінити своє ставлення до таких потреб користувачів, надати відповідний простір та умови.

Проблеми, з якими стикалась бібліотека в останні роки, постійно висвітлювались на засіданнях вченої ради університету у щорічних доповідях директора бібліотеки. І в листопаді 2016 року з метою збільшення корисної площі для обслуговування, в першу чергу студентів, створення сучасних умов для самопідготовки, рішенням вченої ради виділено додаткові приміщення, а в лютому 2017 – розпочались ремонтні роботи в учбово-лабораторному корпусі (УЛК) університету. Раніше у кількох

кімнатах 2-го поверху цього корпусу – це приблизно третина площ – розташовувались відділ обслуговування навчальною літературою з фондами та зал електронної інформації для студентів. Зараз же весь поверх надано для облаштування бібліотечних приміщень трьох відділів: обслуговування навчальною літературою, літератури іноземними мовами, інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, у структуру якого входять зали електронної інформації. Такий оновлений студентський освітній комплекс бібліотеки сьогодні налічує 3 абонементи і 2 читальні зали з підсобними фондами, 4 зали для самостійної підготовки, декілька книгосховищ навчальної та іноземної наукової літератури, внутрішні відділи та серверну кімнату.

Таким чином, площі збільшено на понад 550 кв.м, додано 350 посадкових місць, як для читання й самопідготовки, так і для неформального спілкування з можливістю вільної трансформації розстановки меблів за потребою, створено простір для коворкінгу. Скляні стіни й двері на всіх пунктах обслуговування створюють прозорий бібліотечний простір, робочі місця користувачів обладнано сучасною технікою, зали – мультимедійними засобами для проведення освітніх та наукових заходів, розширено та посилено зону Wi-Fi тощо. А головне – до організації простору залучено студентство.

Отже, бібліотека створює сучасний простір разом з користувачами, враховуючи потреби й можливості сторін. Безумовно, реалізувати наші ідеї, бачення щодо оновлення бібліотечного простору стало реальним завдяки підтримці громадськості, в нашому випадку – університетської спільноти, керівництва. Але рушійною силою таких масштабних змін є в першу чергу колектив університетської бібліотеки, адже зміни мають відбуватись саме у працівників бібліотек, у їх свідомості.

Таким чином, сьогодні склались відповідні об'єктивні умови, які привели бібліотечну спільноту до необхідності змін:

- **у формуванні нових пріоритетів фахового зростання персоналу бібліотек** – трансформація укорінених поглядів на функції бібліотек, перехід від парадигми зберігання та надання інформації користувачу до парадигми постійних інноваційних змін у бібліотечній справі, проведення спільної з користувачем інноваційно-проектної діяльності з використанням внутрішніх резервів, кумулятивних знань;
- **у визначенні нових тактичних методів та стратегічних напрямів розвитку бібліотечних сервісів** – сервісів, які допомо-

жуть вирішувати користувачу нагальні потреби у мінливому світі, розробляти спільні творчі проекти, виробляти суспільно-значущі інтелектуальні продукти;

- **у створенні сучасного бібліотечного середовища** – оновлення матеріально-технічної бази, формування комфортного бібліотечного простору, його функціональне зонування відповідно до різноманітних потреб користувачів, організація коворкінгу.

Університетські бібліотеки пройшли певний шлях у трансформації підходів до вирішення низки організаційних питань як традиційними методами, так і з залученням сучасних технологій. І головне, склались сприятливі умови для всебічної трансформації всіх учасників цього складного, цікавого та направленого на розбудову користувач-орієнтованого середовища, яке дасть можливість всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця, а бібліотеці – формувати новий імідж.

Неможливо змінитись водночас, навіть при наявності великих коштів. Потрібен час не тільки на перебудову, а й на вироблення концепції розвитку, оновлення мислення персоналу, отримання певних навичок як в роботі, так і в спілкуванні з молоддю. Тож робимо висновок – зупинятись на досягнутому ніколи, треба постійно рухатися вперед!

Формування нових напрямів і форм інформаційно-бібліотечної діяльності відповідно до сучасних вимог. Нові послуги та сервіси наукової бібліотеки ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС

Н. В. Шестак

*Державна наукова установа
"Науково-практичний центр про-
філактичної та клінічної медицини"
Державного управління справами*

Першочерговим завданням наукової бібліотеки є розроблення системи інформаційного забезпечення, що гарантувала б отримання повноцінної, своєчасної та якісної інформації, на основі якої можна ухвалювати обґрунтовані рішення про розвиток наукового напрямку.

Ефективність наукової діяльності головним чином визначається можливістю доступу до наукової інформації. Розвиток процесів поділу наукової праці призвів до різкої інтенсифікації інформаційного обміну, перетворивши науково-інформаційну діяльність на один з найважливіших елементів наукової інфраструктури.

Основною метою інформатизації наукової діяльності є забезпечення ефективної координації наукових досліджень і оптимізація використання інформації для забезпечення концентрації наукових ресурсів на пріоритетних напрямках досліджень.

Важливою складовою процесу наукових досліджень є науково-інформаційна діяльність, спрямована на пошук, систематизацію, збере-

ження, аналітичне опрацювання, розповсюдження наукової медичної інформації. Визначення якості та кількості необхідної інформації, зокрема й електронної, її достовірності, оперативності стає важливим завданням для наукової бібліотеки.

Використання сучасних інформаційних технологій та сервісів дало змогу проводити якісний безперервний інформаційний супровід наукових досліджень по виконанню комплексних науково-дослідних робіт в Державній науковій установі “Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини” Державного управління справами та оцінку результатів науково-дослідної діяльності.

Для удосконалення моделі інформаційного супроводу виконання НДР у ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС взято за основу інформаційне забезпечення НДД в цілому.

Саме удосконалення моделі інформаційного супроводу відображає якісно новий етап розвитку інформаційної діяльності з урахуванням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій щодо надання інформації та інформаційних послуг ученим і фахівцям.

Застосування сучасних інформаційних технологій в Центрі спрямовується, насамперед, на забезпечення взаємозв'язку між наукою, освітою та практикою, а також на підвищення якості і прискорення реалізації наукомістких проектів.

Інформаційний потенціал наукової бібліотеки ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС включає в себе насамперед свої бібліотечні фонди та корпоративні зведені електронні каталоги мережі медичних бібліотек України.

Бібліотека веде пошук необхідної інформації як у традиційному, так і в автоматизованому режимах, враховуючи основні завдання установи, тематику науково-дослідних робіт, медичних конференцій, запити медичних фахівців.

З метою оперативного задоволення інформаційних запитів користувачів у бібліотеці діє система інформаційно-довідкового забезпечення, яка включає різні форми надання інформації щодо сучасних досягнень за профілем:

- інформаційний супровід фрагментів НДР та
- патентно-інформаційний супровід для запланованих дисертаційних тем;
- методичний супровід щодо оформлення списків літератури згідно з ДСТУ 8302:2015; ДСТУ ГОСТ 7.1-2006; Ванкуверського стилю;
- диференційне обслуговування керівництва установи;

- оперативне сигнальне інформування;
- тематичне інформаційне обслуговування спеціалістів-медиків в режимі “запит-відповідь”;
- вибіркоче розповсюдження інформації;
- інформаційно-бібліографічні видання: веб-сторінка установи та огляди медичної літератури;
- виставки «Наукові здобутки ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС»;
- інформаційні списки літератури;
- списки нових надходжень.

Найбільш раціональною формою доведення поточної інформації до користувача є режим вибіркового розповсюдження інформації шляхом пошуку необхідної інформації та її подальшої розсилки на адреси електронної пошти користувачів.

Одночасно з впровадженням нових інформаційних технологій у практику інформаційної діяльності бібліотеки сприяло їхньому виходу на якісно новий – інформаційний рівень соціальних комунікацій. Ці тенденції виявляються в активному створенні реферативної, огладової, фактографічної інформації.

Для удосконалення організації інформаційного забезпечення наукових досліджень створено нову рубрику на допомогу науковцю “Довідник науковця” та підготовлено матеріали для розміщення в локальній мережі Центру – “Перелік засобів наукової комунікації та джерел наукової інформації”:

1. Перелік українських та іноземних періодичних видань з медицини, які входять до міжнародних науково-метричних баз даних (SCOPUS, PИHЦ, ELSEVIER, WEB OF SCIENCE).

2. Перелік баз даних, довідкових ресурсів та адрес патентних ресурсів, до яких надається безоплатний доступ в інтернеті.

3. Електронні ресурси (відкриті та ліцензійні) Національної наукової медичної бібліотеки України.

4. Електронні медичні журнали.

5. Перелік наукових фахових видань України з напрямку “Медицина”.

6. Список нових надходжень фахових періодичних видань з медицини у науковій бібліотеці ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС.

Завдяки співпраці із ННМБ користувачі бібліотеки ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС мають можливість користуватися фондом ліцензійних електронних

ресурсів та ресурсів відкритого доступу. Створено необхідні умови для пошуку інформації, розширюється доступ користувачів до внутрішніх та зовнішніх інформаційних ресурсів. Постійно проводяться тестові доступи до баз даних світових наукових видавництв.

Саме бібліотечно-інформаційний сервіс відображає якісно новий етап розвитку інформаційної діяльності з урахуванням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, щодо надання інформації та інформаційних послуг ученим і фахівцям.

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ:
ПОШУК НОВИХ ФОРМАТІВ**

МАТЕРІАЛИ

XVII Міжнародної науково-практичної конференції
17–18 травня 2018 року

Редактор *Ю. В. Лозович*

Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 04.05.18. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,79.

Тираж 100 пр. Зам. № 980.

ПП “Нова Книга”

21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

Тел. (0432) 56-01-87. Факс 56-01-88

E-mail: info@novaknyha.com.ua

www.novaknyha.com.ua